

VILÁGVALLÁSOK, A VALLÁSOK VILÁGA

Reformatus
Pedagógiai
Intézet

EGYHÁZ- ÉS VALLÁSISMERET – KÍSÉRLETI TANKÖNYV

VILÁGVALLÁSOK, A VALLÁSOK VILÁGA

Egyház- és vallásismeret
Kísérleti tankönyv

Budapest, 2015

KÍSÉRLETI TANKÖNYV A KÖZÉPFOKÚ REFORMÁTUS HIT- ÉS ERKÖLCSTAN TANTÁRGY OKTATÁSÁHOZ

Készült a Református Pedagógiai Intézet hit-és erkölcsstan taneszköz-fejlesztő programja keretében, a Zs.-244/2012.11.16. 4. b. Zsinati Határozat alapján.

A tankönyv a következő korosztályok számára javasolt:
10-12. évfolyam
Modulcsoport: Vallás- és egyházismeret
Típus: Kiegészítő modul

A kiadványból bármely részletnek az oktatási célon túli felhasználása csak a Kiadó és a Szerző előzetes engedélyével lehetséges.

A tankönyvben felhasznált idézetek forrása: Biblia.
Revideált új fordítás (RUF 2014), Magyar Bibliatársulat.

Szerző: Pál Beáta
Szerkesztette: Jakab-Szászi Andrea, Nagy Márta
Lektorálta: Mesterházy Balázs

© Pál Beáta, 2015

© Református Pedagógiai Intézet, 2015

© a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 2015

A kiadvány tartalmáért a Református Pedagógiai Intézet felel.
A Református Pedagógiai Intézet megbízásából kiadja
a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	4
I. Bevezetés a vallások világába	5
II. ÓSI TERMÉSZETI VALLÁSOK	
II/1. Régi korok vallásai világszerte: totem – sámán – druida	9
II/2. Az ősmagyar hitvilág: életfa – táltos – apostoli király	15
III. VILÁGVALLÁSOK: A ZSIDÓ VALLÁS	
III/1. A zsidóság története: kiválasztottság – judaizmus – Tóra	21
III/2. Vallási szabályok: Törvény – zsinagóga – Sömá Jisráél	29
III/3. Ünnepek és a mindennapi élet dolgai: sabbath – kipa – bar micva	34
IV. VILÁGVALLÁSOK: AZ ISZLÁM VALLÁS	
IV/1. Az iszlám története és irányvonalai: Allah – Mohamed – Korán	41
IV/2. Az iszlám vallás alapjai: öt pillér – Kába kő – mecset	46
IV/3. Az iszlám ünnepek és a mindennapi élet:	52
Ramadan – saría – vendégjog	
V. VILÁGVALLÁSOK: HINDUIZMUS	58
V/1. A hinduizmus története és alapjai:	
dharma – lélekvandorlás – Védák	
V/2. A hinduizmus tanításai és vallási élete:	65
kasztok – asram – feloldódás	
V/3. A hindu vallás ünnepei és a hétköznapi	72
élet vallásossága: bindi – Om – namaszté	
VI. VILÁGVALLÁSOK: BUDDHIZMUS	
VI/1. A buddhizmus története és alapjai:	78
megvilágosodás – buddha – meditáció	
VI/2. A buddhizmus alapelvei: középút	85
– négy nemes igazság – sztúpa	
VI/3. A buddhizmus ünnepei és néhány jellegzetessége:	91
füstölő – imamalom – csakra	
VII. TÁVOL-KELETI VALLÁSOK	
VII/1. A kínai tradicionális vallás alapjai: Jin-jang – hagyomány – kami	97
VII/2. A japán sintoizmus: meditáció – kalligráfia – császárkultusz	104
VII/3. Ünnepek és a mindennapi élet: sárkány – lampion – macuri	109
VIII. MODERN SPIRITUÁLIS IRÁNYZATOK	
Spirituális hatások: szinkretizmus – léleklátó – energetizálás	115
ÖSSZEFOGLALÁS	121
FÜGGELÉK	122

ELŐSZÓ

Mit gondolsz, a Föld lakosainak hány százaléka vallásos?
95%, szinte mindenki. Hogy lehet ez? Miben és kiben hisz ez a rengeteg ember?

Ez a tankönyv a vallások világát hivatott bemutatni, amely alapvetően meghatározza az emberek életét, erkölcsét, hétköznapijait.

Keresztyén hívő emberként Jézus Krisztusra alapozva építhetjük az életünket. Van már egy otthonunk, ahonnan kilépve, egy kis vallási körutazást tehetünk a világ távoli tájaira, még ha csak képzeletben is. A tankönyv leckéin keresztül barangolva lehetőségünk nyílik más vallású emberek megismerésére, hitviláguk felfedezésére.

Kívánom, hogy egy élményekben gazdag utazás részese légy, amely során bölcsebben térsz haza, felismerve, hogy mindenütt jó, de legjobb Otthon. Isten áldjon és jó utat!

Pál Beáta

A tankönyvben piktogramok segítik a tájékozódásodat.

Olyan elgondolkodtató feladatokat találhatsz itt, melyek segítik a témára való hangolódást.

Az adott témához tartozó tényanyagot, ismereteket tartalmazza.

A témához tartozó néhány kulcsfogalom került kiemelésre.

Érdekességekkel ismerkedhetsz meg a tanultak kapcsán.

Nézz utána a Bibliában, az anyaghoz tartozó néhány fontos Igének!

A feldolgozást segítik ezek a feladatok.

Isten áldása kísérfjen mindenkit, aki ezt a modultankönyvet forgatja!

A szerzők

I. BEVEZETÉS A VALLÁSOK VILÁGÁBA

„Letekint a mennyből az Úr, és lát minden embert.
Lakóhelyéből rátekint a föld minden lakójára.
Ő formálta mindnyájuk szívét, ismeri minden tettüket.”

Zsolt 33,13–15

1. Bevezető gondolatok

Mióta létezik emberi civilizáció, létezik a vallás. Az ember mindig hitte, hogy a körülötte lévő világ több annál, mint amit a szem képes felfogni, érezte, hogy az élet több a pusztá fennmaradásnál. Lelke kereste Istent. Minden ember lelkében van egy olyan üres rész, amelyet egyedül Isten tud betölteni. Az „Isten alakú úr” az emberi szív veleszületett vágyódása valami természetfeletti, valami „más” után. Minden vallás az ember azon vele született vágyán alapul, hogy „kapcsolatba kerüljön” Istennel. Ezt a vágyat kizárólag Isten képes betölteni.

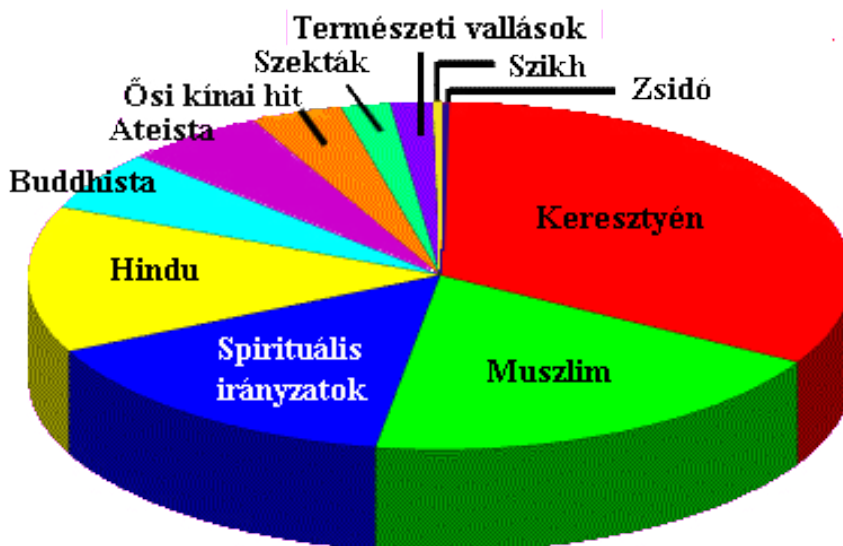
Ebben a könyvben megismerkedhetünk a vallások sokszínűségével. Keresztyénként hisszük, hogy Isten az egész világ ura, választottait pedig a föld összes népe közül hívja el. Saját, keresztyén meggyőződésünkhöz ragaszkodva, de érdeklődéssel fordulunk más vallások nézeteihez! A megszerzett tudás segítségünkre lehet a másik ember megértésében, az ismeretlentől való féltelmünk legyőzésében.

A VILÁG VALLÁSI MEGOSZLÁSA

A hit nem egyenlő a vallással. A hitet, a belső, személyes meggyőződést csak Isten adhatja. „A hit tehát hallásból van, a hallás pedig a Krisztus beszéde által.” (Róm 10,17). A vallás magába foglalja a tanítások rendszerét, a szertartásokat, az ember alkotta intézményeket, szokásokat. Ez a modulfüzet ezen rendszereket hivatott bemutatni. A vallás oly mértékig ivódott be az emberi kultúrába és társadalomba, hogy nem lehet külön, attól függetlenül vizsgálni. Ha csak saját kultúránkat nézzük, rögtön láthatjuk, hogy erkölcsi normáink a Tízparancsolatra épülnek, mint például a szülők tisztelete, az élet védelme, a hazugság és a lopás elutasítása. A házastársi monogámia szintén az egy Istenhez kötődő, zsidó-keresztény tradíción alapul. Ehhez hasonlóan a miénktől eltérő kulturális és társadalmi szokások is egy-egy vallásban gyökereznek. Ez a tankönyv a tanítások mellett segít megismerni egy-egy vallás történetét, valamint a vallásos élet gyakorlatát is: a fontosabb eseményektől kezdve egészen a hétköznapi szokásokig. Ha megismerkedünk ezekkel, jobban megismerhetjük a másik embert.

2. A vallások típusai

A világ vallásai

A fenti kördiagram a Föld vallási megoszlását mutatja be napjainkban. A kereszténység mellett, mely a legtöbb hívet számlálja, sok más vallás is található még a palettán. Ezeket az alábbi módon csoportosítjuk:

- **Természeti vallások:** ilyenek az ősi hiedelmekre épülő vallások szerte a világon.
- **A szent iraton alapuló vallások:** ilyen a keresztyén mellett a zsidó vallás és iszlám.
- **Az örök világtörvényen alapuló vallások:** ilyen hinduizmus és a buddhizmus.
- **A távol-keleti vallások:** ide tartozik a kínai taoizmus, konfucianizmus és a japán sintoizmus.
- **Modern spirituális irányzatok:** ide tartoznak a vallásnak nem nevezhető, újkori gondolatok, nézetek, amelyek központjában az önmagát kereső és megvalósítani vágyó ember áll, akiben él a vágy egy felettes transzcendenssel való közösségre.

A modulfüzetben lévő vallási nézek megértéséhez érdemes néhány fogalmat tisztázni. Mindezek segítenek a mélyebb megértésben.

- **Monoteizmus:** egyistenhit. Egy élő és személyes Istenben való hit. Tagadja más istenségek létezését. Elfogadja, hogy a világban léteznek az emberen kívül értelemmel és hatalommal bíró lények (pl.: angyalok), de felettük is az Isten uralkodik.
- **Politeizmus:** többistenhit. Sok népnél megtalálható a kezdetek óta. Istenségei rendszerint a természetben előforduló erők és jelenségek megszemélyesítései, amelyeket erkölcsi tulajdonságokkal ruháztak fel. Az istenek világa sokszor a régi társadalmi rend leképezése. Léteznek főistenek és alsóbb rendű istenek, valamint szellemek.
- **Dualizmus:** A világ jelenségeit két, egymással ellentétes alapelvből magyarázza. Eszerint egy haragos és egy kegyelmes lény (pl.: Jó és Gonosz isten, a Fény és a Sötétség) uralkodik az ember és a világ felett.
- **Panteizmus:** A mindenséget azonosítja az istenséggel. A természetet vagy az univerzumot öntudattal és isteni hatalommal ruházza föl.
- **Deizmus:** Isten létét ugyan nem tagadja, de tagadja a kinyilatkoztatást, és a róla szóló egyházi dogmákat. Madách Imre művében, Az ember tragédiájában így fogalmaz: „A gép forog, az alkotó pihen.” A deisták Istent a világtól külön álló valóságként értelmezik: aki megalkotta azt, de nem törődött vele tovább és magára hagyta. Más filozófusok szerint Isten nem hagyta el a világot, csak szemlélődik, és nem avatkozik közbe.

- **Ateizmus:** Isten létét, a túlvilágot és mindennemű természetfeletti erőt tagadó szemlélet. Nézete szerint a világ megértéséhez nincs szükség természetfeletti hatalomban, istenben, vagy istenekben való hitre, mivel az önmagában is felfogható.

1. Nézzetek utána, hányféle felekezet létezik ma Magyarországon! Mit gondoltok, miért alakult ki ez a sokszínűség?

II. ŐSI TERMÉSZETI VALLÁSOK

II/1. RÉGI KOROK VALLÁSAI VILÁGSZERTE: TOTEM – SÁMÁN – DRUIDA

1. Bevezetés

Az emberiség hajnala óta keressük a transzcendenssel való kapcsolatot. Az első leletek a barlangrajzok korából, kb. 40 000 évvel ezelőtti időből származnak. A képek állatokat ábrázolnak. A törzs varázslói vadászat előtt a *mágia* segítségével elejtették az állatot. Úgy hitték, így a valóságban is sikeres lesz a vadászat. Mágiával igyekeztek befolyásolni a természet elemeit is, például: esőcsináló szertartásokon. Más esetekben a rituálé célja a gyógyítás volt, amikor ráolvasással, varázslással próbálkoztak, de ismerünk ártó és rontást hozó mondásokat is. A mágia használata leggyakrabban félelemből fakadt. Őseink rengeteg ismeretlennel néztek szembe életük során, amelyeken igyekeztek úrrá lenni. Bizonyos mozdulatoknak, tárgyaknak, csontoknak vagy akár állatoknak is hatalmat tulajdonítottak, amit a törzs varázslója képes volt irányítani. Ez a természetfeletti erő a *mana*, hordozója a *fétis*, ami állat vagy ember formájú volt. Különleges szerepük miatt különleges bánásmódot igényeltek. Illetékteleneknek tilos volt megérinteni ezeket. Ezt nevezték *tabunak*. Ha mégis megtették, rontást hoztak magukra. A fétis egyre nagyobb szerepet játszott az emberek életében. A közösség saját védelmezőt választott egy-egy állat személyében. A *totem* a törzsnek lett a patrónusa, a törzs tagjai magukat az állat leszármazottainak tartották.

A totemállat a képességeit átörökítette népére, és ezáltal gondoskodott is róluk. Gyakori, hogy a közvetlen környezetből kiemelt állatok lettek a totemek. Például az indiánoknál a sas, medve stb. A magyar hiedelemvilágban hasonló szerepet töltött be a szarvas. Gondoljunk csak a Csodaszarvas legendájára! A láthatatlan világgal való foglalatosság során a környezet elemeit, a fákat, a tavakat, a hegyeket és gyakran a csillagokat is lélekkel ruházták fel. Az *anima* a testtől képes elválni, és annak anyagtalan, szellemi mását jelenti. A szellemi más fogalma már a kezdet kezdetén felbukkant a legősibb társadalmakban. Mindig is úgy hitték, hogy az ember több pusztán testnél, hiszen, amikor alszik, akkor álmodik, az álom „terét” a szellemek birodalmának tartották.

Megfigyelték azt is, hogy a halál pillanatában valami eltűnik a testből. A lelkkel, a szellemi világgal a *sámán* tartotta a kapcsolatot, aki egy személyben volt a törzs bölcse, gyógyítója és jósa. Az animizmus egyenes következménye az *istenek* megjelenése, akik már öntudattal és egyéni tulajdonságokkal rendelkeztek. Történeteiket a mítoszok őrzik.

2. Afrika

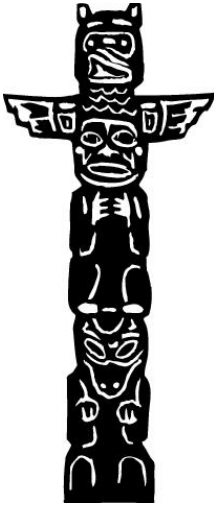
Az emberiség bölcsőjének nevezett Fekete-Afrika lakóinak hiedelmei egészen az ősi világban gyökereznek. Hitvilágukban a természeti jelenségek: a hatalmas fák, folyók, tavak, magas hegyek és állatok mind egy-egy jó vagy rossz szellem őrzői. E szellemeknek évente ajándékokat visznek, vagy engesztelő áldozatokat mutatnak be, hogy elkerüljék a rontásokat. Hitük szerint bizonyos tárgyakkal, fétisekkel képesek irányítani ezeket az erőket. Minden közösségnek megvan a maga sámánja, akiknek már gyermekkorukban felismerték rendkívüli tulajdonságait, és mesterük titokban adta át nekik tudását. A sámán feladata, hogy gondoskodjon a közösség és az istenek kapcsolatáról. Például esőért, bő termésért járjon közbe, és ő a közösség gyógyítója is. A törzsi hovatartozás egyik jele volt a tetoválás. A különböző minták utaltak viselőik hovatartozására. Az első tetoválást a felnőtt korba lépő fiatalok kapták a beavatási szertartásokon.

Az iszlám terjedése és a XIX. században érkező keresztyén misszionáriusok munkája révén majdnem eltűnt a régi hitvilág. A II. világháború után azonban sokhelyütt születtek ún. „fél-keresztyén” egyházak, amelyek a keresztyén tanok és a hagyományos hitvilág ötvöződéséből alakultak. Napjainkra azonban a hagyományos afrikai hagyomány az öntudat és a büszkeség hordozójává vált.

3. Amerika

Amerikában az európai hódítók beözönlése előtti korokban az őslakos indiánok igen gazdag és változatos kultúrával rendelkeztek. Valamennyi törzsnek sajátja volt a föld mély tisztelete. Az ősi indián szemlélet szerint a földet az embernek becsülnie, tisztelnie kell. A föld táplál és menedéket nyújt, így az cselekszik helyesen, aki szoros közösségben él együtt a földdel. A törzsi vallásokban mindig központi szerephez jut a természet vallásos tisztelete, amely a föld szeretete mellett az állatok, növények és egyéb környezeti jelenségek imádatában nyilvánul meg. Ehhez kapcsolódik a szellemvilágba vetett hit, amely magját képezi e vallásoknak. Minden jelenségnek a fizikai megjelenésen túl van szelleme, amely a test megsemmisülésével is tovább létezik. A szellemvi-

lág és az emberek világa között az ún. gyógyító, orvosságos ember közvetít, aki főként gyógyítással, jövőbelátással szolgálja a közösséget. A szellemvilággal való kapcsolat a hétköznapi élet része volt. Aratáskor imádkoztak a kukorica szellemeihez, apró gyöngyöt temettek a gyökér kitépésekor keletkezett lyukakba. Vadászatot követően a megölt állat egyes testrészeit eltemették, és közben imádkoztak szelleméhez, hogy kiengeszteljék.

Totemfa, mely a törzs szent állatát ábrázolja. A totemállat lelki vezetője és védelmezője a törzsnek.

Az európai telepések megjelenésével, az őslakosok idegen szokások átvételére kényszerültek a túlélés érdekében. Észak-Amerikában fokozatosan egyre kisebb területekre szorultak vissza, majd végül életterük *rezervátumok* apró pontjaira szűkült. A rezervátumokba kényszerülő indián közösségekben felbomlottak a hagyományos törzsi rendszerek, megváltozott az életforma, ami viszont azt eredményezte, hogy értelmetlenné, vagy kifejezetten lehetetlenné vált már tovább is fenntartani a régi értékrendet és szokásokat. Ennek következménye az ősi vallásos elemek fokoza-

Gyakran a gyógyítás erejét is az állatok szellemeitől származtatták. Állatokról nevezték el a csillagképeket, és a világ teremtését, benne saját származásukat is mind-mind állatok régmúltbeli cselekedeteivel magyarázták. A törzsi vallások nem rendelkeztek szent iratokkal, ezért jelentősége volt az élőszóban való hagyományozásnak. A törzs idősebb tagjai elénekelték, esetleg el is játszották az ősi mitológia történeteit a fiatalabbaknak. Egy-egy ilyen alkalommal a fiatalok a történetekből elsajátították a közösségi élet szabályait, valamint a közösségi emlékezet meghatározó elemeit.

Egyes elemek, mint az *álomfogó*, túlnőttek az őslakosok hitvilágán.

A fűzfából és inakból készült álomfogó nem élt örökké, kiszáradásával jelezte, hogy a gyermek átlépett a felnőttkorba

Az európai telepések megjelenésével, az őslakosok idegen szokások átvételére kényszerültek a túlélés érdekében. Észak-Amerikában fokozatosan egyre kisebb területekre szorultak vissza, majd végül életterük *rezervátumok* apró pontjaira szűkült. A rezervátumokba kényszerülő indián közösségekben felbomlottak a hagyományos törzsi rendszerek, megváltozott az életforma, ami viszont azt eredményezte, hogy értelmetlenné, vagy kifejezetten lehetetlenné vált már tovább is fenntartani a régi értékrendet és szokásokat. Ennek következménye az ősi vallásos elemek fokoza-

Álomfogó Az indiánok az álomfogót az ágy fölé akasztották, mintegy bűbájként használva, hogy megvédjék gyermekeiket a rémálmoktól.

tos elhalásával is együtt járt. Napjainkban sokaknak fontos az indián hitvilág, ezért újraélednek a régi szertartások. Dél – Amerikában a fejlett civilizációk teljesen eltűntek. Hitviláguk egyes elemei azonban továbbéltek keresztyén köntösbe bújtatva.

4. Európa

A keresztyénség megjelenése előtt Európa népei sok istent tiszteltek. A déli országok hitvilágát, a görög és római istenek történeteit jól ismerjük. Az északi skandináv, az angolszász és a szláv népek hiedelmei azonban kevésbé ismertek.

4.1. Skandinávok

A skandináv népek ősi hitvilágának legfontosabb forrása az *Edda énekek* és a *Prózai Edda*. Mítoszaik sok istent említenek, akik közül *Thor* és *Odin* a legnépszerűbb. Több létsík is létezik vallásukban, amelyeket az *Életfa* köt össze. Szintjei és ágai között élnek az istenek, szellemek, óriások, törpék és tündérek illetve az emberek. A mitologikus lények társadalma nagyon hasonlít az emberekére. A viking világban az istenek figyelték a népet, sokszor köztük járva segítették őket. Hitük szerint harcban meghalni a legnagyobb dicsőség, a harcos így juthat a *Valhallába*, ahol a régi hősök asztalához telepedhet. Hittek a jelekben, ezért keresték is azokat nagyobb döntések előtt. Társadalmuk szóbeli hagyományokra és törvényekre épült. Nagyon kevés írásos emlék maradt fent, amelyek rúnáírással készültek. A *rúnák* egyben mágikus jelek is voltak, melyeket varázslásaikhoz, jóslásaikhoz is használtak. A skandináv világban a nők helyzete kiváltságos volt a kor más népeihez képest, bár nem voltak teljesen egyenrangúak, de szabadok és harcosok lehettek férjük mellett.

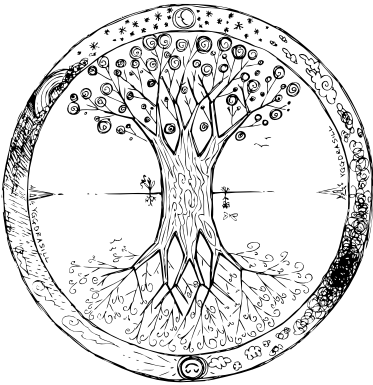
A keresztyénséggel portyázásaik során találkoztak először. A X. század után érkeztek hozzájuk az első misszionáriusok, és csak sokára vették fel a keresztséget, így évszázadokon keresztül párhuzamosan élt a két vallás egymás mellett. Mára sok eleme elveszett hitviláguknak, mivel hiányoznak az írásos források. Mitológiájuk elemeit a fantasy irodalma használja előszeretettel.

Thor legendás kalapácsa, amelyet a törpék kovácsoltak neki. Ha megfogatta, mennydörgött az ég, ha eldobta, visszatért kezébe. Erőt és védelmet kölcsönöz viselőjének

4.2. Kelták

A kelta hitvilág a föld és az elemek tiszteletében gyökerezik. Jól ismerték és tisztelték a növények és ásványok gyógyító és mágikus erejét. Úgy tartották, hogy isteneik bárhol, bármikor megjelenhetnek, s az ember kötelessége, hogy ha szükséges, segítségül hívja az istenvilágot. Mindenkinek mindent el kellett követnie élete jobbítására: egy keltának folyamatos tanulásra, fejlődésre volt szüksége. A kelta szent emberek elsajátították a növények és gyógyfüvek ismeretét. Különös erejű köveket bűvöltek meg, és állítottak saját szolgálatukba.

Kelta tölgy (Yggdrasil)
az évszakok körforgását
szimbolizáló kelta körben.

Szabadon választhattak férjet, elválhattak, és könnyen újra férjhez is mehettek. A nők nemcsak anyák voltak, de harcosok is. A papnőket ugyancsak nagy becsben tartották.

A kelta társadalom magas szintű szervezettségére utal az is, hogy a vallás és a műveltség ápolása egy hivatásos réteg feladata volt. A *druidák* álltak a ranglétra felső fokán. Ők voltak a papok, akik irányították a szertartásokat, törvényt hoztak és tartattak be, tanítottak. Nem volt bizalmuk az írott szóval kapcsolatban, ezért tudásukat fejben tartották, közösségekbe tömörülve a vallásos és világi tudományoknak szentelték életüket. Az első keresztyén térítőjük Patrik atya volt az V. században. Az írek nagy becsben tartották a püspököt, akinek emlékére mind a mai napig megtartják Szent Patrik napját. A régi hiedelmek és velük a druidák tudománya sem tűnt el véglegesen, mert a történészek szerint beolvadt a korabeli egyház életébe. Ennek emlékét őrzi az *Artúr legendakör*.

Úgy tartották, hogy a fák az emberek ősei. Legfontosabb fának a tölgyet, az *Ég Istenének* növényét tartották. Kultikus helyeik általában tölgyesekben voltak. A fa elnevezés sok helyen előfordult, még a személynevekben is sűrűn megjelent.

Isteneik és istennők közül a legnagyobb tisztelet a *Nagy Anyát* és a harci istennőket övezte. A kelták ugyanolyan hatalmat tulajdonítottak istennőknek, mint isteneiknek. Ez az egyenrangúság az egész társadalmat átítatta: a kelta nőket is megbecsülték, jogaik voltak, magas rangot tölthettek be, és birtokaik is lehettek, örökölhettek, sőt törzsfők is válhattak belőlük.

4.3. Szlávok

A szláv népek hiedelmeiben is központi szerepet kap a természet. Ősi hitük szerint istenek, erdei és vízi szellemek, démonok és természetfeletti lények élnek az emberek körül. Ezen természeti lényeknek a jóindulatára számítottak, amikor áldozatokkal, különböző ajándékokkal látták el őket. Boszorkányaik és varázslóik gyógyító vagy épp ártó főzeteket, szerelmi kötéseket készítettek. A szláv mitológia legismertebb lénye a *sárkány*, aki tüzet okádás megnyomórítja az emberek életét. A IX-X. században vették fel a keresztyénséget.

1. Magyarázd meg az alábbi fogalmakat!
 - mágia
 - mana
 - fétis
 - totem
 - anima
 - sámán
2. Hasonlítsátok össze a nők szerepét a különböző kultúrákban! Vitassátok meg, miért alakultak ki ezek a szerepek!
3. Olvassátok el a függelékben található afrikai népmesét! Miről szól? Ismertek hasonló magyar népmesét?
4. Olvassátok a függelékben szereplő indián mesét a világ keletkezéséről! Hasonlítsátok össze a Teremtéstörténettel! Fogalmazzatok meg egy-egy mondatban mindkét történet üzenetét!
5. Olvassátok el a függelékben szereplő szláv babonákat! Gyűjtsetek magyar babonaságokat, amelyek a hétköznapijainkban megmaradtak!
6. Hogyan viszonyuljunk ezekhez a babonaságokhoz keresztyén emberként?
7. A kelta hitvilág legismertebb szent helye a Stonehenge. Készíts egy bemutatót a történetéről, a helyhez kötődő legendákról!

II/2. AZ ÓSMAGYAR HITVILÁG: ÉLETFA – TÁLTOS – APOSTOLI KIRÁLY

1. Az ősmagyar hitvilág alapjai

Magyar őseink a világot három létsíkon képzeltek el, amelyeket az Életfa köt össze. Legfölül élnek a jó szellemek, segítők. Középen helyezkedik el az ember világa, míg az alsó szinten az ártó démonok, rossz szellemek lakoznak.

A fenti világ lényei közül *Aranyatyácska és Boldogasszony* a legfontosabbak. Aranyatyácska a teremtő isten, a világ ura. Boldogasszony, akit babbának is szólítottak, a védelmező, örök anya szimbóluma. Alakja keresztyénség felvétele után Máriáéval fonódott össze.

A középső szinten az emberek mellett mindenféle lények élnek, mint a *szépasszony*, aki a férfiak megrontója, a *garabonciás*, aki képes az időjárást befolyásolni, a *lidérc*, aki kísértésbe visz, vagy a *markoláb*, aki időről időre fel-falja a napot és a holdat. Egyes állatok szintén természetfeletti erővel bírnak, ilyen a *szarvas* (lásd: Csodaszarvas legenda) vagy a *fehér ló* (lásd: Fehér ló Fia legenda). Hitük szerint léteznek mitikus állatok is, akik segítik a népet. Ilyen például a *turul*, amit az Emese álma legendából ismerünk.

Az alsó világ lényei mindig ártani akarnak az embereknek. Az *Őr-dög* (azaz *őrző szellem*) a keresztyénség felvétele után lett a Sátán szinonimája. Eredetileg ártó szellem, ugyanúgy, mint a betegségeket okozó *nyavalya, guta* vagy *fene démon*.

Hitték, hogy a természetnek és a környezetükben lévő tárgyaknak lelke van, sőt az embernek többféle lelke is van. A magyarok hittek a túlvilági létben, ezt a keresztyénség előtti sírok, a legendák (lásd: Lehel-monda) éppúgy bizonyítják, mint középkori krónikáink néhány utalása. Honfoglalás kori sírjaink egy részében lovas temetkezést találunk. A nagy harcosok, vezetők kaptak ilyen temetést, akiknek lovaik is különlegesnek számítottak. Többnyire nem az egész állatot tették a sírba, hanem csak a koponyát, lábszárcsontokat hagyták a ló bőrében. A halottat gyakran lábbal keletnek temették el. Egyes sírokban halotti arclepek nyomát találták. Nem tudjuk, hogy a honfoglaló magyarok isteneiket vagy az elhunytakat, ősokeket ábrázolták-e vagy sem. Általában a keresztyén térítők ritkán szólnak isten-képmásokról, ha voltak is, kü-

lönösen nagy szerepet nem játszhattak a magyarok kultúrájában. A túlvilágot ugyanúgy képzelték el, mint az evilágot, csak épp fordítva volt benne minden.

A világok közti kapcsolattartó a *táltos*. A táltos feladata volt az áldozatbemutatás, a gyógyítás és a jelek értelmezése. Olyannyira szerves részei voltak a közösségnek, hogy az utolsó táltosok a II. világháborúig fennmaradtak a vidéki falvakban. A táltost egyes vidékeken tudósnak vagy garabonciásnak szólították. Nők is lehettek táltosok, a magyar néphit őket tudósasszonyoknak nevezi. A táltos nem tanulással szerezte meg tudását, hanem már születésekor testi jegyek mutatták, hogy neki táltossá kell lennie. Ilyen a foggal születés, a plusz csont a testen (hat ujj, csontkinövések stb.). A leendő táltosok mindegyike érzékenyebb, élesebb eszű volt társainál.

A kiválasztottság következő lépcsőfoka, hogy a serdülőért eljöttek a szellemek. A fiatalnak ekkor látomása támadt, álmot látott vagy azt állította, hogy valaki szólítja őt folyton. Ekkor lettek különleges tudományuk birokosai. Sokan fájdalomként élték meg a saját beavatásukat. Szenvedésük oka, hogy ekkor bejárták az alsó és felső világot is. Útjuk során a szellemek szétszedték testüket, és megszámozták csontjaikat, hogy megállapítsák, a jelölt rendelkezik-e fölösleges csonttal, lehet-e táltos.

Miután a táltos megszerezte tudományát, egy avatási szertartáson kellett igazolnia képességeit. Ennek a szertartásnak az emléke az égig érő fa típusú mesékben is megtalálható. A fára mászás próba jellegét őrző mesék mindegyikében megtalálható elem, hogy a fára többen is fel kívánnak jutni, a fa tetején pedig feladatokat kell végrehajtani. Csak egyetlen jelentkezőnek sikerül teljesítenie minden feladatot. Ő általában a király legkisebb gyermeke, vagy a király kondásának, juhászának legkisebb, az átlagtól mindenképpen eltérő gyermeke. A fa tetején végrehajtandó feladatok, mint a fiatalító gyümölcs megszerzése, a sárkány által elragadott királylány lehozása a jó és a rossz örök

küzdelméből átemelt motívum. Az avatási szertartás eleme volt a táltosfa (sámánlétra) megmászása, mely az Életfát szimbolizálta. A sikeres avatási szertartás után a táltos megkezdhette tevékenységét.

Táltosdob. A táltos felszerelése a dob, az agancsos fejdísz, a ruha és a táltosfa. A dob az egyik legfontosabb eszköz, mivel monoton ritmusa repítette el tulajdonosát a szellemek világába, a csillagok közé. Innen ered elnevezése is, táltosparipa

A táltos képességei révülése vagy másként, rejtezése során bontakozhattak ki. Ekkor találkozott a szellemekkel. A révületbe esést szolgálta a dobolás, az éneklés és a tánc. Ezek után következett a fán vagy létrán néhány lépés megtétele az ég felé, majd az eszméletvesztés, a tulajdonképpeni révülés. Ebből az állapotból visszatérve az emberek kérdéseire megadta a választ. Szertartást több célból is rendezhettek, távoli személyekről és eseményekről szereztek ilyen módon tudomást, elhunyt családtagjaik felől érdeklődhettek, beteg emberek gyógyulását kívánták elérni, vagy az időjárást szerették volna befolyásolni.

2. A keresztyénség felvétele

A magyarok vándorlásuk során többször is találkoztak a monoteizmussal. Először Kr. u VIII. században a Kazár Birodalomban, ahol a zsidó volt az államvallás. Az itt letelepedők közül sokan vették fel az izraelita vallást. Az arabok hódítása miatt feltételezhetjük, hogy az iszlámmal is megismerkedtek útjuk során.

A IX. században a Kijevi Fejedelemség területén találkoztak a keresztyénséggel. Korabeli feljegyzésekből kiderül, hogy már korábban is találkoztak misszionáriusokkal. Ezek mindegyike ortodox katolikus volt. A legismertebb találkozás 882-ben Metóddal, Cirill testvérével történt. Őket tartják a szlávok megtérítőjének. A találkozást így jegyezték fel:

„Midőn pedig megérkezett (ti. Metód) a Duna tájékára, egy ugor (magyar) király látni akarta őt. És bár egyesek azt mondták, hogy nem fog tőle baj nélkül megszabadulni, ő mégis elment hozzá. A király pedig, mint főpapot illik, tisztelettel, ünnepélyesen és örömmel fogadta. És beszélgetvén vele, ahogy ilyen méltóságú emberekkel illik beszélgetni, megölelte és megcsókolta őt, és megajándékozván nagy ajándékokkal, ezekkel a szavakkal bocsátotta el: Emlékezzél meg mindig rólam, tiszteleendő atyám, szent imáidban!”

A Bizánci Birodalommal való politikai és kereskedelmi kapcsolatok során is találkoztak őseink a keleti keresztyénséggel (lásd: Botond-legenda). A kapcsolatok sokáig fennmaradtak, olyannyira hogy voltak, akik felvették a görög-keleti katolikus vallást. Közöttük a leghíresebb talán Koppány, első királyunk nagybátyja, a későbbi pogánylázadás vezetője.

A Kárpát-medencébe érve a magyarság még mindig megtartotta ősi hitét. (Lásd: Vérszerződés története) Az itt élő szláv népek a mezőgazdaságra és a keresztyénségre tanították a letelepedőket. Erre utalnak a honfoglalás kori jövevényszavaink, mint *abab, lencse, cékla, barázda, széna, kaszavagy agereblye*. *A szakrális nyelvezetben szláv eredetűszó: az apát, apáca, bérnál, zsolozsma és a zarándok kifejezés. A végleges letelepedés előtt sokáig portyáztak nyugaton őseink. A kalandozások során ismerkedtek meg a nyugati keresztyénséggel. Ez a találkozás nem volt annyira békés, mint a korábbiak. Több kolostort is felgyújtottak, a szerzeteseket pedig hadifogolyként, rabszolgaként hozták magukkal az új hazába.*

A X. században a letelepedett magyarokhoz megérkeztek az első térítő papok. Mind a keleti pátriárka, mind a nyugati pápa küldött misszionáriusokat. Így fordulhatott elő, hogy az Erdély területén élő gyula udvarában az ortodox katolikus, a Dunakanyar mentén élő fejedelem udvarában a római katolikus vallás honosodott meg. Géza fejedelem politikai döntése révén a Magyar királyság a nyugati hitet tette meg államvallássá. Géza fia a keresztségben az István nevet kapta, az első pogány (itt értsd: nem zsidó származású) vértanú után, aki Krisztusnak szánta életét. (ApCsel 6–7). Első királyunkat a pápa apostoli királlyá koronázta, azaz mind az állam, mind az egyházszervezet felépítésre jogot kapott.

Német térítőpapokat hozatott az országba, apátságokat építtetett, kiépítette az egyházmegyék rendszerét. Az áttérés igen gyors volt, bár nem zökkenőmentes. Már a kezdetektől voltak pogánylázadások, egy ilyen felkelés során vesztette életét István tanácsadója, Imre herceg tanítója és a keresztyén misszió lelki atyja, Gellért püspök.

A XII. –XIII. században sokan keltek útra és zarándokoltak el a szentföldre. A kegyes életforma egyre népszerűbb lett az laikusok között is. II. András keresztes hadjáratot vezetett Jeruzsálembe. Bár nem volt túl jelentős a magyarok jelenléte, mégis kaput nyitott keletre. András uralkodása idején telepítették be a kunokat, akihez már a magyarok delegáltak misszionáriusokat. Ebben az időben indult útnak Julianus barát is azért, hogy megtalálja az utolsó ősmagyarokat az Ural tövében. Krónikása így számol be a találkozásról:

„Pogányok. Istenről semmi fogalmuk sincs, de bálványokat sem imádnak. Földet nem művelnek, ló-, farkas- és efféle húst esznek, lótej [kumiszt, azaz erjesztett kancatejet] és vért isznak. Lóban, fegyverben bővelkednek s a hadakozásokban nagyon vitézek. A régiek hagyományából tudják, hogy azok a magyarok tőlük származtak, de hogy (most)

hol laknak, nem tudták. A tatár nemzet szomszédos velük. Mikor ezek a tatárok hadakoztak velük, nem tudták leverni őket az ütközetben, sőt az első csatában (a magyarok) verték meg azokat. Ezért is szövetséges társaikká választották őket és így egyesülve tizenöt országot egészen elpusztítottak.” (Forrás: Bendefy László: Fr. Julianus utazásának kéziratos kútfői, Budapest, 1937)

Julianus második útján már nem találta őket mivel Batu kán serege elpusztította ezt a maroknyi magyart.

Ekkor, 1250-ben, alakult az egyetlen magyar szerzetesrend, a pálos rend. Nevük Remete Pál iránti tiszteletüket fejezi ki, aki az első ismert remete a történelemben. Ebből is látható, hogy inkább volt remeterend, mintsem szerzetes. Leghíresebb templomuk a budapesti Sziklatemplom a Gellért- hegyen. Az Árpád-kor végére elmondható, hogy az ország legeldugottabb része is keresztyén volt, a régi hiedelmek a népi babonáság világába szorultak vissza, ott viszont mind a mai napig fellelhetőek.

1. Táltosnak lenni kiváltságos és felelősségteljes feladat volt. Mire használta a táltos az alábbi eszközöket?
 - táltosfa
 - táltosparipa
 - táltos fejdísz
2. Melyik magyar királyunk nevéhez fűződnek az alábbi intézkedések?
 - szabályozta az illő viselkedést,
 - egyházmegyéket alapított,
 - leverte a pogánylázadásokat,
 - az avatandó magyar szenteket felterjesztette a pápához,
 - előírta a papok számára az iskolai végzettséget,
 - keresztes hadjáratot vezetett a Szentföldre,
 - bevezette a papi nőtlenséget
3. Olvassátok el a függelékben szereplő Teknyőkaparó történetét! Mit gondoltok a történetről?

4. Van-e kedvenc magyar népmeséd? Milyen elemeket tartalmaz, ami a magyar hitvilágból maradt meg?
5. Készíts egy beszámolót István király: Intelmek Imre herceghez című munkája alapján az ideális keresztyén király tulajdonságairól!

III. VILÁGVALLÁSOK: A ZSIDÓ VALLÁS

III/1. A ZSIDÓSÁG TÖRTÉNETE: KIVÁLASZTOTTSAÉG – JUDAIZMUS – TÓRA

1. A zsidó vallás története

A *zsidó*, illetve *izraelita* vallás a legősibb monoteista vallás. Zsidónak lenni egyszerre jelent egy valláshoz és egy néphez tartozni. Az I. században alakult ki a ma ismert judaizmus, a rabbinikus központú hitélet, mely a Törvény tanítását hangsúlyozza.

A zsidóság központi szent helye, a jeruzsálemi templom. Makettje az Izrael Múzeumban, Jeruzsálemben található

1.1. A zsidóság története a bibliai időkben

Eredete a Kr.e. 2. évezredig nyúlik vissza, az ősatyák koráig. Ábrahámot és utódait választotta Isten, hogy tanúi legyenek a Mindenható dicső tetteinek (1Móz 12). Ezt hívjuk *kiválasztásnak*. Mózes idejében a pusztai vándorlás során kovácsolódott egységes néppé a megszabadítottak közössége. A mai napig ez a *kollektív* (közösségi) tudat határozza meg a zsidóság vallási mentalitását. A honfoglalás és a letelepedés egyszerre történelmi és hitbéli esemény. Isten a népének adta az Ígéret Földjét, ahol később királyságot alapítottak. Uralkodók egy személyben voltak világi és vallási vezetők. Eszményi királyuk Dávid volt, akinek a leszármazottja lesz a Messiás, akinek eljövetelét ma is várják. Dávid fia, Salamon építette föl a Sion hegyén az első templomot. Ekkor írták le az ószövetségi könyvek egy részét, melyek korábban csak a szóbeli hagyományban léteztek.

A próféták, akik Isten üzenetének közvetítői voltak, a vallási életben egyre jobban előtérbe kerültek. Egy háborúkkal, viszályokkal teli időszak következett, amelyben az ország két részre szakadt, az északi rész, Izrael 10 törzset, míg a déli rész, Júda 2 törzset foglalt magába. Gyakoriak voltak a belharcok és a szomszédos népekkel való háborúk, végül az északi rész assír, Júda pedig babiloni fennhatóság alá került. Ekkor rombolták le először a templomot.

A babiloni fogság a hívek életben jelentős változásokat hozott: Isten büntetésének tekintették ezt a csapást. A kiválasztottság tudata felerősödött, a bűnbánat gyakorlása és a *messiási váradalom* került középpontba.

A babiloni fogság után Izrael soha többé nem lett tökéletesen szabad és független. Először a Perzsa Birodalom részé vált, majd Nagy Sándor birodalmához tartozott, végül római provincia lett belőle. Vallási autonómiáját azonban megőrizhette. Királyi dinasztia nélkül a papságé lett a vezető hatalom. Köreikben új irányzatok jelentek meg: a farizeusok, a szadduceusok, a zelóták és az esszénusok csoportja.

Jézus korában a vallási és politikai hatalmat a *Szanhedrin* (Papi nagytanács) képviselte. Ezt az időszakot átjárta a Messiásra való várakozás. Jézus Krisztuson kívül több önjelölt szabadító is felbukkant. Volt, aki tanított, volt, aki felkelést szított. A rómaiak végül megbüntették a lázadó népet. Kr.u. 70-ben a fővárost a templommal együtt lerombolták, melyet azóta sem építettek újra.

1.2. A judaizmus kialakulása

A zsidóság jó része *diaszpórában* (szétszóródás, héberül: galut) élt az I. századtól. Az utolsó nagy lázadást az önjelölt messiás, Bar Kochba vezette. A rómaiak igen nehezen tudták csak legyőzni. A megtorlás elől sokan Dél-Európa

és Észak-Afrika városaiba menekültek. Ekkor alakult ki a *judaizmus*, a templom nélküli vallási élet. A vallási vezetők a farizeusi irányzathból kinövő *rabbik* (tanító) lettek. Legfontosabb feladatuknak a Tórához való hűséget és a zsidó identitás fenntartását tartották. Ettől kezdve Európa különböző országaiban kis közösségek, *jesivák* (vallási iskolák) alakultak, ahol a Tóra és a törvények tanulmányozásával foglalkoznak. Az V. századra elkészült a *Talmud*, a Tóra mellett a második legfontosabb iratuk. Európában már a II. századtól kezdve fellángolt a zsidógyűlölet, mely a következő évszázadok során hullámokban előtört.

Díszített Tóratekercs, melynek külső borítása a Tízparancsolatot ábrázolja

Az évszázadok során izoláltságuk még inkább erősödött, ugyanakkor a Tóra tanulmányozása, a tanulás a hitélet középpontjába került. Kelet-Európában a XVIII. században jelent meg a haszid mozgalom. Ők a belső elmélyülést, a békés jámborságot szorgalmazták, de Istent sokszor tánccal és dallal dicsérték. Számukra az öröm volt hangsúlyos.

A XIX. században egyre inkább radikalizálódott az antiszemitizmus, amely a náci uralom idején tetőződött. A gyűlölködés 6 millió áldozatot követelt. Az antiszemitizmussal szemben Theodor Herzl vezetésével létrejött a cionista mozgalom, melynek célja egy zsidó állam megalakítása. A mozgalom

ban előtört. A keresztes hadjáratok idején terjedt el az a nézet, hogy a zsidók ölték meg Krisztust, amiért büntetést érdemelnek. Közép-Európában erőszakkal léptek föl velük szemben vakbuzgó térítőik, majd a XVI. században egyes országokban gettókba kényszerítették őket, és korlátozták tanulási és munkalehetőségeiket.

Mindezek következtében a zsidóság berkein belül felerősödött az a nézet, miszerint Isten a választott nép szenvedésein keresztül egy szebb jövőt készít elő számukra. A sok kínszenvedésnek meglesz a gyümölcse a Messiás uralma idején. Európában a legtöbben német és lengyel területen telepedtek le. Saját nyelvük a jiddis, mely héber, német és szláv eredetű.

számos elkötelezett tagja a XX. század elejétől földeket vásárolt Szentföldön. Ott azonban a VI. század óta arab törzsek éltek. Ennek ellenére a II. világháború után, nemzetközi támogatással, 1948. május 14-én megalakult a *modern* Izrael állam, melyet a zsidóság Isten gondviselésének tart.

1.3. Szent Iratok

A Tanakh (héber biblia) megegyezik a keresztyének Ószövetségével, amely Isten kijelentését hordozza. A könyvek felosztása eltér a miénktől. Három része van: *Tóra*, *Nöbiim*, *Kötubim*.

Tóra (tanítás, követendő út): Mózes öt könyvét tartalmazza.

- *Nöbiim* (Próféták). Ezek a könyvek Isten kijelentéseit hordozzák önmagáról, a terveiről és népe sorsáról.
- *Kötubim* (Iratok). Könyvei tanításokat, bölcsességeket, illetve különböző költeményeket tartalmaznak.

A három rész közül a *Tóra* fontossága kiemelkedő. Ez a megnevezés tágabb értelmezés szerint az egész héber Bibliát jelöli. Minden zsinagógában kiemelt helyen őrzik a szöveget tartalmazó tóratekerceket, az úgynevezett tóraszekrényben.

A Talmud (szóbeli *Tóra*), nem szent irat, de a zsidó vallás meghatározó könyve. A törvények magyarázatát, részletes kibontását tartalmazza. Két részből áll: első a *Misna*, ami Kr.u. 200 körül zárult le. Ez a gyűjtemény tartalmazza a Talmud magját, központi gondolatait. Második része a *Gemara*, amely a később keletkezett vitákat, véleményeket tartalmazza a Tóráról és a Misnáról. A teljes Talmud a Kr. u. 500 körül lett véglegesítve.

1.4. Mai irányzatok

A szétszórás után gyökeresen megváltozott a zsidóság élete. A judaizmus idején alakult ki a rabbinikus központú hitélet. Az egyes rabbi iskolák és a történelmi változások következményeként születtek meg a ma ismert irányzatok a XVIII-XIX. században.

Reformerek: a felvilágosodás hatására, német területen, a zsidó körökben is elindult egy megújulási mozgalom. Elvetették az étkezési szabályokat, a héber helyett anyanyelvi istentiszteleteket tartottak. Egyszerűsítették a liturgiát. A zsinagógákban először náluk jelent meg az orgona. Idővel a nők elkülönítését is megszüntették. A reformerek számára fontos, hogy időről időre önvizsgálatot tartsanak, és a szertartásokat, előírásokat újraértelmezzék.

A magyar zsidóság között is sok reformer volt a XIX. században. Őket hívjuk neológoknak. Számukra a zsidó és a magyar identitásuk egyaránt fon-

tos volt. Az öltözködési szokások és szertartások megújítása során szempont volt számukra ennek a kettősségnek a hangsúlyozása.

Konzervatívok: a XIX. században a reformerekkel szemben megjelent irányzat a hagyomány tiszteletére, a gyökerek ápolására fekteti a hangsúlyt. Számukra zsidónak lenni egyszerre vallási és származási kötelék. Jelenleg az USA-ban él a legtöbb konzervatív, akik számára fontos Izrael állam támogatása. A hagyományok tisztelete mellett a fejlődés és a modern élet adta lehetőségekkel is élnek.

Ortodoxok: a zsidó vallás szigorúbb képviselői, akik magukat tartják az egyedüli hiteles híveknek. Életük központjában a törvények, parancsolatok (sabbath, kóser szabályok stb.) megtartása áll. Számukra a Tóra örökérvényű és megváltoztathatatlan. Koronkénti újraértelmezése nem engedélyezett. A rabbi szava meghatározó vallási és világi életükben egyaránt. A legtöbb cionista közülük kerül ki.

Ultraortodoxok: a legradikálisabb irányzat képviselői. A környezetüktől elkülönülve élnek, nap mint nap várva a Messiás eljövetelét. A Törvényt betű szerint megtartják, és szigorú szabályok jellemzik mindennapjaikat. Ruházatuk jellegzetes: fekete hosszú kabát, széles kalap. A férfiak pajeszt növesztenek, a nők kalapot vagy parókát hordanak.

Kézzel írott Tóra. Mellette a kipa (fejfedő), a tóraolvasó és a talit (rojtos imakendő).

- Izrael:** Jákób új neve, miután tusakodott Istennel (1Móz 32,29). Ekkor lett új ember. Jelentése: Isten ereje, harcosa. Később, honfoglalás után az ország neve lett, majd a királyság kettészakadását követően az északi országrészt jelölte. 1948 óta újra az ország neve.
- templom:** Az Istennel való találkozás, az áldozatok bemutatásának színhelye. Isten egyetlen háza. A templom véglegesen Kr. u. 70-ben, Titusz hadvezér hadjáratában pusztult el. Egyetlen oldala maradt meg, ez a mai siratófal.
- Messiás:** Jelentése Felkent, görögül: Krisztus. Eredetileg a király vagy pap, azaz Isten választottjának a címe volt. Külső jelként az illető fejét szent olajjal kenték meg, azaz felkenték. Később, a háborús időszakokban kialakult az a nézet, hogy Isten elküldi igaz Szabadítóját, aki a nép királya, vezetője lesz. A próféták megjövendölték, hogy a Messiás Dávid leszármazottja lesz, aki népét megszabadítja és felemeli. A babiloni fogság után egyre inkább hangsúlyossá vált, hogy a Messiás eljövételével egy új kor, a béke kora kezdődik majd. A zsidók mind a mai napig várják eljövételét.
- diaszpóra:** A zsidóság szétszóródása a világban. Diaszpóra zsidónak hívjuk azokat, akik nem Izrael területén születtek. Ilyen férfi volt például Pál apostol is.
- holokauszt:** Héberül Soá (katasztrófa). A II. világháborúban a nácik által végrehajtott tudatos népirtás, mely során 6 millió európai zsidó pusztult el, köztük mintegy 600.000 magyar.
- cionizmus:** A mozgalom a Sion (Cion) hegyről kapta nevét. A zsidóságon belül a XIX. században egyre többen támogatták mind erkölcsileg, mind anyagilag az Ígéret Földjére való visszatérést egy új haza alapítását. Minderre 1948-ban került sor. Sokan hazatértek, de a diaszpóra továbbra is fennmaradt. A mozgalom ma Izrael függetlenségéért, erősödéséért küzd.

1. Az alábbi szempontok alapján gyűjtsd össze, hogy miben változott a bibliai kor és az utána következő időszak vallásos élete?
 - Istentisztelet helye
 - Istentisztelet liturgiája
 - Vallási vezető személye
 - Vallási irat
 - Messiás várása

2. Olvassátok el Hillél rabbi és Jézus tanítását a függelékben! Milyen hasonlóságokat fedeztek fel?

3. Mely irányzatra jellemző az alábbi állítás?
 - A Tórát mindennap tanulmányozzák, akár mobiltelefonon is.
 - Támogatják, hogy női rabbik is lehessenek
 - Saját boltjuk, hentesük és fodrászuk van, csak itt vásárolnak, betartva kóser szabályokat.
 - Izrael földjén földet vásároltak és kis zsidó közösséget hoztak létre, úgynevezett kibucot.

4. Olvasd el az alábbi igehelyeket! Milyen magyar közmondás született belőlük? Gyűjts össze az újszövetségi igehelyekből született közmondásokat!
 - Zsolt 119,103
 - Péld 16,9
 - Péld 19,4
 - Péld 26,27
 - Préd 1,9
 - Ez 16,44
 - Hós 8,7

5. Nézd meg a Biblia héber felosztását! Alakítsd át úgy a sorrendet, hogy a keresztyén Ószövetséget kapd meg!

Héber felosztás:

Tóra: 1–5 Mózes

Próféták: Józsué, Bírák, Sámuel könyvei, Királyok, Ézsaiás, Jeremiás, Ezékiel, Hóseás, Jóel, Ámósz, Jónás, Abdiás, Mikeás, Náhúm, Habakukk, Zofóniás, Haggeus, Zakariás, Malakiás

Iratok: Zsoltárok, Példabeszédek, Jób, Énekek éneke, Ruth, Jeremiás siralmi, Eszter, A prédikátor könyve, Dániel könyve, Ezsdrás és Nehémiás, Krónikák

6. Használd az okostelefonod, és sétáld körül virtuálisan a QR kód segítségével az interneten a jeruzsálemi templom makettjét! Mit gondolsz, milyennek láthatták a templomot a zsidó látogatók?

III/2. VALLÁSI SZABÁLYOK: TÖRVÉNY – ZSINAGÓGA – SÖMÁ JISZRÁÉL

1. A zsidó vallás alapjai

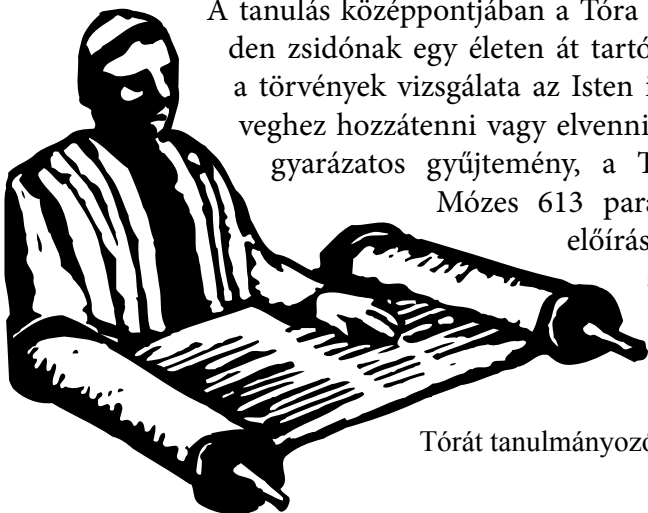
A zsidó vallást a tanulás vallásaként szokták emlegetni. A Törvény tanulmányozása szent kötelesség, mely egy életen át tart. A két legfontosabb törvény: Isten imádása és a sabbath megtartása. Az apák feladata megtanítani minderre a fiaikat.

A hit két alappillére az Istennel kötött *szövetség* és a *kiválasztottság*. Isten szövetséget kötött Ábrahámmal és utódaival, melyben mind az Örökkévaló, mind az ember kötelezte magát az együttműködésre, a felelősség vállalására. A szövetségkötés örök érvényű, s bár az ember sokszor megszegte ezt a szerződést, Isten soha nem bontotta fel. Ez a kötelék egyben áldás és teher a zsidóság számára, mivel úgy tartják, hogy az ő hitüket Isten szigorúbban ítéli meg.

Kiválasztottnak lenni nem érdem, sokkal inkább kötelesség. Isten a világ Teremtője, aki mindenekfelett uralkodik. Az ő szuverén döntése volt, hogy annyi nép közül választott magának egyet, azért hogy megmutathassa dicsőségét és szeretetét az egész világnak. A zsidóság saját sorsának alakulását – legyen az egyéni vagy az egész nép élete – Isten akaratának tulajdonítja.

2. A tanulás törvénye

A tanulás középpontjában a Tóra tanulmányozása áll, amely minden zsidónak egy életen át tartó kötelessége. Az ismeretszerzés, a törvények vizsgálata az Isten iránti tisztelet kifejezése. A szöveghez hozzátenni vagy elvenni tilos, ezért született meg a magyarázatos gyűjtemény, a Talmud. A hagyomány szerint Mózes 613 parancsolatot kapott Istentől. 248 előírást és 365 tilalmat, amelyek a legapróbb részletekig szabályozzák az emberi életet.

Tórát tanulmányozó zsidó férfi.

A legfontosabb tanítás, hogy Isten az egyetlen teremtője és irányítója mindennek. Semmi nem fogható hozzá. Szabad akaratából teremtette a világot, és önmagát nyilatkoztatta ki. Az ember minden tettét ismeri és számon tartja.

3. Szent helyek, helységek

Ígéret Földje: Isten Ábrahám elhívásakor ezt a területet ígérte otthonául, innen ered a neve is. A kiválasztottság fogalma és az Ígéret Földje szorosan összefonódik. A rabbinikus irodalom „a világ köldökének” nevezi ezt a területet. Úgy tartják, hogy Isten a Föld valódi tulajdonosa, és a rajta lakók csak bérlők. Erre a vidékre fog visszatérni a Messiás. A diaszpórában élők, ha tehetik, életük során legalább egyszer elzarándokolnak ide.

Jeruzsálem: A város nevének jelentése: béke városa (ירושלם, jerusalajím). Dávid király tette meg fővárosnak, és itt épült föl a salomoni templom. A zsidó vallás szerint az egy Istennek egy temploma lehet. Kizárólag itt lehet istentisztelet tartani, és áldozatot bemutatni. A templom mindenkori főpapja Áronnak, Mózes testvérének leszármazottja volt. Titusz hadvezér hadjárata után a jeruzsálemi templomnak egyetlen fala maradt meg a nyugati oldalon. Ez a hívek számára különösen fontos hely. Az ide járók itt imádkoznak, majd kéréseiket egy kis papírra felírva a fal repedéseibe dugják.

Jeruzsálemben a lerombolt templom nyugati falához érkező zarándokok tömege. A linkre kattintva virtuális látogatást tehetsz a Siratófalnál:

<https://www.youtube.com/watch?v=mthHIVeRkXak>

Zsinagóga: Imaház, gyülekezési hely. Az első zsinagógákat a babiloni fogás idején építették. A judaizmusban vált igazán fontossá, templom híján. A templom pusztulása után a papság megszűnt. A rabbik átvették a papok néhány feladatát, és ők lettek a zsinagógák vezetői és a hitélet irányítói. Itt nem mutatnak be áldozatot. Az istentisztelet során felolvasnak a Tórából, imádkoznak és zsoltárokat énekelnek.

4. Kulcskérdések és a zsidó vallás válaszai, tanításai

4.1. Kicsoda Isten?

Isten az egyedüli és örökkévaló Úr. Ő teremtette a világot és uralja azt. Isten neve JHVH, melynek jelentése: Vagyok (2Móz 2,14). A zsidóknak nem szabad kimondani ezt a nevet, a III. parancsolat miatt. Helyette az Adonaj (Úr) szót használják. A héber írás eltér az európaítól. Csak mássalhangzókat használ és az iránya fordított, jobbról balra tart. (A betűk egyben számok is.) A magánhangzókat pontokkal jelölik a szavak alatt. Ez a *punktáció*. Írásban Isten neve alatt az Adonáj (Úr) szó punktációja szerepel, így figyelmeztetve a felolvasót, nehogy kimondja a szent nevet. Helyette az Úr szót olvassák fel. Voltak, akik annak idején, tévesen a két szót összeolvastották, és Jehovának fordították. Helyesen Jahvének kell ejteni. Emellett használatos még az Él, El-ohim elnevezés is, mely istent jelent. JHVH szentségét jelzi, hogy mindenmű ábrázolása tilos.

4.2. Kicsoda az ember?

Isten az embert a maga képmására teremtette, ugyanakkor a föld porából származik. Ez a kettősség van jelen az emberben: egyrészt Isten „társa” a teremtett világ gondozásában, ugyanakkor tökéletlen és kísérhető. Eredendően jó, de élete során követ el bűnöket.

4.3. Mi a bűn?

A bűn lázadás Isten akarata és az isteni rend ellen. Ilyenkor Isten megbünteti a vétkezőt, akinek szabad akarata van azt megbánni és „megtérnie” Urához. A héber *tsuvá* (bűnbánat) eredeti jelentése visszatérni. Nem hisznek az eredendő bűnben. A szenvedés lehet az Isten eszköze, mellyel bünteti vagy próbára teszi a hívőket.

4.4. Van –e megváltás?

A zsidóság számára a messiási váradalom a hit középpontjában áll, ezt remélik, és folyamatosan erre készülnek. Jézust nem tartják a valódi Megváltásnak.

tónak. Egyesek szerint próféta, mások szerint egy rendkívüli bölcsességgel megáldott tanító volt. A Messiás eljövetele előtt Isten összegyűjti népét, sokan ezt Izrael állam megalakulásában látják megvalósulni. A Talmud két Messiást említ, József Fiát, aki a szenvedő és az alul maradó fél lesz, és Dávid Fiát, a dicsőséges Messiást, aki egy személyben lesz világi és vallási uralkodó.

4.5. Mi az üdvösség útja?

A Törvény megtartásával lehet elérni az üdvösséget. Izrael legfontosabb törvénye, hitvallása a *Sömá Jiszraél*, mely Isten imádásáról szól. A megváltás nem pusztán a hit alapján érhető el, az igaz ember a tettei alapján lesz megítélve.

„*Sömá Jiszraél, Adonáj Elohénu, Adonáj echád!*”

„*Halld meg Izrael: Az ÚR a mi Istenünk, egyedül az ÚR!*”(5Móz 6,4)

4.6. Mi történik a halál után?

Hisznek a mennyben és a pokolban (héberül: Seol). A lélek örökéletű, amely a halál után visszatér Teremtőjéhez, ahol újraéli jó és rossz tetteit. A test fel fog támadni az utolsó ítéletkor, amikor a Messiás eljön. Innentől kezdve az igazak az Ő országában fognak élni, míg a gonoszak a gyehennára vettetnek, az örök szenvedésbe.

Már az ókor óta vannak a zsidóságon belül olyan csoportok (például a szaduceusok), amelyek nem hisznek a túlvilágban, szerintük nincs a halál után tudatos lét.

5. A keresztyének helyzete Izrael földjén

A kezdetek óta vannak keresztyén közösségek Izrael földjén. Az ősgyülekezet Jeruzsálemben alakult, a második Antiochiában. Itt nevezték először a közösség tagjait keresztyénnek, azaz Krisztus követőnek. Az üldözések alatt is fennmaradtak ezek a gyülekezetek, majd az arab hódítást is túléltek. A keresztes hadjáratok idején rengetegen voltak, de idővel jelentősen csökkent a számuk. Ezen a területen manapság a legtöbb keresztyén arab vagy palesztin származású. Zsidó felmenőkkel azok rendelkeznek, akiknek ősei a XX. század második felében visszatelepültek Izraelbe, de hitüket megtartották. Jelenleg a lakosság 2%-át alkotják. Az arab-zsidó konfliktus és a folyamatos háborúzás miatt időről időre érik őket atrocitások mindkét vallás irányából, de ezek sokkal inkább pillanatnyi politikai ügyek, mintsem vallási intoleranciából fakadó tettek.

A zsidóságon belül létezik egy kisebb közösség, akik elfogadják Krisztust személyes megváltójuknak. Ők a Jézusban hívő zsidók. Ragaszkodtak zsidóságukhoz, úgy tartják, a zsidó közösségen belül kell világossággá válniuk. Épp ezért nem csatlakoztak soha egy keresztyén egyházhoz sem.

1. Olvasd el a függelékben szereplő talmudi tanítást az ember teremtéséről! Válaszolj a kérdésekre!
 - Miért szombat előestéjén alkotta meg Isten az embert?
 - Honnan származik a por, amiből Ádámot gyúrta Isten? Mit fejez ki ezzel a tanítás?
 - Mit jelent a 12 óra?
2. Olvasd el Jézus tanítását a gazdagról és a szegény Lázárról (Lk 16)!
 - Hogyan ábrázolódik ki benne a zsidóság elképzelése a túlvilágról?
 - Fogalmazd meg a történet üzenetét!
3. Fejtsd meg az alábbi szöveget! Milyen szabályok alapján kódoltál?

,R Z DGT GM NJDL
!DGT GM NZZR S
,R Z TJCR DR SSTGYGR
!DTJR NJLRYNK S
,R Z TJCR DLF STDRF
!TGSSKB DKN NJD S

4. Mutasd be Ábrahám leszármazottait egy családi albumban! Az egyes személyek mellé keress egy-egy jellemző tárgyat, fényképet, és röviden meséld el az utókornak a történetét!
5. Európa legnagyobb zsinagógája Budapesten épült föl 1859-ben. Ez a Dohány utcai zsinagóga. Azóta a magyar zsidóság egyik legfontosabb vallási és kulturális helyszíne. Nézz utána, mi minden történt itt az elmúlt 150 évben! Az alábbi QR kódon tájékozódhatsz róla!

III/3. ÜNNEPEK ÉS A MINDENNAPI ÉLET DOLGAI: SABBATH – KIPA – BAR MICVA

1. A zsidó időszámítás

A zsidóság az időt a világ teremtésétől számítja, melyet a középkori tudósok Kr.e. 3761-re datáltak. Az évet holdhónapok tagolják, így az 354 naptól áll. Az elcsúszás miatt szökőéveket iktatnak be a naptárba. Az év kezdete őszre esik.

2. Zsidó ünnepek

A zsidó ünnepek vallási ünnepek, melyeket legtöbb esetben azok a családok is megtartanak, akiknek a hétköznapi életében nem játszik fontos szerepet a hit. Az ünnepeket három kategóriába soroljuk: évenkénti ünnepek, zárando-
k ünnepek és a sabbath.

2.1. Évenkénti ünnepek

Újév (Roshasaná): Szeptember vagy október idején tartják az új kezdet ünne-
pét, amikor a zsidóság a világ keletkezéséről, a Teremtésről is megemlékezik.
Az ünnep szerves része a *sófár*, az autentikus zsidó kürt megfújása.

Engesztelés napja (Jomkipur): Az újév után 10 nappal tartják a megtérés, ve-
zeklés és a megbocsátás ünnepét. Ilyenkor fehér ruhába öltöznek az ünne-
plők, és a zsinagógákat is fehér virágokkal díszítik. Szokás bőkezűen adakozni
az ünnep idején.

Hanuka: A decemberi ünnep az egyetlen, amely nem bibliai eredetű. A Kr.e.
II. században Izraelt a szeleukidák tartották uralmuk alatt. Az uralkodó a je-
ruszálemi templom szentélyébe egy Zeusz-szobrot állíttatott föl. Makkabeus
Mattathias pap, és fiai ekkor fegyvert ragadtak. Ez volt a makkabeus láza-
dás. A sikeres harcok után a templomot megtisztították és újraszentelték. A
szertartás szerves része volt a *menóra* gyertyáinak meggyújtása. Sajnálatosan
csak egy napra elegendő olajuk volt, és egy újabb adag elkészítése nyolc napig
tartott. Isten csodát tett, és az egy napra elegendő olaj nyolc napig égett. Erre
emlékeztet a kilencágú gyertyatartó, középen a szolgagyertyával, amelyet csak
az ünnep idején használnak. Ez nem összekeverendő a hétágú menórával. A

családok ilyenkor nagy ünnepeket rendeznek, a gyerekek a nyolc nap során minden nap kapnak egy apró ajándékot. Az ünnepi asztalra olajban sült ételek kerülnek, például fánk.

Purim: Február, ill. március havára esik az Eszter történetéhez kötődő ünnep, amikor zsidóság megmenekült a pusztulástól. A farsanghoz hasonló ünnep során a gyerekek maskarába öltöznek, a felnőttek ajándékcsomagokat készítenek egymásnak, és adományt osztanak a szegényeknek. Az asszonyok hagyományos mákos süteményt sütnek, az úgynevezett „Hámán-fülét”.

2.2. Zarándokünnepek

Ezek az ünnepek az ősi időkig nyúlnak vissza. Izrael népe évente háromszor elzarándokolt Jeruzsálembe a templomhoz. Manapság a Siratófal tölti be ezt a szerepet. A zarándoklat maga is az ünnep részét képezte, ennek emlékét őrzik a zarándokzsoltárok (Zsolt 120–134).

Peszah (kivonulás ünnepe, zsidó húsvét): Az Egyiptomból való szabadulás és az aratás ünnepe, mely március-április idejére esik. Nyolcnapos ünnep, mely mindig a ház megtisztításával, a kovász eltávolításával kezdődik. Az otthon megtisztítása egyben a lelki megtisztulás jelképe is. Az ünnep idején a kovász mellett tilos még hüvelyeseket fogyasztani, az asszonyok erre az alkalomra páskát (kovásztalan kenyér, macesz) készítenek lisztből és vízből. Egyes ortodox családok külön edényeket használnak erre a célra.

Az ünnep első estéjén, a széder este során a család összegyűlik, és felelevenítik a szabadulás történetét, miközben zsoltárokat énekelnek. Ezután fogyasztják el a páska vacsorát, mely megszabott ételekből áll (bárányhús, keserű füvek, páska, alma, bor és főtt tojás) ezek mindegyike a bibliai történet egyes elemét jelképezi. A fogások között a családfő imádkozik és áldást mond. Az ünnepi asztal különleges terítéke az Illés (Élijáhu) kehely. A széder során négy pohár bort isznak, amelyek a megváltás Tórában olvasható kifejezéseinek – „megszabadítalak benneteket... megmentelek benneteket... megváltalak benneteket... népemé fogadlak titeket” – felelnek meg. (2Móz 6,6–7). Az utolsó vacsora esetéjén Jézus ezt a serleget adta körbe.

Sávuót (hetek ünnepe, zsidó pünkösd): A Tóra és a Tízparancsolat adásának és az új kenyér ünnepe, amelyet Peszah után 50. nappal, azaz hét héttel később tartanak. Egynapos ünnep, melynek során Ruth könyvét olvassák fel a

zsinagógákban, amelynek története az aratás idején játszódik. Ebben a könyvben rajzolódik ki leginkább a törvényeken keresztül Isten gondviselése. Szigorúbb közösségek ilyenkor az ünnep előtti éjjelen a Tórát tanulmányozzák, és a Tízparancsolatról elmélkednek. Vacsorára szokás tejes ételt enni, mely a Törvényt, Isten finom lelki táplálékát jelképezi. (Énekek 4,11)

Szukkót (Sátoros ünnep): A pusztai vándorlásra való emlékezés ünnepe szeptemberben. Szombattól szombatig tartó örömnep, melynek során a családok kiköltöznek a házaikból *szukába* (sátrakba) vagy fából készült kunyhókba, átmeneti szállásokra. Így emlékeznek arra, hogy valaha vándoroltak. Négyféle ágból – citrusféle, pálma, mirtusz és fűzfa – csokrot kötnek, amely jelképezi, hogy Isten milyen gazdagon gondoskodott népéről a pusztában. Szintén a bőségre utal, hogy minden este nagy lakomát csapnak a családok. Az ünnep utolsó napján felvonulást tartanak, majd estére mindenki visszaköltözik a házába.

2.3. Sabbath

A IV. parancsolat (2Móz 20,10–11) rendelkezik a szombatról. Isten a teremtés után megpihent és gyönyörködött munkájában. Ennek mintájára az embernek hat nap adatott az alkotásra, a hetedik nap a megpihenés, az alkotásban való gyönyörködés ideje. Innen ered a nap elnevezése is, a *sabbath* (jelentése nyugalom). Ez nem passzív lustálkodást jelent, hanem lelki feltöltődést, Isten dolgairól való elmélkedést. Mindezek mellett az egyiptomi szabadulásra is emlékeznek.

Az ünnep péntek estétől szombat alkonyatig tart. Ennek oka, hogy a zsidó napok este kezdődnek („*És lett este és lett reggel*” 1Móz 1,5). Ezen a napon a családok elcsendesednek, nem végeznek munkát, nem utaznak messzire. Az asszonyok már előző napon megfőznek. Az ő tisztségük az ünnep megkezdése, meggyújtják a szombati gyertyát, és imát mondanak. Közös mennek zsinagógába, majd otthon elfogyasztják a szombati vacsorát. A családfő áldást mond gyermekeire.

Az ünnephez szabályok kötődnek. Ezek szerint:

- Szabad olvasni, beszélgetni egymással. Baráti összejöveteleket tartani, esetleg rövid sétát tenni, délután sziesztázni. Közös énekelni, táncolni vagy akár társasjátékozni.

- Tilos dolgozni, házi munkát végezni, írni. Nem szabad tüzet gyújtani, azaz villanyt felkapcsolni, telefonálni, tévézni. Tilos cipekedni, utazni. Szombaton nem szabad esküvőt tartani.

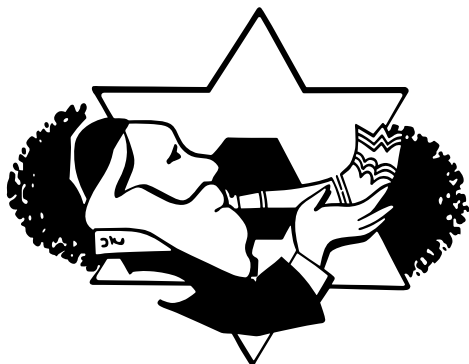
A szombati tilalmak nem vonatkoznak betegekre, kisgyerekekre illetve rendkívüli helyzetekre. Például orvos végezhet életmentő műtétet szombaton is.

2.4. Vallási kegytárgyak, ruhadarabok

A zsidó hitéletben többféle eszköz és tárgy szerepel, melyekkel már találkozhattunk. Az alábbiakban tekintjük át őket.

Az egyik legfontosabb a *menóra*, a hétágú gyertyatartó. Eredetileg a templomban állt, hét ága a teremtés hét napját szimbolizálja, manapság a legtöbb zsidó család otthonában megtalálható.

A zsinagógákban illetve fontos eseményeken a férfiak fejük búbján kerek kis sapkát hordanak, ez a *kipa*. Formája az égboltot, Isten gondviselő kezét jelképezi. Fedetlen fővel megjelenni Isten színe előtt tiszteletlenség. Épp ezért az asszonyok kendőt hordanak. Ugyanezen okból szoktak kendőt teríteni magukra a férfiak imádkozáskor, ez a *tálit*. Négy sarkán egy-egy csomózott rojt lóg, amelyek a Tórára emlékeztetnek. A reggeli ima egyik érdekes eleme az *imaszój*, melyet a bal karra és a homlokra szoktak erősíteni. Jelképesen így kötözik magukat az Örökkévalóhoz. A zsidó otthonok bejáratánál egy kis dobozka van az ajtófélfára erősítve, ez a *mezusa*. A dobozka a legfontosabb imádságot a *Söma Jiszrael* („Halld meg, Izrael” 5Móz 6,4) tartalmazza. A *Dávid-csillag*, mely a zászlóban is látható, a hagyomány szerint először Dávid király pajzsain szerepelt. Valójában két háromszög összeolvasztva, melyek az eget és a földet, Isten és az embert szimbolizálják.

A rabbi, kipával a fején, megfűjja a sófárt. A háttérben a Dávid-csillag látható

3. Fontos események rítusai

A jeles eseményekhez, fordulópontokhoz különféle rítusok kötődnek. Jelentős esemény egy ember életében a születés, a felnőtté válás, a házasság és a halállal való szembenézés. A zsidóság körében is kialakultak az elmúlt évszázadokban azok a szertartások, melyek komoly üzeneteket hordoznak.

A születés utáni nyolcadik napon szokták bemutatni a közösségnek az újszülöttet. A körülmetélés a fiúknál az Istenhez tartozás jele. Ilyenkor kapnak nevet is a fiúk és a lányok egyaránt. A következő állomás a felnőtté válás szertartása, ez a fiúknál a *bar micvá* (a parancsolat fia), a lányok esetében a *bat micvá* (a parancsolat leánya). Tizenhárom éves korban kerül erre sor, a fiúkat ekkor mutatják be a gyülekezetnek mint teljes jogú, felnőtt férfiakat. Első felnőtt feladatként a Tórából olvasnak föl a gyülekezet közösségében. A lányoknak az idősebb asszonyok szerveznek ünnepséget.

Az esküvőt hosszú jegyesség előzi meg, ez az ismerkedés ideje. Sok a szerelmi házasság, de a zártabb közösségekben még mindig jelen van a szervezett házasság intézménye. Ilyenkor egy házasságközvetítő segítségével a vőlegény és a szülők állapodnak meg egymással és kötnek szerződést. A szertartást a rabbi vezeti. A jegyesek egy sátor alatt tesznek fogadalmat. A eskü végén szokás a pohártörés, így emlékeznek a templom lerombolására. Ezután kezdődik a lakodalom. A férfiak és nők hagyományosan külön táncolnak, és külön asztaloknál ülnek.

Az ember életében az utolsó út a temetés útja. A zsidóknál a gyász színe a fehér. A rokonok bánatuk kifejezéséeként megtépik ruhájukat, és hangosan siratják el szeretteiket. Emlékköveket raknak a sírra, hasonlóan a koszorúkhöz.

Készülő hüpe (esküvői sátor) napjainkban, Amerikában.

4. Hétköznapi szokások

A zsidó mindennapok szerves részét alkotják a különböző étkezési szokások. A mózesi törvények között sok szabályt találunk, melyek meghatározzák, mi helyes és mi helytelen. A legtöbb rendelkezés az étkezéssel foglalkozik. A legfontosabb szabályok egyike a *kóser* (tiszt) és *tréfli* (tisztátalan) ételek megkülönböztetése. A kóser ételek elkészítése szintén külön szabályozás alatt áll. Azokban az otthonokban, ahol szigorúan betartják a kóser szabályokat, két részre van osztva a konyha. Ennek oka, hogy bizonyos alapanyagokat nem lehet együtt fogyasztani. Ilyen például a hús és a tej. Sokan járnak kóser henteshez, aki a törvénynek megfelelően vágja le az állatokat. A vér elfogyasztása szintén tilos, mivel a régiek úgy tartották, hogy az a lélek és az élet hordozója. Az alábbi QR kód segítségével a zsidó konyha mai szokásairól és jellegzetességeiről találhatsz információkat.

1. Készíts zsidó ünnepi naptárt! Az évszakok mentén haladj, az őszi időszakkal indítva a naptárt!
2. Keresd ki az utolsó vacsora történetét a négy evangéliumból!
Az ünnepi étkek jelentését hogyan változtatta meg Jézus?
bárány, páskakenyér, bor
3. Mutassátok be milyen az udvarias viselkedés egy keresztyén templomban és egy zsidó zsinagógában! Milyen hasonlóságokat és különbségeket fedeztek fel?
4. Olvasd el az igehelyeket! Milyen étkezési szabályokat ismersz fel bennük?
1Móz 32,33
2Móz 23,19
3Móz 11,1 – 3 és 7
3Móz 11, 9 – 11
3Móz 11, 13 –19
3 Móz 17, 10 – 12
5. Összefoglaló feladatként készíts kétoldalas összefoglalást a zsidó és a keresztyén vallás kapcsolatáról! Az első oldalon szerepeljen mindaz,

ami összeköti a két vallást, amiben azonosan gondolkodunk. A második oldalra szedd össze mindazt, ami csak a zsidó vallásra jellemző, amiben mást hiszünk és vallunk!

6. A csörögefánk mind a magyar (farsang), mind a zsidó (Hanuka) hagyományokban felbukkan, ha van kedved, készítsd el a családnak! Elkészítése gyors és egyszerű.

Hozzávalók:

70 dkg finomliszt

20 dkg cukor

3 db tojás (vagy 2 nagyobb)

1 csipet só

1 dl napraforgó olaj

0.5 csomag sütőpor

1-2 dl víz

4 dl napraforgó olaj (a sütéshez)

1 ek. porcukor (vagy lekvár, puding a tálaláshoz)

Recept:

- A hozzávalókat öntsd egy tálba és gyúrd össze annyi vízzel, amennyi szükséges, hogy kemény, de nyújtható tésztát kapjunk (olyan állaga legyen, mint a gyurmának)!
- Ha összegyúrtad, rakd liszttel megszórta deszkára, a tetejét is hintsd meg liszttel, hogy ne ragadjon, majd kb. 0,5 cm vastagra nyújtsd ki!
- Derelyemetszővel vagy sima késsel rombusz alakúra vágd föl! A rombuszok közepén vágj egy 2 cm-es csíkot! A rombusz egyik végét húzd át a lyukon! Aki egyszerűbben szeretné csinálni, vágja a tésztát kb. 2. cm vastag és 10 cm hosszú csíkokra, majd kössön rájuk egy csomót.
- Az olajat egy széles lábosban forrósíts fel! Ha már forró (de nem ég!), tegyél 2-3 fánkot az olajba, és süsd meg pár perc alatt mindkét oldalát arany barnára!
- Papírszalvétára szedve itasd fel a felesleges olajat, majd szórd be porcukorral!
- Egy kis lekvárral azonnal tálalható.

IV. VILÁGVALLÁSOK: AZ ISZLÁM VALLÁS

IV/1. AZ ISZLÁM TÖRTÉNETE ÉS IRÁNYVONALAI: ALLAH – MOHAMED – KORÁN

1. Az iszlám vallás története

Az *iszlám* szó jelentése: Isten iránti odaadás. Ez a monoteista vallás Allah egyedüliségét hirdeti. Híveit *muzulmán*oknak (alávetettek, odaadók) nevezzük.

1.1. Mohamed előtti idők – iszlám tanok gyökerei

Az iszlám alapítója *Mohamed* próféta, aki az Arab-félszigeten lévő Mekkában élt a VI-VII. század fordulóján. Mohamed feltűnése előtt az itt élő beduin törzsekre több vallás is komoly hatást gyakorolt. Saját ősi hiedelmeik szerint szellemek, túlvilági lények, dzsinnek vették körül őket. A legfontosabb közülük *Al-Allah* (Allah) volt. Számos hatalommal bíró tárgyat is tiszteltek, melyek közül a legfontosabb: a Kába kő.

Mindemellett ismerték a perzsa dualista tanokat, miszerint a világ sorsát és benne az emberek életét két ellentétes erő, a Jó és a Rossz, a Fény és a Sötétség harca dönti el.

A zsidó vallás is formálta a törzsi hitet. Közös ősként tekintenek *Ibrahim-ra* (Ábrahám) és az ő fiára, *Izmailra* (Izmael). Prófétaként tekintenek számos ószövetségi személyre, többek között *Ádámra*, *Nuhra* (Noé), *Musara* (Mózes). Elutasítják a zsidó kiválasztottság tanát, mivel ebben számukra Isten igazságtalan lenne. *Isa* (Jézus) megváltó munkáját szintén elutasítják, de prófétaként számon tartják.

1.2. Mohamed élete

Mohamed (arabul: Muhammad) 571 körül született Mekkában. Édesapja szegény kereskedő volt. Szülei még kisgyerek korában meghaltak, ezért nagybátyja, Abu Talib nevelte fel. A család állataira kellett felügyelnie, ekkor ismerte meg a beduin pásztorok szokásait, fortélyait, életvitelét. Később tevehajcsárként elkísérte nagybátyját szíriai és egyiptomi útjaira. Eközben

megismerte a különböző kultúrákat, vallásokat, melyeket fel is használt az iszlám tanainak kialakításakor.

25 éves korában egy gazdag kereskedő özvegyének, Kadidsának a szolgálatába állt, majd feleségül is vette a nála jóval idősebb asszonyt. Ezzel a házassággal bekerült a gazdag mekkaiak közé. Innentől kezdve karavánvezetőként járta a Közel-Kelet országait. A vallások sokszínűsége egyre nagyobb hatást gyakorolt rá. 40 éves korától látomásai voltak, és egyre visszavonultabban élt. A Mekkától északra fekvő Híra-hegy egyik barlangjába járt meditálni, ahol *Dzsibril* (Gábiel) arkangyal jelent meg előtte, és megbízta, hogy legyen népének prófétája.

Mohamed nem akart próféta lenni, végül hosszas gyötrődés után vállalta küldetését. 610 körül Mekkába utazott, ahol tanítani kezdett, és a lelki megtisztulásra szólított fel mindenkit. A város erkölcstelen élete ellen fellépő prófétát kezdetben nem vették komolyan. Azonban idővel egyre több követője lett. Sokan közülük a vagyonos mekkaiak közé tartoztak. Ezzel egy időben haragosainak száma is folyamatosan gyarapodott, aminek az lett a következménye, hogy el kellett menekülnie a városból. Tanítványival 622. július 16-án átköltözött Jathribba. Ezt a történetírásként *hidzsrának* (futás) nevezi, és ez az esemény szolgál az arab időszámítás alapjául. A város új nevet kapott, *Medína* (Próféta városa) lett. Medina lakói elfogadták a prófétát vezetőjüknek, és létrehozták az *ummát* (vallási közösséget). Ez a vallási közösség eredetileg helyet biztosított a helyi zsidóságnak is, de a tanbeli különbségek már ebben az időszakban is nehézséget jelentettek. Kezdetben, az imádkozás során Jeruzsálem felé kellett fordulni, de a végleges elszakadást követően Mohamed a mekkai irányt tette kötelezővé. Mekka régi vezetőivel komoly vitái lettek, amelyek végül fegyveres összecsapásokba torkoltak. 628-ban fegyverszünetet kötöttek, és a béke jeleként feleségül vette az ellenfélvezetőjének a lányát. Mohamed gyakran kötött érdekházasságot, s így összesen 14 felesége lett, annak ellenére, hogy híveinek már csak négyet engedélyezett. 630-ban seregével végleg elfoglalta a várost, és jóindulata jeleként lemondott a megtorlásról. Kötelezte a mekkaiakat az iszlám felvételére, leromboltatta a Kába kő körüli pogány jelképeket, szobrokat, és törvénybe iktatta a fekete kő tiszteletét. Visszatért Medinába és belefogott nagyszabású tervébe: az arab törzsek egyesítésébe. 632-ben Mekkába vándorolt. Ezt a hagyományt a mai napig követik a zarándokok. Mohamed három hónappal a hazatérése után meghalt.

2. Az iszlám térhódítása

A Próféta halála után a „négy kalifa” korszaka következett. A kalifák magukat Mohamed utódjának tekintették mind vallási, mind politikai értelemben. Meghódították a környező országokat, földeket (Szíria, Palesztina, Egyiptom, perzsa területek), és terjesztették az iszlám vallás tanításait. Eleinte a keresztyén Európával ezek az országok kereskedelmi kapcsolatban álltak. A keletről érkező, különleges fűszerek, selymek és ékszerek az itáliai kikötőkben cseréltek gazdát. Nyugat –Európában a VIII. században jelentek meg az arab hódítók. Spanyolország és Portugália nagy részét elfoglalták, és saját államot alapítottak, a Córdobai Emirátust, mely 1492-ig állt fent. Mi *mórokként* ismerjük őket.

A keresztes hadjáratok idején mind a muzulmánok, mind a keresztyének vallási küldetésnek tekintették a másik fél elpusztítását. Viszonylagos tisztelet alakult ki egymás iránt a kurd származású Szaladin szultán uralkodása idején. Mindkét oldal elismerte a másik hősiességét és bátorságát. A két kultúra találkozásának eredményeként a következő századokban az arab metafizika, matematika és orvostudomány gyakorolt nagy hatást az európai tudományos életre.

Kelet-Európában évszázadokon keresztül az oszmán dinasztia jelentett komoly veszélyt, akik a XVI. századra már a magyar területek egy részét is elfoglalták. A 150 éves török uralom után végül sikerült kiűzni őket az országból. A birodalom végül a XX. században omlott össze, amikor Kemal Atatürk irányításával megalakult a modern Törökország. Az ország mindmáig a térség kulturális, politikai és vallási központja. Törökország mellett a Balkán térségében él a legtöbb európai muzulmán.

Európán kívül Észak-Afrikában, a Kaukázus vidékén és a Dél- Kelet Ázsiában is sikeres harcokat vívtak meg. Az ekkor létrejött országok mind a mai napig léteznek.

Afrikában a XVIII-XIX. században az európai gyarmatbirodalmaké volt a hatalom, amelyek a közel-keleti térségre komoly politikai befolyást gyakoroltak. A világháborúk során ezek a birodalmak összeomlottak, amelynek következtében számos arab ország alakult meg. A fiatal államokban az iszlám tanok felértékelődtek. A többség az iszlám békés oldalát hangsúlyozta, ám egyes országokban radikális irányzatok alakultak.

3. A Szent Irat: Korán

A *Korán* (al-Quran: olvas, recitál) az iszlám tantételei szerint Mohamed prófétán keresztül Alláhtól érkezett, és összesen 114 szúrából (fejezet) áll. A kinyilatkoztatás, mely Gábrielangyalon keresztül érkezett, 22 évig, egészen Mohamed haláláig tartott. A Próféta utódjai zárták le és rendezték a könyvformába a szúrákat. Arab nyelven született, ezért ezen a nyelven olvasandó. Ma már több nyelvre is lefordították, de ezeket a fordításokat, bármennyire is alaposak, nem tartják egyenrangú, szent iratnak. A Korán mellett léteznek a Prófétanak szóbeli üzenetei, ez a *hadisz* (hír, üzenet), illetve létezik a tetteit és „szent szokásait” tartalmazó gyűjtemény is, amit a *szunnának* neveznek. A Korán és a hadisz az iszlám hitélet és jogtudomány forrásai. A vallási és jogi iskolák által kidolgozott normarendszer a legapróbb részletekig rendelkezik a muzulmánok mindennapjait érintő kérdésekről.

4. Mai irányzatok

Napjainkra két nagy irányzata alakult ki a *síita* és a *szunnita*.

Síita: Mohamed halála után a kalifák hatalmi vitákba keveredtek. Ali kalifa (Mohamed lányának, Fatimának a férje) meggyilkolása után a közösség két részre szakadt. Egy maroknyi hívó egyedül Alit ismerte el jog szerinti utódnak mint vérszerinti örökösöt. Követői a síiták, akik az iszlám világ 15%-át alkotják. Életüket szigorúan a Korán megtartása és terjesztése köré építik. Vallási vezetőik az *imámok*, akik Ali és Fatima vérszerinti leszármazottai. A *dzsafarita* (síita vallásjogi iskola) az egyéni felelősséget hangsúlyozza. A legtöbb síita Iránban, Irakban és Libanonban él.

Szunnita: az ide tartozó hívők alkotják az iszlám jelentős többségét. Eredetük Mohamed haláláig nyúlik vissza, számukra mind a négy kalifa a Próféta törvényes utódjának számít, a vérségi köteléktől függetlenül. A Korán tanulmányozása mellett a *szunna* határozza meg hitéletüket. Innen ered elnevezésük is. Vezetőjük a *kalifa*, aki inkább politikai vezető. A szunniták a *madzhabokban* (szunnita vallásjogi iskola) a Koránt és a szent hagyományokat tanulmányozzák.

Speciális csoportot képeznek az iszlámom belül a *szúfik*, akik a lelki utat, a misztikát hangsúlyozzák. Mind a szunnita, mind a síita irányzatból akadnak követők. A szúfik szerint Allah megismeréséhez és a valódi bölcsességhez a szeretet átélésén, a személyes megtapasztaláson keresztül vezet az út. Vezetőik a *sejkek* (mester).

Az iszlám szerzetesek a *dervisek*, akik kolostorokban élnek.

- recitálás:** Jelentése: mondani. Az iszlám világban az imádságok köztött szövegűek, amelyeket énekelve mondanak el, recitálnak. Gábrriel is ily módon adta át Mohamednek a szent kinyilatkoztatást. A Koránból felolvasni szintén recitálást jelent.
- kalifa:** Arab kifejezés, melynek jelentése „utód”. A kifejezés Mohamed Próféta törvényes utódjára, a vallási és világi vezetőre utal. A kalifa nem próféta, hanem az iszlám vallásjog őre. Szava döntő erejű vallási és peres ügyekben. Politikai kifejezésként egy nagyobb terület, a *kalifátus* vezetője.
- hidzsra:** Mohamed Próféta és a muszlim közösség tagjainak Mekkából Jatrib városába történt kivándorlása 622-ben. Az iszlám holdnaptár, a hidzsri naptár, ezzel a fontos eseménnyel kezdődik.

1. Hogyan változott az iszlám világa a történelem során az alábbi szempontok alapján: istenkép, vallási vezető, istentisztelet helye?
2. Magyarázd meg az alábbi fogalmakat
Korán, szúra, hadisz, szunna, recitálás
3. Hasonlítsd össze a síita és szunnita irányzatot az alábbi szempontok szerint! Vallási vezető Százalékos eloszlás Vallási hagyományok Földrajzi eloszlás
4. Gyűjtsd össze, kik a közös próféták az iszlámban és a keresztyénségben!
5. Nézz utána van-e a saját városodban, megyédben török hódoltság idejéből emlék! Készíts belőle bemutatót!
6. A Magyarországon élő muzulmánok egy része a Magyar Iszlám Közösséghez tartozik. A QR kódot használva az ő mindennapjaikat bemutató honlappal ismerkedhetsz meg.

IV/2. AZ ISZLÁM VALLÁS ALAPJAI: ÖT PILLÉR – KÁBA KŐ – MECSET

1. Az öt pillér

Az iszlám öt szent kötelességet ír elő hívei számára. Ezen az öt tartóoszlopon nyugszik a közösség és az egyén élete.

1.1. Saháda (Hitvallás)

A Koránból származó hitvallást – „*Nincs más Isten Allahon kívül és Mohamed az ő prófétája!*” – mindennap elmondják a hívek az imádság idején. Formálisan úgy válik az ember muzulmánna, hogy teljes meggyőződéssel és őszintén kimondja a sahadát, ám hitvallásra senki nem kényszeríthető.

Hamsa, iszlám tenyérzimbólum, amelyen az öt ujj az öt pillért jelképezi. Középen Allah szeme, mely védelmet nyújt

1.2. Szalát (Imádság)

Napi ötször (napkelte előtt, délelőtt, délután, napnyugatakor, este), Mekka felé fordulva és meghajolva imádkozik az egész közösség. Az ima mindig dicsőítéssel kezdődik és zárul (*Allah akbar!* – Isten a leghatalmasabb!). A péntek déli imát az imám vezeti a mecsetben. Előtte szertartásosan megmosakszik (arc, kéz, láb), hogy tisztán állhasson Allah színe elé.

1.3. Zakát (Alamizsna)

Hitbéli kötelesség a vagyonosabbnak segíteni szegényebb testvérét. Így nő a szociális érzékenység és a közösség összetartása. Az iszlámban az adakozás nem önkéntes, hanem az Allah iránti tisztelet egyik formája. Összege meghatározott, és beszédese központilag szabályozott. Egyfajta adó. Egyes ünnepek során ezen felül adakoznak a hívek. Nem iszlám országokban a zakátot a helyi mecset közössége kezeli.

1.4. Száúm (Böjt)

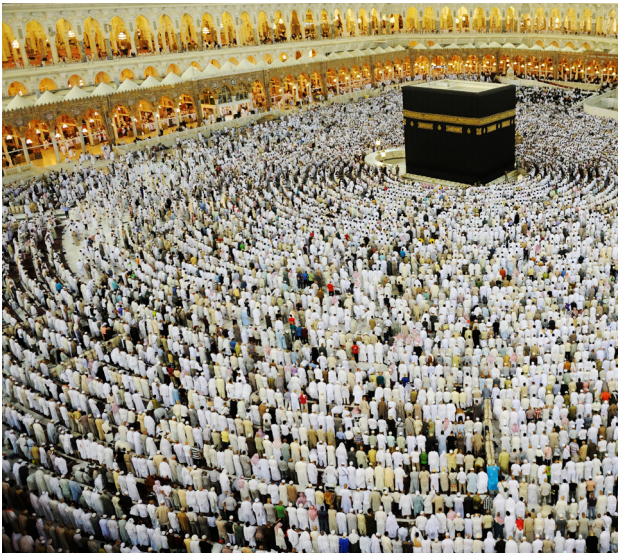
Az iszlám év 9. hónapja, a szent böjt hava. Ekkor napkeltétől napnyugtáig a híveknek tartózkodni kell az evéstől, ivástól, élvezetektől. A *ramadán* célja, hogy az emberek megtanulják értékelni a hétköznapi dolgokat azáltal, hogy lemondanak róla. A testi önfegyelem gyakorlása során a lelkük is megtisztul. A böjt nem vonatkozik az idősekre, gyerekekre, várandós és szoptató asszonyokra.

1.5. Hádzs (Zarándoklat)

Minden hívő számára, életében legalább egyszer szent kötelessége elzarándokolni Mekkába. Ezt Mohamed is megtette halála előtt. Hitük szerint az itteni mecsetet Ábrahám fiával, Izmaellel építette a Kába kő köré. A zarándokok az út során megtisztítják lelküket, ennek külső jeleként leborotválták fejüket és fehér ruhát öltenek. A mecset hétszeri megkerülése után a városhoz közeli dombokhoz mennek imádkozni, majd a városbeliek megvendégelik őket. Mentessülnek a zarándoklat alól azok, akiket anyagi vagy egészségügyi okok miatt akadályoztatva vannak. Számukra csak egymás megvendégelése a kötelező.

2. Szent helyek, helységek

Mekka: Szaúd-Arábiában lévő város. Mohamed próféta szülőhelye. A muszlimok számára az elsőszámú zarándokhely, ahova minden hívőnek szent kötelessége elzarándokolnia legalább egyszer élete során.

A Kába kő és szentély Mekkában, a hadzs idején. A link segítségével egy mekkai zarándoklatról szóló videót láthatsz: <https://www.youtube.com/watch?v=FA-ExmeJ2kFE>

Kába kő és szentély: A városban található Kába kő tisztelete a Mohamed előtti időkre nyúlik vissza. A Próféta Mekkába érke-

zése előtt is már különleges erővel bíró tárgyként tartották számon. A muzulmánok számára azonban a Próféta tette szentté. Tanítása szerint a Kába követ Allah dobta le az Égből az Édenbe. A kiűzetés után Ádám lelki megtisztulását segítette. Az eredetileg fehér kő magába szívta az emberiség bűneit, ezért lett fekete. Később Gábriel angyal Ábrahámnak ajándékozta a követ. Az ősatya és fia Izmael egy *ka'ba* (kocka alakú) szentélyt épített köré. Ma az iszlám világ első számú zarándokhelye az itt található mecset.

Medina: Szaúd-Arábiában lévő város. Mohamed itt élt a hidzsra után. Házából halála után mecset lett, a híres Zöld Kupola Mecset. Ebben a városban épült föl az első muzulmán mecset (Quba Mecset).

Jeruzsálem: három vallás szent helye. A muzulmánok számára azért fontos, mert ezen a földön éltek prófétáik, és innen emelkedett Mohamed az égbe, arról a szikláról, amelyen korábban Ábrahám hitét tette próbára Isten (2Móz 22). Ennek helyén épült föl az aranykupolás Sziklamecset. A Templom-hegyen áll harmadik mecsetük, az ezüstös tetejű Al-Aksza mecset, mely Mohamed mennybemenetelének állít emléket.

Mecset: iszlám templom, melynek szó szerinti jelentése: a meghajlás helye. A péntek déli ima kiemelt fontosságú, mert ekkor a férfiak a *dzsámiba* (nagy-mecset, jelentése: a gyülekezés helye) gyűlnek össze. A mecsetek Mekka felé vannak tájolva. A bejáratnál szemben, Mekka irányába néz a *mihráb* (imafülke), mutatva a helyes irányt az imádsághoz. Cipővel belépni tilos. A férfiak együtt imádkoznak, és hallgatják az imám tanítását. Az asszonyoknak külön helyük van. Minden mecset mellett áll *minaret* (templomtorony), ahonnan a *müezzín* hív mindenkit imára.

3. A mecset szolgáloi

Imám: az iszlámban nincs tradicionális papság, hiszik, hogy a közösség minden tagja lehet Allah szószólója. A napi közös imát a közösség egy tagja vezeti, az imám. Ez az imám, bár ugyanazt a szót használják, nem azonos a síita vallási vezetővel. A péntek déli ima során prédikáció is elhangzik. A legtöbb esetben az imám beszél, de egyes helyeken külön *khatíb* (predikátor) szolgál.

Müezzín: naponta ötször hívja imára a közösséget a minaret erkélyéről. Péntek délben kiemelt szerepe van, mert az *adzánt* (pénteki imára hívó ének) énekl: „Allah a legnagyobb. Tanúsítom, hogy nincs más isten, csak Allah. Ta-

núsítom, hogy Mohamed Allah prófétája. Gyertek imádkozni! Gyertek az üdvösségre! Allah a legnagyobb. Nincs más isten, csak Allah.” – hangzik az ének magyar fordításában.

***Kádi:** bíró, aki járatos a sariában, a muzulmán vallásjogban. Régen minden peres ügyben dönthetett, akár bűncselekmények esetén is. Mára inkább a magánéleti kérdésekben (házasság, öröklés, családi viták) fordulnak hozzá a hívek.*

***Mufti:** jogi szakértő, tanító. A vallásjog alapos ismerője és értelmezője. Egyes mecsetekhez iskolák is tartoznak, ahol a muftik az iszlám hitre és jogra tanítják a fiúkat. A jogtudósok vezetője a főmufti.*

4. Kulcskérdések és az iszlám vallás válaszai, tanításai

4.1. Kicsoda Isten?

Ahogy a sahadában is elhangzik, Allah az egyetlen Isten, a világ Teremtője és Ura. Az ószövetség istenképéhez hasonlóan Allah teremtette meg a látható és láthatatlan világot, amelyet kezdetek óta irányít és gondoz. A politeizmus minden fajtáját elutasítják, a keresztyén Szentháromságot is ide sorolják.

4.2. Kicsoda az ember?

Az embert Allah teremtő szavával harmóniára és a vele való közösségre alkotta. Az ember eredendően jó, de útmutatásra van szüksége. Minden, ami az emberrel történik, Allah akaratából történik. A muszlimok életét *akismet* (előre kijelölt sors) határozza meg, amelyet Allah jelöl ki a egyénnek. Ez azonban nem mentesíti az embert tettei felelőssége alól.

4.3. Mi a bűn?

Az iszlám elutasítja az eredendő bűnt, szerintük minden ember a csak maga vétkéért tehető felelőssé. A legnagyobb, megbocsáthatatlan bűn Allah mellé más isteneket társítani, illetve bármit elé helyezni. A muszlimok is ismerik a bűnbocsánat fogalmát, mely Alláhtól kérhető. Tetteiket ehhez mérten osztályozzák a megengedettől a tiltottig. Ez a kötelesség tana.

4.4. Van-e megváltás?

Az iszlám nem ismeri a helyettes áldozat fogalmát. Minden ember önmagáért felelős, mivel teljes mértékben képes különbséget tenni jó és rossz között. Jézus az iszlám második legnagyobb prófétájának számít. Az újszövetségben olvasottak alapján vallják, hogy Mária szülte, akinek Gábel hozta az örömhírt. Büntetlenül élt, Mohamed előfutáraként. Tagadják azonban, hogy ő a Megváltó és kereszthalált halt volna. Hitük szerint mennybe ment, és az ítélet napján fog visszatérni, muszlimként, és megkezdi uralmát a világ felett.

4.5. Mi az üdvösség útja?

Az iszlám útja az egyetlen üdvözítő út. Allah követése, a Korán megtartása vezet a mennybe, ahol Allah fog ítélni minden ember felett. A földi élet végén az ember sorsa nem dől el véglegesen, hisznek abban, hogy a pokolban, illetve az *aráfban* (a pokol előszobája) való megtisztulás után az ember bekerülhet a mennybe.

4.6. Mi történik a halál után?

A muzulmánok hisznek az halál utáni életben. Létezik a menny és a pokol. A mennyben Allah uralkodik, akinek segítői, hírvivői az angyalok. A pokol ura Iblisz, akit démonok és dzsinnek szolgálnak. Hisznek a lélek halhatatlanságában, amely Allah ítélete alatt áll. Az utolsó ítéletkor a test is feltámad, és így áll az ember az ítélszék elé.

5. Keresztyének helyzete az iszlám világban

A keresztyénség megjelenésével a Közel- Keleten egyre több misszionárius hirdette Jézus tanításait. Sok a hasonló elem a két vallás között, például, hogy Isten feltétel nélkül szereti az övéit, és a túlvilágon helyet készít az őt követőknek. Az egyházi hagyomány szerint Tamás apostol volt az első misszionárius a Közel-Keleten. A keresztyénség meggyökerezése az V. században, a *nesztorianusokhoz* köthető. Ekkor alakult meg a szír keleti egyház, mely a mai napig megtalálható ezen a területen. Az ortodoxok vallásúak mellett a római katolikusok vannak a legtöbben. Az arab hódítás idején, a *dzsimmikre* („védelmezett emberek” csoportjához tartozó személy, aki szabadon gyakorolhatta hitét, ha adót fizetett utána) vonatkozó törvény alapján gyakorolhatták hitüket évszázadokig. Mára a muzulmán világban, országonként eltérő arányban, 5-20%-ra tehető a keresztyén felekezetűek száma. A XX. század háborúi és politikai csatározásai sokszor fordították szembe a két felekezetet, mely során a radikálisok gyakran erőszakosan léptek föl a keresztyénekkal szemben.

6. A Dzsihád jelentése

A szó jelentése: „erőfeszítést tenni” vagy „törekedni”. Minden hívő muzulmánnak vallásos kötelessége az igyekezet, az erőfeszítés és szorgalom. Ezen általában a személyes tulajdonságok javítását, a lélek megtisztulásának küzdelmét értik, de a dzsihád az ember saját vagy mások életének, tulajdonának és hitének megvédéséért vívott harcot is jelent. Egyes radikális csoportok értelmezése szerint szent háborút kell vívni a hitetlenekkel, illetve a velük szövethető muzulmánokkal mindaddig, míg az iszlám világ meg nem valósul.

1. Gondold végig az öt pillér tanítását! Mivel tudnád a legjobban kifejezni a pillérek lényegét?
2. Keressétek ki a Hegyi Beszédet a Bibliátokból! Ez a gyűjtemény tartalmazza a keresztyén életmód gyakorlati szabályait. Olvassátok el a 6. fejezetet alaposan! Milyen hasonlóságokat és különbségeket fedeztek fel a két vallás útmutatásai között?
3. Kihez fordul az a muzulmán férfi, akinek tanácsra van szüksége az alábbi esetekben?
 - jogi vagy vallási vitája támad a szomszédjával
 - szeretne többet tudni az öröklési jogokról
 - házasodni készül
 - nem tudja, mikor van a közös ima
4. Az udvariasság a világ minden táján fontos, akár keresztyén templomban vagy muzulmán mecsetben jársz. Válaszd ki az alábbiak közül, hogy hol viselkedsz az alábbi módon helyesen! Ha...
 - leveszed a cipődet.
 - leveszed a sapkád.
 - nőként kendőt viselsz.
 - egy csendes helyen imádkozol.
 - az imafülkében imádkozol.
 - vasárnap mégy istentiszteletre.
 - pénteken mégy istentiszteletre.
 - beszélgetsz a prédikáció alatt.
 - akkor mégy, amikor szeretnél.
5. Jeruzsálemet a legszentebb városként szokták emlegetni, mivel három vallás számára is kiemelt jelentőséggel bír. Készíts egy beszámolót a város vallási helyszíneiről és történetéről!

IV/3. ISZLÁM ÜNNEPEK ÉS A MINDENNAPI ÉLET: RAMADAN – SARÍA – VENDÉGJOG

1. Az iszlám időszámítás

Az iszlám világban az időszámítás eltér a keresztyéntől. Az évet holdhónapokra osztják, harmincévente pedig holdévet iktatnak be a korrigálás végett. Az eltolódás miatt az éves ünnepek időpontja folyton változik. Az időszámítás kezdete a *hidzsra*, ez a Mohamed hónap 1. napja.

2. Ünnepek

Az iszlámban két jelentősebb ünnep van: az egyik a Ramadán havi böjtot követő *Eid-el-fitr*, a másik a zarándoklat idejére eső áldozati ünnep, az *Eid-el-adha*.

Eid-el-fitr (a böjt megtörésének ünnepe): A Ramadán utáni ünnep. A böjt utáni megtisztult lélek megerősítésének és a test megújulásának ünnepe. A muzulmán családok hajnalban közös imára gyűlnek össze, majd alamizsnát osztanak a szegényeknek. Ezután nagy lakomát csapnak, általában bárányt vágnak, és meghívják a rokonokat, barátokat vendégségbe. Az ételből kóstolót küldenek egymásnak, illetve a rászorulóknak. Ezt a meghívást nem szokás visszautasítani, illetve nem illik semmilyen meghívásnak ellent mondani. Az Eid-el-fitr három napos ünnep, melyben gyakran váltják egymást a látogatások.

Eid-el-adha (áldozati ünnep): A mekkai zarándoklat kezdetének ünnepe. A hívők ekkor emlékeznek meg arról, hogy Ábrahám feláldozta elsőszülött fiát, Izmaelt, akit az Úr visszaadott neki. A muzulmánok szerint az 1Móz 22-ből ismert történet valójában Izmaellel játszódtott le. Ez az ünnep is közös imával kezdődik, majd a történetre emlékezve állatot, általában birkát vágnak le. A húst háromfelé osztják, amiből kapnak a családtagok, a barátok és a szegények.

A két nagy ünnep mellett vannak kisebb ünnepek, melyeket nem minden muzulmán közösség tart meg. Ilyen az iszlám újév, Mohamed születésének ünnepe, a Korán kinyilatkoztatásának ünnepe és a Próféta mennybemenetelének ünnepe.

3. Saría (az itatóhoz vezető út, tiszta út) – az iszlám vallásjog

A törvény, azaz a *saríá* (tiszta út) megtartása társadalmi, erkölcsi és vallási kötelesség. Az élet minden területét behálózó szabályrendszer a Korán kinyilatkoztatásain, a Próféta példaértékű életén és az ezekből kialakult tanítói hagyományon alapul. A muzulmánok hitbeli, illetve lelkiismereti kérdésekben jogtudósaikhoz fordulnak tanácsért. Hitük szerint az *idzsmák*(közmegegyezésen alapuló szabályok) Allah akaratából születnek. Amit Allah elutasít, abból vita lesz, és soha nem születik közös megállapodás. A saríá értelmezésére vallásjogi iskolák alakultak, mind a síita, mind a szunnita közösségekben.

4. Szokások, hagyományok

4.1. Vallási kegytárgyak, ruhadarabok

Az Iszlám szigorúan elutasítja Allah bárminemű ábrázolását illetve szoborban, kegytárgyban való megjelenítését. Hagyományos értelemben véve nincs szent tárgyak, vallásos öltözetük. Különleges, szent helyek azonban vannak, ez a zarándokhelyek. Mivel tilos az ábrázolás, a vallásos művészet az írásban és az építészetben bontakozott ki. Az iszlám *kalligráfia* és *ornamentika*(díszítőművészet) lett a hitélet közvetítő eszköze.

Kalligráfia. Basmalah – jelentése: Allah, a könyörületes és az irgalmas nevében

Allah színe előtt mezítláb és fedett fővel szabad csak megjeleníteni. A *fehér* és a *zöld* szín különleges jelentőséggel bír, mivel a hagyomány szerint Mohamedet megszületése után egy fehér gyapjútakaróba bugyolálták, ami zöld selyemtakaróval volt bélelve. Más értelmezés szerint mindkét szín az élet, a bőség és a boldogság szimbóluma, hisz a nap fehér, a sivatagi oázis pedig zöld.

A *félhold* és a *csillag* szimbólumok a legtöbb muzulmán zászlóban szerepelnek. A keresztyén Vöröskereszt mintájára létezik a Vörös Félhold segélyszervezet, mely egészségügyi és humanitárius feladatokat lát el.

4.2. Fontos események rítusai

A muzulmánok életében a jeles eseményekhez, életfordulók rítusok kötődnek.

A születés nagy eseménynek számít, ahol a család nőtagjai – sokszor 10-15 fő – segédkeznek. Az újszülöttet gondosan ellátják, majd a fülébe súgják az *azdánt* (első ima). Ezután kezdetét veszi a 40 napos gyermekágy. Az anya ilyenkor tisztátalannak számít, egyetlen feladata a felépülés, amit egy rituális mosdással fejez be. A születést követően három héten belül a szülők ünnepe-seget tartanak, megünnepeelve az új életet.

A fiú gyerekeket, mivel Ábrahám leszármazottai, körülmetélik. Az iszlám-ban ez csak az elváasztás után történik, sok esetben 7-8 éves korban. Nyolc éves kor felett fokozatosan az apának kell átvenni a fiúgyermek neve-lését. Néhány országban a lányokat is körülmetélik, de ez a szertartás nincs előírva a Koránban.

A család a társadalom alappillére, ezért a házasság soha nem magánügy az iszlám világban. A vallási előírások szerint tilos a kényszerházasság. Gy-akori, hogy a szülők választják ki a fiatalok jövődöbelijét, vagy házasságköz-ve-títőt alkalmaznak. Egy muzulmán férfinak összesen négy felesége lehet. A többnejűség mindig több felelősséggel jár, csak akkor vehet maga mellé va-laki második, harmadik vagy negyedik feleséget, ha képes az anyagi biztonság megteremtésére. Az új feleség személyébe, elméletileg, a régi asszonyoknak is bele kell egyeznie. A nőknek csak egy férje lehet.

Az iszlám ismeri a válás fogalmát. A férfi elküldheti feleségét kötelesség-szegés, erkölcsi vagy érzelmi indok esetén. A tényleges válást meg kell előznie egy békítő időszaknak, amikor a család igyekszik a feleket újra összebékíteni. Az elvált nő az iszlám világban komoly megítélés alá esik. A házassági szer-ződésben szereplő hozomány a nő vagyonát képezi. Az asszony is kezdemé-nyezheti a válást, igaz, csak közvetve. Egy férfi családtag, esetleg a sejk közve-títésével rábeszélheti férjét a válásra. Ezt hívják *kibújának*, amire csak igazán komoly esetben kerülhet sor.

A halál és a temetés az iszlám-ban is különleges helyet foglal el. Hisznek a feltámadásban és a halál utáni életben, ezért a temetés a végtisztesség meg-adásának rítusa, amit nagyon rövid gyász követ. Az elhunytat a család köteles megmosdatni, illatosítani, halotti lepelbe tenni, imádkozni felette, elkísérni a sírig. Náluk a fehér a gyász színe. A halottakat fejfel Mekka irányába temetik el. Siratóasszonyok nincsenek, és a hangos jajgatás is tilos. A sírokat csak vi-rággal díszítik, sírkövet nem állítanak. Halotti tort nem tartanak, de a roko-nok kötelessége, hogy a gyászoló családnak ételt küldjenek.

5. Hétköznapi élet szokásai

5.1. Étkezési szokások

Számos étkezési szabály van az iszlámban, amely egészen az alapanyagtól, az étel elkészítésén át az elfogyasztásáig tart.

- Szeszes ital fogyasztásának tilalma: tilos alkoholt készíteni, szállítani, azzal üzletelni, alkoholos társasággal együtt ülni stb. Az alkohol nem csupán egészségre károsító volta miatt tilos, hanem társadalmat és a családot züllesztő ereje miatt is.
- Disznóhús fogyasztásának tilalma: tilos a disznó húsának vagy ízesítésként használt szalonnájára, a zsírjára, vagy az abból származó adalékanyagok (pl. zselatin) fogyasztása.
- A vér tilalma. Az iszlám a vérről azt vallja, hogy ennek áramában terjed a testre ható minden rontás, ezért csak a rendesen kivéreztetett, helyesen vágott állat húsa fogyasztható. Minden ételt jól át kell sütni. A vér tilalma nem vonatkozik az operációkon adandó transfúzió esetére.
- Döghús fogyasztásának tilalma: tiltott minden olyan hús fogyasztása, amikor az állat pusztulását fulladás, agyonverés, magasról mélybe zuhanás, döfködés, vagy más ragadozó állat okozta.

Abban az esetben, ha valaki kényszerhelyzetben van, a fenti szabályokat átmenetileg megszegheti.

5.2. Vendégjog

A muzulmánok vendéglátása közismert, amely a Koránban előírt vallási kötelesség. Ha vendég állít be a családhoz, még akkor is meg kell kínálni étellel, itallal, ha a családnak nem marad. Ezzel együtt a vendég nem élhet vissza jogaival.

Vendégként érdemes tájékozódni az iszlám szokásokról, és a nőknek célszerű visszafogottan öltözködni. Vendégségben az ellenkező neműekkel nem illik érintkezni (puszit adni, kezet fogni stb.) Gyerekeknél nincs ilyen tiltás.

5.3. A nők helyzete

Az iszlám világban soha nem zajlott le a kultúránkban ismert feminista forradalom. Míg a nyugati világban az emancipáció az életünk részévé vált, addig a muzulmán asszonyok, hagyományosan, a férfi alárendeltjei. *„Az asszonyokat ugyan az a jog szerinti bánásmód illeti meg (férjük részéről) mint amivel ők tartoznak férjüknek. A férfiak azonban egy fokkal felettük állnak.”* (Korán, 2

szúra) Az egyenlőtlenség azonban nem jelent feltétlenül elnyomást. A Korán tanítása szerint Allah a férfit és a nőt szeretetkapcsolatra teremtette. Az utolsó ítéletkor a férjnek számot kell adnia arról, hogy hogyan bánt családjával, ezen belül a feleségével. A nő soha nem ura önmagának, lányként az apja, asszonyként a férje gondoskodik róla. Épp ezért bizonyos dolgokhoz csak a férjnek van joga. Ilyen az asszony

testének, arcának és hajának látványa. A nők ezért testüket, illendőségből, eltakarják. Az adott ország szokásai szerint ez lehet egy kendő vagy akár az egész testet fedő *burka*.

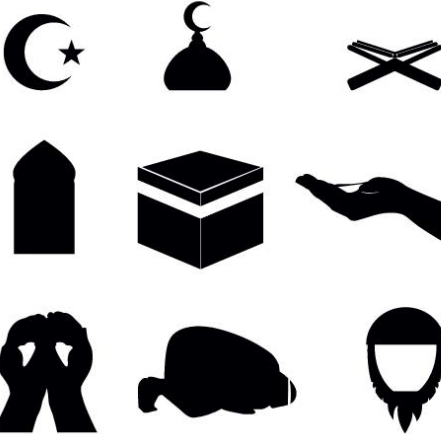
Burkát viselő asszonyok, akik divatos táskáikkal követik az aktuális trendet.

Esküvői szertartás egy moszkvai muzulmán közösségben

1. Nézd meg alaposan az alábbi ikonokat! Vajon melyik vallási szabályra, muzulmán szokásra hívják fel a figyelmet?

2. Nézzétek meg a függelékben szereplő asztal körüli illemszabályokat! Mi a közös és miben tér el az illem a mi szokásainktól?
3. Olvasd el a Bibliában (1Móz 16–25) Izmael történetét! Ki volt ő és kik az utódai?
4. Muzulmán vendégeket vársz. Milyen menüt állítasz össze? Minimum három fogást készíts!
5. Összefoglaló feladatként készíts kétoldalas összegzést az iszlám és a keresztyén vallás kapcsolatáról. Az első oldalon szerepeljen mindaz, ami összeköti a két vallást, amiben azonosan gondolkodunk. A második oldalra szedd össze mindazt, ami csak az iszlám vallásra jellemző, amiben másként gondolkozunk!

V. VILÁGVALLÁSOK: HINDUIZMUS

V/1. A HINDUIZMUS TÖRTÉNETE ÉS ALAPJAI: DHARMA – LÉLEKVÁNDORLÁS – VÉDÁK

1. A hinduizmus

A *hinduizmus*, vagy India saját nyelvén a *brahmanizmus* az emberiség egyik legősibb vallása. Magába foglalja az összes hitrendszert: a természeti istenek imádatától kezdve a filozofikus, szellemi irányzaton át a monoteista nézetig. Sajátossága, hogy nincs alapítója, nincs egyértelmű dogmája, és nem folytat missziót. Gandhi ezt így fogalmazta meg: „*a hinduizmus szerencséje vagy szerencsétlensége, hogy nincs hivatalos krédója*”

A vallás mintegy háromezer éves múlttra tekint vissza. Tanítása szerint a mindenség élén *Brahman* áll, aki a *dharma*, minden istenség összessége, és a létezés végső forrása, minden élőlény sorsának irányítója. A összes isten valójában *Brahman* testet öltése.

Három legfőbb istenük: *Brahma*, *Visnu* és *Síva*. Hisznek a *lélekvándorlásban*, mely szerint minden ember a karmája és tettei alapján következő életben magasabb vagy alacsonyabb rendű életet fog élni. A *varnáta* (kasztrendszer) a világ alaprendjének tartják. Az emberi élet végső célja *Brahmannal* való egyesülés, ahová a hármas úton keresztül lehet eljutni:

- cselekedetek útja – helyes, önzetlen cselekedetek,
- tudás útja – meditáció, jóga, lelki megtisztulás,
- istentisztelet útja – önátadás.

2. A hinduizmus története

2.1. India ősi világa

India legkorábbi lakói a *dravidák*, akik a Kr. e. III. évezredben egy virágzó civilizációt hoztak létre a Gangesz és Indus mentén. Vallásuk a természet tisztetetére épült, amelyet istenekkel személyesítettek meg. Társadalmuk matriarchális felépítésű volt. A későbbi korok a dravidák hitvilágát beolvasztották a sajátjukba. Ennek nyomai ma is felfedezhetők. Ilyen a boldogság és bőség

jele, a *szvasztika* (indiai kereszt) vagy a *lingam*, mely a teremtő erőt, a férfi és nő egységét szimbolizálja.

Hindu szvasztika,
a bőség és boldogság jelképe

2.2. Árja korszak

A Kr.e. II. évezredben északról lovas pásztorok, az *árják* hódították meg a vidéket. Az új uralkodók saját társadalmi és vallási rendszerüket honosították meg ezen a vidéken. Ebben az időben alakult ki a *kasztrendszer*, melynek első három csoportjába az árják, utolsó kettőbe az őslakosok kerültek. Hitviláguk a sok istenségre és a mindenséget átszövő *dharmára* (világtörvény) épült. Szent iratok a *Védák könyve*, amelynek legrégebbi szövegei ebben az időszakban íródnak.

2.3. Klasszikus kor

A kasztok között belháborúk alakultak ki, melyekből a *brahma* (papság) emelkedett ki győztesként. A papok lettek az első, kiemelt kaszt, akik kizárólag a hittel, a szellemvilággal és a kultusszal foglalkoztak. A brahmanizmus ekkor már több ezer istenséget számlált. A Kr.e. I. századra az egész szubkontinens a birodalom része lett. A sok istenség közül három emelkedett ki: Brahma, Visnu és Síva, akiknek saját templomokat emeltek.

A buddhizmus megjelenése újraformálta vallásos kereteket, és a Krisztus utáni első századokban komolyan visszaszorította az hinduizmust. A vágyról való lemondás, az aszkézis és a dharma sorsszerűsége mindkét vallás alapja lett. A hinduizmus jelentőségét a Gupta-császárok (Kr.u. IV. század) idején nyerte vissza.

2.4. Iszlám uralom ideje

A muzulmán kalifák a Kr.u. VIII. században meghódították a Kaukázus vidékét és Dél-Ázsia jelentős részét. Ekkor sokan áttértek az iszlámra, de az ősi vallás is fennmaradt. A hinduk *dzsimminek* (védenc) számítottak. Az iszlám monoteizmus hatására a hinduizmuson belül kialakult a szikh vallás. A hindu hatás pedig felfedezhető az iszlám hitű szúfik világnézetében.

2.5. Modern idők

A nyugati világgal csak igen későn, a XVI. században találkozott a hinduk nagy tömege. Először a portugál gyarmatosítók, majd a britek kebelezték be az országot. A XX. században *Mahatma Gandhi* erőszakmentes ellenállása révén India kivívta függetlenségét, és 1947-ben megalakult az önálló hindu állam. Szintén ekkor vált önálló országgá a muzulmán vallású, észak-nyugati tartomány, Pakisztán is. Gandhi halála után Nehru miniszterelnök vezetésével elkezdődött a modern India korszaka. Hivatalosan eltörölték a kasztr rendszert, és több demokratikus intézkedést hoztak. A gyakorlatban azonban lassan változik a többezer éves szemlélet.

3. Szent Íratok

Védák könyve: A *Védák* (tudás, tan) természetfeletti, örök időktől létező tanítások, amelyeket szájról szájra adták tovább egymásnak a nomád törzsek. Idővel leírták őket, így kapta meg végleges formáját a szanszkrit nyelvű mű. Első részei Kr.e. 1500 körül, az utolsók Kr.u. 1500 körül íródtak. A gyűjtemény négy részből áll:

- *Rigvéda* (himnuszok gyűjteménye),
- *Számavéda* (dalok gyűjteménye),
- *Jadzúrvéda* (áldozati rítusok gyűjteménye),
- *Atharvavéda* (varázsszövegek gyűjteménye).

Alaptanítása, hogy világ és benne az összes élőlény, legyen az ember, állat vagy növény sorsát a dharma határozza meg. Mivel háromezer év vallásos gondolatait tartalmazza, nehéz lenne rendszerbe foglalni az írásokat. Ez a sokszínűség jellemző a hindu vallásra. A védák az ember egész létéről tanítanak, így tartalmaznak vallási, társadalmi és a hétköznapi életre vonatkozó dogmákat egyaránt.

Védikus irodalom: A *Védák* magyarázatául, kiegészítésként születtek meg a papok által írt *Brahmanák* és *Upanisadok*. Ez a két kommentár rendszerezi a több ezer istenségből álló hitvilágot, a sokféle filozófiát magába foglaló gondolatokat, és az eltérő szokásból álló, rítusokat és szertartásokat.

Védikus szent hagyományok: A szent hagyományok olyan eposzok, amelyek az istenek történeteit mesélik el. Emellett ide tartoznak az emberek által írt vallásos tanítások és vezérelvek. A két legnépszerűbb eposz a *Mahábhárata* és a *Rámájana*.

4. Mai irányzatok

A hinduizmusban mindenki járja a maga útját az élet kerekén, és igyekszik jól és helyesen élni. A hit megélése többféle lehet, egyesek az intellektuson keresztül a *védikus* utat követik, míg mások a misztika és a *tantra* (összefüggés) útján járnak. Eszerint a világon minden energiával rendelkezik. Ezek az energiák hatnak egymásra, így alakulnak ki betegségek, háborúk vagy akár szerelmi kötődések. A hívek saját és környezetük energiáit meditációval, különböző szertartásokkal tudják befolyásolni. A harmadik megközelítés az esztétikán át vezet, és a szeretetteljes odaadást veszi alapul. A *bhakti* (odaadás) az érzelmei által vezérelt ember útja. A végső létsíkra az áhítaton, a rajongáson keresztül vezet az út. Ez az önfeláldozás a szeretet önzetlenségéről szól, nem az ember vágyairól.

5. Hindu gyökerű vallások

Az évszázadok során a hinduizmust sokféle hatás érte különböző vallások részéről. Ennek nyomán két, ma már önállóan mondható, de a hinduizmusban gyökeredző vallás jött létre, a *dzsainizmus* és a *szikh vallás*.

5.1. Dzsainizmus

Kr. e. VI. században létrejött vallási irányzat, mely a kasztrendszerrel szembeni nézeteket vall. Alapeszméje, hogy minden élőlény - akár állat, akár növény - tiszteletreméltó, és nem szabad elpusztítani. Elutasítja a személyes isten létét. Tanítványai a világmindenséget, azaz az *Örök Valóságot* helyezik a középpontba, ahol kétféle lét, a szellemi és az anyagi világ létezik. Hitük szerint működik a *karma* (végzet), de minden ember felelős a saját megvilágosodásáért, amikor kiszakad az örök körforgásból. Ennek útja az erőszakmentesség, aszkézis és a tiszta élet. Sok hívő a szája előtt kendőt visel, nehogy akaratlanul akár egy bogarat is lenyeljen. Szerzeteseik öt fogadalmat tesznek:

- tartózkodni kell minden élőlény elpusztításától, bántalmazásától,
- mindig igazat kell mondani,
- nem szabad lopni,
- szüzességi fogadalom,
- nem lehet saját tulajdonuk.

Dzsain szerzetesek, az erőszakmentesség és békesség hirdetői

5.2. Szikh vallás

A XV. században élt Pandzsáb tartományban Nának guru. Az iszlám komoly hatást gyakorolt rá. Többévi meditáció után megvilágosodott. Azt tanította, hogy létezik az *Egy Istenség*, aki a világmindenséget alkotta és általa van jelen. Nincs saját papságuk, tanítóik a *guruk*. Szent könyvük a *Granth Száhib*, melyből bármelyik szikh férfi taníthat. Végső céljuk a lélekvándorlás körforgásából való kiszabadulás, melyet a karma mellett, jó cselekedeteikkel is tudnak befolyásolni. Életük szerves része az éneklés, imádkozás, templomba járás és az adakozás. A férfiaknak négy szabályt kell betartaniuk:

- tilos
- alkoholt és dohányt fogyasztaniuk,
- tilos a borotválkozás, szőrtelenítés,
- tilos az erőszakos halált halt, kivérzett állat elfogyasztása,
- tilos muzulmán asszonyt feleségül venni.

A szikhek öt szimbólumot viselnek magukon, amik a pandzsábi nyelven K-val kezdődnek, így 5K-ként hivatkoznak rá: vágatlan haj, fafésű, ruházat alatt viselt fehér nadrág, acél karperec és görbe kés. Felismerni őket a fejükön lévő turbánról lehet, mely a hosszú hajat takarja.

- brahmanizmus:** A hinduizmus hindi elnevezése. Brahman a legfőbb hatalom, a világtörvény és az istenek forrása és összessége.
- dharma:** Az öröktől fogva létező világtörvény, amely meghatározza az ember és a világ sorsát.
- karma:** Az ember sorsát meghatározó végzet, tetteinek összessége, amely a következő életét határozza meg.
- reinkarnáció:** Újraszületés. A hindu vallás szerint az ember annyiszor születik újra, míg lelke készen nem áll a Brahmannel való egyesülésre
- varna:** Más néven kasztrendszer, mely a hindu társadalom alapját képezi. Egy-egy kasztba születés útján kerül valaki, melyet elhagyni lehetetlen.
- megvilágosodás:** Amikor a lélek kikerül az örök körforgásból és egyesül az univerzum legfőbb hatalmával. A keleti vallások egyikében sem végleges ez az állapot, hisz minden, még az univerzum is idővel újraszületik.

1. A hinduizmus történetét végignézve vizsgálj meg a vallás fejlődését! Mikor jelentek meg az alábbi változások?
 - monoteizmus
 - politeizmus
 - személytelen istenség fogalma
 - megvilágosodás szükségessége
 - a sors elkerülhetetlensége
2. Válaszd ki, hogy mi igaz a következőkre! A hindu, dzsain vagy a szikh vallás képviselője, aki... (egy-egy állítás több vallásra is jellemző)
 - turbánt hord.
 - söprögetve jár az úton.
 - mantrákat énekel.
 - a minden istenek templomába viszi felajánlását.
 - a kasztrendszer tagjának tartja magát.

- egész életében böjtöl.
 - sokat jógázik.
 - nincs egy rúpiája sem.
 - vegetáriánus.
 - a gurutól kér tanácsot.
 - rendszeresen adakozik.
 - nem iszik alkoholt.
3. Beszéljétek meg, miért vannak átfedések az egyes vallások között!
4. Magyarázd meg az alábbi fogalmakat! Hogyan kapcsolódnak egymáshoz?
- dharma,
 - karma,
 - reinkarnáció

V/2. A HINDUIZMUS TANÍTÁSAI ÉS VALLÁSI ÉLETE: KASZTOK – ASRAM – FELOLDÓDÁS

1. Lélekvándorlás tana

A hinduizmus szerint a lélek öröktől fogva van, és időről időre testet ölt. Az előző élet minősége és a karma határozza meg, hogy mivé fog újraszületni az ember. A lélek nem egyenlő a személyiséggel, így nem vihető tovább az előző életben megtanultak. A végső cél a dharmában való feloldódás.

2. Kasztrendszer

A dharmá tanítása szerint minden élőlény születésétől fogva feladatait, kötelességeit és jogait tekintve más-más rendbe tartozik. Egyesek kiemelkednek, míg mások azért vannak, hogy szolgáljanak. Ez a rangsor a világ rendje, éppúgy igaz az istenekre, mint az állatokra, és a növényekre. Négy fő kaszt alakult ki, egy ősi lény, *Purusa* testéből. Szájából a papság, karjából a harcosok, lábszárából a dolgozók és lábfejből a szolgák kasztja alakult ki. Azok az emberek, akiknek nincs helye az kasztok valamelyikében, a társadalom szélére szorultak.

A besorolás megváltoztathatatlan. A kaszt határozza meg az ember mindennapi életét, akinek korábbi életében elkövetett tettei és a karmája határozza meg, hogy hova születik újra. A kaszt megszabja, hogy az ember mivel foglalkozhat, kivel házasodhat, mekkora háza lehet, hogyan öltözködhet stb.

- *Brahminok* (papok kasztja): kizárólag szellemi dolgokkal foglalkoznak. Ők állnak legközelebb az istenekhez, feladatuk a rituálék, áldozatok bemutatása és a Védák tanítása.
- *Ksatriják* (harcosok kasztja): a társadalom védelmezői. Ebből a kasztból kerültek ki a királyok, hadvezérek. Manapság a vezetők, hivatalnokok tartoznak közéjük. A Védákat olvashatják, de nem taníthatják.
- *Vaisják* (dolgozók kasztja): e kasztba tartoznak az iparban, mezőgazdaságban és kereskedelemben dolgozók. Számukra is elérhető a Védák könyve.

- *Súdrák* (szolgák kasztja): ide tartozik az alantasabb munkát végzők sokasága. A súdrák feladata az első három kaszt szolgálata, illetve a nehéz fizikai munka elvégzése. Számukra a Védák olvasása tilos.
- *Páriák* (érinthetetlenek): a társadalom által megvetettek, kirekesztettek. Gandhi „Isten gyermekeinek” nevezte őket. Legtöbbjük koldusként tengeti életét, illetve azokat a munkákat is ők végzik, amelyeket a négy kasztba tartozók nem végezhetnek, ilyen például az utcaseprés, szennyvíztisztítás stb. A nem hinduk szintén ebbe a csoportba tartoznak.

3. Szent helyek, helységek

A hinduizmus világában sok ezer szent zarándokhely van, amelyekre hétköznap és a különböző vallási ünnepeken is számtalan ember látogat el.

Folyók: Indiában több szent folyó is van, melyek közül a legfontosabb a Gangesz. A legenda szerint a világ kezdetén gonosz démonok ellopták az istenektől a halhatatlanság elixírjét. Tizenkét napon át menekültek, mialatt az *amrita*, az esszencia többször is kiloccsant. Ezek a helyek, melyek egy-egy folyó partján fekszenek lettek a testi és lelki megtisztulás helyszínei.

Dharmacsakra, a sors kereke

Hegyek: a hegyeket egy-egy isten megtestesüléseként tartják számon, mindközül kiemelkedik Himalája, melyet Visnu lakhelyének tulajdonítanak. Számtalan szent hely és templom épült ezeken a magaslatokban.

A Himalája fenséges csúcsairól láthatsz néhány képet és olvashatsz érdekességeket ezen a honlapon.

Városok és templomok: szent város sokaságával találkozunk egész Indiában. Ezekhez a városokhoz általában egy-egy istennek szentelt templom köré épültek fel. A templomok száma milliányira tehető India szerte. A legfontosabb istenek mellett az alacsonyabb rangú vagy helyi istenségeknek is emeltek templomokat. Ezekbe csak mezítláb lehet belépni. Nyugat-Indiában, Ellorában található a barlangtemplomok, melyeket a IX. században vajták.

Az évszázadok során a hinduk, a dzsainisták és a buddhisták is használták a barlangokat. Sokszor párhuzamosan, így a vallási tolerancia egyik jelképévé vált ez a 34 szentély. A világ legismertebb hindu templomvárosa Kambodzsában, a dzsungel mélyén található. Angkort a három főistennek szentelték. A legtöbb dombormű a Ramajana jelenteteit ábrázolja. Kambodzsa lakói idővel áttértek a buddhizmusra, ebből adódik, hogy Ankorban rengeteg Buddha szoborral is találkozhatunk.

Asram: Spirituális menedékhely elnevezése. Eredetileg remetelak volt, ahol a világtól visszavonuló aszkéták meditáltak. Később itt a tanítók kisebb közösségeket alapítottak, és a tanítványaikkal együtt ide vonultak el. Manapság a meditáció és a jóga központja. Egyre több asram nyílik világszerte, ahova az élet értelmét keresők, önmagukat megismerni vágyók gyülekeznek.

4. Kulcskérdések és a hinduizmus válaszai, tanításai

4.1. Kicsoda Isten?

A hindu tanítások szerint a világ nem keletkezett, hanem, folyton „újrakeletkezik”. Mitológiájuk szerint az univerzum egy „világtojás”, mely időről időre belesüllyed a tudatlanságba, majd újjászületik. Benne az istenek szintén megújulnak.

Az ősi hitvilágban sok isten uralta az emberek hitét. Ezek természeti istenek voltak. A védikus tanok szerint minden istenség és a világszellem forrása: a Brahman. Később három fő isten került a középpontba:

- *Brahma, a teremtmény*: A Brahman öltött benne testet. A mindenség teremtménye, de nem keresztyén értelemben. Munkája egy építőmesteréhez hasonló, aki az egyes lelkeket, mint téglákat újra és újra visszaépíti a világba. Négy arca a világ négy tája felé néz, így mindent lát. A legtöbb ábrázolásban egy lótuszvirágon ül, szent állata a hatyú.
- *Visnu, a megtartó*: Visnu feladata a világ védelmezése, ha gonosz fenyegeti azt. Ilyenkor testet ölt. 10 *avatárját* (földi reinkarnáció) ismer-

A hindu világtojás

jük, melyből a 7. *Ráma*, a 8. *Krisna*, a 9. *Buddha* és a 10. *Kalki*, a jövő istene. Kalki fogja elhozni a boldogság birodalmát. Az idők végén Visnu is visszatér, majd az örök körforgás szerint egy nyugalmi időszak elteltével újra kezdődik minden. Legtöbbször úgy ábrázolják, hogy egy kígyón alszik a világoceánon ringatózva. *Attribútuma* (jelképe) még a korong a buzogány vagy a kagyló.

- *Síva, a pusztító és újrateremtő*: Síva az élet és halál ura, az örök körforgás irányítója. Kéttarcú istenség, egyben pusztító, aki betegséggel, nyomorral sújt, ugyanakkor teremtő is, mert a romokból újat épít. Ez a kettősség figyelhető meg az ábrázolásain is, ahol egyszerre női és férfi jellegzetességekkel is bír. Leggyakrabban a tánc uraként ábrázolják. Jóga pózban táncol négy karjával és két arcával egy tűzkerékben. Jelképe a lingam (férfi és női egység szimbóluma) és a tűz.

A három főisten mellett sok ezernyi kisebb istenség is helyet kap a hinduk világában. Egy-egy nagyobb hóst, gurut szintén istenként tisztelnek, és templomokat is építenek nekik. Az istenek mellett léteznek félistenek, segítő szellemek. Vannak olyan hinduk, akik a dharmát tekintik legfőbb irányelvnek, mely soha nem ölt testet, hanem életenergiaként szövi át az univerzum minden zugát.

4.2. Kicsoda az ember?

Az ember test és lélek egyben. A lélek a kezdetek óta létezik, és sorsa szerint ölt testet. Legfontosabb feladata az életben, hogy saját karmáját felismerje, és jó cselekedetekkel, helyes életmóddal egy jobb életre szülessen újra. Az ember feladata közé tartozik az istenek szolgálata is. Akár saját életük odaszánásával. Ezt teszik az aszkéták, fakírok, míg mások áldozatokkal szolgálnak, ami lehet étel, ital, virág vagy akár pénz.

4.3. Mi a bűn?

Minden tettnek következménye van, amit az ember nem tud elkerülni. Ez a karmikus törvény. Az életellenes tetteket, mint a gyilkosságot vagy az erkölcstelenséget elítélik. Hitvilágukban azonban nincs legfőbb gonosz, vannak azonban démonok, akik a világ és az ember romlását akarják. A gonoszság ellenpontjaként minden ártó szellemnek van védelmező párja, aki az ember segítségére lehet a kísértésben.

A karma törvénye: minden, ami az emberrel történik, okkal történik

4.4. Mi az üdvösség útja?

Az ember vágya, hogy kikerüljön a *szamszárából* (lélekvándorlás körforgása) és feloldódjon a Világszellemben, ez a *moksa* (végső megváltás) állapota. Csak a teljesen megtisztult, az összes kötöttségtől megszabadult lélek képes erre. A megtisztulást segíti a reinkarnáció, a jó cselekedetek végzése, a jóga, a Védák tanulmányozása, az istenek szolgálata és a zarándoklat.

4.5. Van-e megváltás?

A hinduk szerint mindenkinek saját végzete van, így nem hisznek a helyettes áldozatban. Nem esik szó Jézusról a szent szövegekben. Általában nagy tanítóként, guruként tartják számon, aki karmáját beteljesítve szenvedett és bűnhődött.

4.6. Mi történik a halál után?

A hinduizmusban nincs keresztyén értelemben vett Menny és Pokol. Semmi sem végleges, minden az Élet kerekén forog. A halál után az ember tettei elbírálás alá esnek. Eszerint reinkarnálódik magasabb vagy alacsonyabb rendbe. Születhet új kasztba emberként, de más élőlényként is testet ölthet.

4.7. Keresztyének helyzete a hindu világban

A katolikus hagyomány szerint Tamás apostol volt az első, aki Jézus tanításait Indiában hirdette. A legrégebbi híveket ezért Tamás-keresztyéneknek hívják. Igen korán alakult meg a vidéken a szír kopt egyház. A XV. században a por-

tugál gyarmatosítók papokat, elsősorban jezsuitákat hoztak magukkal, majd brit Kelet-Indiai Társaság kereskedőhajói is misszionáriusokat szállítottak a térségbe. A XX. század egyik legjelentősebb alakja Teréz anya, a Szeretet Misszionáriusai Rend alapítója is Indiában szolgált haláláig. India lakóinak mindössze 2-3 %-a keresztyén.

Az hindu kasztrendszerrel szemben az indiai keresztyének számára nagyon fontos a rászorulóknak segítése és a krisztusi testvériség hangsúlyozása. Ebben a szolgálatban vesznek részt évtizedek óta a Magyar Református Lepra-misszió önkéntesei is.

1. Régen kasztok szerint lehetett csak munkát vállalni. A tanultak alapján melyik kaszt tagja volt az, aki a következő tisztségeket vállalhatta?
 - maharadzsa volt
 - pap egy szentélyben
 - rizstermelő volt
 - a városi csatornahálózatot takarította
 - kelmefestő volt
 - hadvezér volt
 - katona volt
 - öltöztető volt
 - kereskedő volt
 - nem dolgozott, hanem koldult

A feladat végén beszéljétek meg, miért fontos, hogy Nerhu elnök idején, 1947-ben eltörölték a kasztrendszert!

2. A tanultak alapján beszéljétek meg, hogy melyik istenség jelképei a következők?
 - kagyló
 - hattyú
 - kígyó
 - tűz
 - tánc
 - két arc
 - négy arc

3. Hasonlítsátok össze a keresztyén tanításokat a hinduizmussal az alábbi szempontok alapján!
 - Hány életünk van?
 - Mennyire fontos a bűnbánat gyakorlása?
 - Mit jelent a megváltás?
4. Olvassátok el a függelékben Teréz anya versét és a magyarországi Református Lepramisszió történetét! Beszélgetsetek a misszió fontosságáról és módjáról! Mit tehetünk meg egy más vallású világban? Vannak-e határaink?

V/3. A HINDU VALLÁS ÜNNEPEI ÉS A HÉTKÖZNAPI ÉLET VALLÁSOSSÁGA: BINDI – OM – NAMASZTÉ

1. A hindu időszámítás

Az időszámítás nem lineáris, korszakokban mérik az időt. A hindu naptár 12 holdhónapból áll, újholdtól újholdig. Az ebből fakadó pontatlanságok miatt az ünnepek folyton vándorolnak. Az időszámítás kezdete a különböző vallási irányzatok szerint változik. Az év és a hét beosztása szorosan kapcsolódik az asztrológiához.

2. Ünnepek

A hindu vallás összetettsége miatt rengeteg ünnepet tartanak az év folyamán. Az ünnepeken valóságos fesztiválhangulat uralkodik. Elmaradhatatlan a zene, a tánc és a színes kavalkád. A hinduizmusban nincs szervezett papság, így népünnepeleyeket tartanak, amelyeken sok helyi szokás figyelhető meg.

Ráma ünnepe: március – április idején tartják *Ráma királyfi* születésnapját. Ráma, Visnu isten egyik megtestesülése. Uralma jelképezi a jó diadalát a rossz felett. Ráma országa az igazságosság földje a hindu hitvilágban.

A megtisztulás ünnepe: évente kétszer, május–június havában és december–január környékén tartott ünnep. Ez a nap a lelki megtisztulás ünnepe, amelyen milliók mártóznak meg a Gangesz és más szent folyók, tavak vizében.

Durga istennő ünnepe: évente kétszer, március – április környékén és szeptember–október havában tartják a Durgának, a harcos istennőnek szentelt ünnepegyesorozatát. Tavasszal az istennő bölcsessége domborodik ki, a kereskedők ezen a napon nyitnak új főkönyvet. Őszel a hívek Durga képmását

Ráma királyfi legyőzi a démonkirályt

bambuszból, szalmából vagy agyagból készítik el, ezt követően pedig felöltöztetik. A többnapos ünnepség során felébresztik az istennőt, imádkoznak tettet öltéséért, majd az ünnep végén a képmását egy folyóba dobják. Régen ekkor indították el a nagyszabású katonai műveleteket, hadjáratokat. Manapság az középpontban a szabadtéri kultikus színhjátékok állnak. Elsősorban Ráma királyfi történeteit adják elő. Valódi népünnepély, amely utolsó napján Ráma ellenségeit jelképező több emelet magas bábukat elégetik.

Diwali, a fény ünnepe: október–november havában ünneplik, a fény ünnepe. *Laksmí*, Visnu felesége, a gazdagság és szerencse szépséges istennőjének az ünnepe. Rama királyfi legendája fűződik az ünnephez. Mélyebb üzenete, a mindenkiben ott lobogó, Belső Fény felismerése. A boldogság, tündöklés, fényesség és öröm ünnepe. A Diwalit, ezért tűzijáték, színes lampionok és rengeteg fény jellemzi világszerte. A kereskedők ezen a napon nyitnak új üzleti könyvet. Ezen a napon szokás a rokonok, barátok meglátogatása és édes-ségekkel való megajándékozása. Az ünnephez szorosan kötődik a garba tánc és multság.

Siva éjszakája: február–március hónapban tartják Siva ünnepeit, amikor születésére és nagy tetteire emlékeznek. Az ünnep során a szentélyekben lévő *lingamot* különböző anyagokból készült kenőccsel vagy illatos folyadékkal, néhol a Gangesz vizével kenik meg, és közben az isten nevét említik fennhangon.

3. Szokások, hagyományok

3.1. Vallási kegytárgyak, ruhadarabok

Az *Om*[aum] az alapja minden létezőnek. A tökéletes lét jelképe, a harmónia és egység hangja. A szent szövegek és imádságok ezzel a szótaggal kezdődnek.

Mandala: egy kör alakú, geometriai alakzat, melynek rajzolása az elme megtisztulását, a meditációs elmélyülést segíti. Színei és vonalai mind jelentéssel bírnak.

A *szvasztika* egy ősi kereszt, mely a jólét és boldogság szimbóluma. Az ajtófélfára festve védelmet nyújt a ház lakóinak.

Om, a legtökéletesebb hang jele.
A végső, tökéletes állapot szimbóluma

Bindi: (festés a homlokon) viselése a hétköznapiak szerves része. A hindu templomokban az imádság végeztével az áldozást vezető papvagy maga a hívő bindit fest a homlokára kum-kum porral (vörös), szantálfa pasztával (fehér), kurkumával (sárga) vagy szent hamuval (szürke). Az alakzat lehet pont, három sáv, Y- vagy U-alakú jel attól függően, hogy melyik irányzathoz és kaszthoz tartozik az illető.

A *Lótusz virág* a tisztaság, a szépség és a termékenység szimbóluma. Gyakran ábrázolják az isteneiket lóthuszon ülve.

A *házi oltár* a hindu otthonok szerves része. Egy elkülönített szobát használnak erre a célra. A választott istenség képe, esetleg szobra uralja az oltárt, amelynek berendezése a templomi szabályok szerint történik. A családtagok nap mint nap imádkoznak, és áldozatot mutatnak be az istennek.

3.2. Szent állatok

A hinduk sok állatot tisztelnek szentként, mivel egyes istenek megtestesülését látják bennük. Ilyen állat a holló, a papagáj, a kutya, a tigris, a teknős és a patkány. Két állat, a tehen és a kobra különösen fontos számukra. A tehenet az emberiség egyik anyjaként tartják számon. A bőség és termékenység szimbóluma, mivel tejéből készítik az alapélelmiszereiket. Nandi, a szent tehen hordozza hátán Sívát.

A kobrát Siva fia megtestesülésének tartják, aki a végtelenség szimbóluma. Az asszonyok férjük hosszú életéért, a lányok férjhezmenetelük elősegítéséért imádkoznak hozzá.

3.3. Fontos események rítusai

A hinduk szerint már a fogantatás pillanatától befolyásolni lehet a gyermek karmáját, így már méhen belül is több védő és boldogságot hozó rituálét végez el a család. Születés után az apa, még a köldökszinór elvágása előtt, az istenek támogatását kéri gyermekére. Csak ez után kezdheti meg önálló életét a baba. A születés dátumából kiszámítva fölállítják a gyermek horoszkópját. Nevet csak a 12-13 napon kap. Egyéves korában haját leborotváltják, ezzel jelzik, hogy véget ért számára a csecsemőkor.

Kaszttól függően a 6 és 12 év között zajlik a fiatal fiúk beavatása, az Upa-naja (szent fonat szertartása). A gyerekeket megborotváltják és megkezdődik oktatásuk. Az első három kasztba tartozó fiatalok egy tanító vezetésével a szent iratokat, hagyományokat tanulmányozzák. A tanulás ideje alatt a meseterüktől kapnak egy szalagot, amit vállukon átvetve hordanak. Ezzel jelzik, hogy tanulók. Az iskola végeztével válnak „kétszer születettek”, olyan embereké, akik ismerik a szent cselekedeteket, a kasztjuk jogait és kötelességeit.

A házasság minden hindu életében a legfontosabb esemény. A hagyományokhoz ragaszkodó házasulandók saját kasztjukból választanak párt. Bár ismert a szerelmi házasság fogalma, a szülők gyakran komoly részt vállalnak a megfelelő pár kiválasztásában. A hagyomány szerint a házasság kezdeményezésének mindig a lány oldaláról kell történnie. Általában egy közvetítő személy szervezi meg a házasságot. A menyasszony és a vőlegény összeállításáról és az esküvő időpontjáról horoszkópot készítenek. Baljós jelek esetén felbonthatják az eljegyzést. Az esküvő napján a rokonok és a barátok a díszesen felöltöztetett vőlegényt hatalmas felvonulással a menyasszony házába kísérik. A menyasszony hagyományosan piros szarít visel.

Az eskü során a pap összeköti a pár ruháját, így jelezvén, hogy mostantól összetartoznak. Ezután a menyasszony és a vőlegény gyűrűt vált, s a ceremóniarészeként rizst és más gabonát, valamint ghít (tisztított vaját) dobnak az előttük égő áldozati tűzbe. Az esküvői szertartás szerepe, hogy biztosítsa a hűséget, a boldogságot és a termékenységet az ifjú pár számára.

Az esküvőt általában többnapos lakodalom követi, amely akár egy hétig is tarthat.

A hinduk a halált csak egy fordulópontnak tekintik, melynek alkalmával a lélek egy másik testbe költözik át. A vallásos emberek haláluk közeledtével egy szent helyre mennek, hogy utolsó napjaikat ott töltsék. Amikor valaki meghal, a testét először megfürdetik a Gangesz vagy valamely szent folyó vizében, s a férfiakat fehér, a nőket pedig sárga vagy vörös ruhába tekerik. A halott érintése tilos, így ezt a munkát mindig a páriák végzik. Ezután egy szantálfából készült hordágyon elviszik a halottat a hamvasztó mezőre. A legközelebbi rokon, általában a legidősebb fiú az, aki meggyújtja a halotti máglyát, őt tekintik az elhunyt hivatalos örökösének. Ezalatt mindenki mantrát énekel és imádkozik. A halott hamvait egy szent folyóba szórják. Ha az elhúzott személy egy király vagy más fontos személy volt, akkor ülő helyzetben viszik a krematóriumhoz. A hamvasztás után a család halotti tort rendez a gyászolóknak. Az elhunyt társadalmi helyzetétől függően a gyászidő általában tizennégy napig tart. Ezenkívül évente újra és újra a sráddha ceremóniával emlékeznek meg az ősokról, felajánlásokat téve nekik.

4. Hétköznapi élet szokásai

4.1. A vallás jelenléte a mindennapokban

A vallásos emberek a *házi oltár* előtt kezdik a napot és ott is fejezik be. Az utcán egymással találkozáskor köszöntik a másikat. A *namaszté* azt jelenti meghajlás, hódolat. Így köszöntik az egymásban lakozó istenséget. Sokan munkába menet vagy napközben vallásos szövegeket énekelnek. Ez a *mantra*, melynek egyszerű, ritmikus dallama áttemeli a tudatot a szellemvilágba.

4.2. Az étkezés jelentősége

Az *étkezés* elemei szintén vallásos eredetűek. Evés előtt a hinduk többsége felajánlja az ételét valamely istenségnek, majd a felajánlott étel maradékait fogyasztja el. Nem használnak evőeszközt, hanem a jobb, a tisztának számító kezükkel esznek, ennek segítségével érzik az ételt.

Az ételeket három kategóriába sorolják:

- az olyan étel, amely tudatlanságba taszít, lomhává és tompává teszi az embert. Ilyen a hús, a maradékokból készült, illetve a romlott étel.
- az olyan étel, amely felszítja a szenvedélyeket, kicsapongó érzelmeket idéz elő, szomorúvá tesz. Ilyen étel a túl keserű, túl savanyú, sós, erős vagy csípős. A hús, a hagyma, az erős paprika, a fokhagyma és a sok fűszerrel készült ételek mind ide tartoznak.
- az olyan étel, amely a jó irányba mozdítja az embert, örömet okoz, hosszú életet és egészséget biztosít az ember számára. Ilyen ételek a gyümölcsök, a gabonafélék, a tejtermékek, a magvak és a frissen elkészített zöldségek.

4.3. Jóga, mint a megtisztulás gyakorlata

A *jóga* egyszerre szellemi és testi gyakorlat, melyet sok hindu végez minden nap. A jógázó lelke a gyakorlatok során megérinti az istenét, harmóniát és egészséget teremt a dharmával. A külső és belső fegyelem hozzásegíti az embert a megtisztuláshoz. A jóga a hinduk számára nem csak testgyakorlat, hanem életfilozófia, mely a jó cselekedeteket segíti elő.

1. Keressétek ki a függelékéből Ráma királyfi történetét! Milyen példaértékű tulajdonságokkal bír Ráma? Miért lett a hinduk számára eszménykép?
2. Diwali ünnepe, melyet minden hindu irányzat megünnepel. A fény minden vallásban fontos szimbólum. Gyűjts olyan, a Bibliában olvasható Igéket, melyekben a fény vagy a világosság szerepel!
3. Beszéljétek meg, mit üzennek ezek az igék!
4. Mutassátok be milyen az udvarias viselkedés egy hindu ebéden! Milyen hasonlóságokat és különbségeket fedeztek fel a magyar és indiai kultúra között?
5. A magyar konyhában rengeteg olyan fűszert használunk, amely Indiából származik. Gyűjtsétek össze közösen ezeket!
6. Vizsgáljátok meg a függelékben szereplő táblázatot a hét napjairól! Milyen istenek kapcsolódnak a napokhoz?
7. Összefoglaló feladatként készíts kétoldalas összefoglalást a hinduizmus és a keresztyén vallás kapcsolatáról! Az első oldalon szerepeljen mindaz, ami összeköti a két vallást, amiben azonosan gondolkodunk! A második oldalra szedd össze mindazt, ami csak a hindu vallásra jellemző, amit másként hiszünk és vallunk!

VI. VILÁGVALLÁSOK: BUDDHIZMUS

VI/1. A BUDDHIZMUS TÖRTÉNETE ÉS ALAPJAI: MEGVILÁGOSODÁS – BUDDHA – MEDITÁCIÓ

1. A buddhizmus fogalma

A *buddhizmus* egy 2500 éve fennálló vallási és filozófiai rendszer. Elnevezése a szanszkrit, „*buddh*” szóból ered, mely azt jelenti: felébredni. Tanítása szerint a kereső ember élete során egy úton halad, amely a szenvedésből és a tökéletlenségből a boldogsághoz és a harmóniához vezet.

2. A buddhizmus története

2.1. Buddha élete

Indiában a Kr.e. 560-ban egy gazdag rádzsza fiaként látta meg a napvilágot Gautama Sziddhártha, ismertebb nevén Buddha. Születési legendája szerint édesanyja szeplőtelenül fogant, aki hamarosan meghalt. Apja másodfelesége nevelte fel. Fiatalon nősült meg.

Huszonkilenc évesen családját elhagyva az igazság keresésének szentelte életét. A legenda szerint vándorútján találkozott egy aggastyánnal, egy súlyos beteggel, egy halottat vivő menettel és egy aszkétával. Ekkor szembesült először azzal, hogy az élet szenvedéssel jár. Az élmény hatására még nagyobb hévvel kutatta az élet értelmét, és aszkétának állt egy bölcs guru tanítványaként. Több évig sanyargatta magát, de nem jutott közelebb az igazi bölcsességhez, ezért felhagyott az önkínzással.

Saját útját kezdte járni. Egyszer egy fügefá alatt meditálva rátalált a *bódhira* (megvilágosodásra) és *buddhává* (megvilágosodottá) vált, azaz olyan emberré, akinek nem kell többé újraszületni. Azóta a fügefát bódhifaként is emlegetik. Megvilágosodása után tanítani kezdett, haláláig ezrek váltak a követőivé. Kr.e. 480-ban, nyolcvanéves korában egy fogadóban romlott ételt evett, amitől nem sokkal később meghalt.

Buddha illusztráció

2.2. A buddhizmus fejlődése

Buddha halála után tanítványai szerzetesi közösségekbe tömörültek és medítálva igyekeztek mesterük tanítása szerint elérni a megvilágosodást. Ők foglalták írásba mesterük tanításait. Ebben a szigorú fegyelemben született meg a buddhizmus legősibb ága, a *hinajána* (kis szekér). A Kr.e. III. században ebből a zárt világból kiragadva Asóka, India királya tette a nép számára is elérhetővé a buddhizmust. Az új vallásnak egyre több követője lett, majd hódító útjára indult. A király hivatalos követeket és térítőket küldött körbe India szerte és sok környező országba. Államvallássá tétele után az egyre több tagot számláló vallás szabályai lazultak, és megszületett a liberálisabb *mahájána* (nagy szekér) irányzat. Adél-kelet ázsiai országokban is nagyon hamar népszerű lett ez a nézet, olyannyira, hogy a Krisztus utáni első századokban háttérbe szorította a hinduizmust is.

Hosszú idő után, a Kr. u. V. században a hinduizmus berkein belül megjelent egy misztikus irányzat, amelyet a tantrikus jógaikolák képviseltek. Az új mozgalom a buddhizmusra is hatással volt, kialakult a mágikus *vadzsrájána* (gyémánt szekér) irányzat. A VI. században nyugat - Ázsiában megjelentek az iszlám hódítók, amely során sokan áttértek az új hitre. Ezzel egy időben a távol – keleti országok és a szigetvilág lakói közül sokan lettek Buddha tanítványai.

Az V – VI. századtól Kínában, majd Japánban vezető vallás lett. Ezekben az országokban saját irányt vett a tanítás, melyre hatott a helyi, természetbe és ősökbe vetett hit. A tibeti változat, a *lámaizmus*, mely a misztikus tanításokat ötvözi az ősi hiedelmekkel.

A XV. századtól kezdve, Tibet kivételével, a buddhizmus visszaszorult az iszlám és a hinduizmus hatására, azonban a sztyeppe népek körében ekkor kezdett hódítani. Európába a XVII. században a Volga mentén letelepedő nomád pásztorok hozták magukkal a buddhizmust. A következő kétszáz évben a filozófusok zárt körében vált ismertté ez a vallási irányzat. Azonban a XX. századi események: a világháborúk és a kínai kommunizmus erőszakossága miatt sok menekült érkezett a nyugati világba, magukkal hozva tanaikat, amelyek máig hatással vannak az európai gondolkodásra.

3. Szent Iratok

A buddhizmusban nincsenek az eddig ismertetett vallásra jellemző szent iratok. A könyvei inkább útmutatások, bölcseletek.

Buddha gyakran meditált és tanított tanítványai körében, de nem hagyott maga után írásos dokumentumokat. A legkorábbi feljegyzések Asóka idejéből (Kr.e. 269 k.-232 k.) származnak. A király utasítására a szerzetesek lejegyezték a szóbeli tanításokat. Két csoportra osztották a doktrínákat: egyik csoportba kerültek *szutták* (Buddha saját szavai), a másikba a *szasztrák* (későbbi nagy tanítók írásai). Ezeket az írásokat idővel összegyűjtötték és szétválogatták. Az összeállított gyűjtemény *Tipitaka* (Hármas kosár), melynek első része a *Fegyelem kosara*, a szerzetesi élet szabályait összesíti. A második részben Buddha tanításait olvashatjuk, ez a *Prédikációk kosara*. Az utolsó rész a különböző mesterek, bölcsék tanításait tartalmazza, ez a *Hittételek kosara*.

4. Mai irányzatok

4.1. Hínajána – Kis szekér

A legrégebb és legősebb irányzat, mely szerzetesi közösségekben született meg, és sokáig megmaradt a kolostorok falain belül. Az ember önmegváltását hirdeti, mely rendszeres meditációval, a helyes tudás megismerésével érhető el. Világkorszakonként születik egy buddha, aki a szellemi vezető. A meditáció három lépcsője: az erkölcsi fegyelem, az elmélyülés és a bölcsesség keresése.

A világ és benne minden élőlény a *dharma* (létösszetező) részei. A *nirvána* a végső feloldódás a létben, amikor már nincs több újraszületés. Ma a hívek 60%-a ennek az irányzatnak a követője, a legtöbben Burmában, Thaiföldön, Kambodzsában és Sri Lankán élnek.

4.2. Mahajána – Nagy szekér

Tanítása szerint minden ember számára szabad az út, hogy buddhává váljon. Ennek útja az újjászületéseken keresztül vezet, melyek során tökéletesedik az egyén. Az egész világ megváltásra vár, amelyben az egyes emberek megszerzett érdemei átruházhatók másokra. A végső cél a *nirvána*, amely a mahajána szerint a semmi, az „üresség” elérése. Az ember, mielőtt elérné ezt az állapotot *bóddhiszattvává* (megvilágosodott lény) válik, aki azért van a földön, hogy másokat megmentsen a szenvedéstől. Ennek útja az adakozás, az erkölcsösség, a kitartás, a türelem, a meditáció és a bölcsesség. Mivel ő maga már megszabadult az önző vágyaktól, képes együtt érezni és szenvedni másokkal. A hívek 30%-a sorolható ide, akik közül a legtöbben Kínában, Japánban, Koreában és Mongóliában élnek.

4.3. Vadzsrajána – Gyémánt szekér

A buddhizmus nem tiltotta az ősi hiedelmeket, szellemekbe vetett hitet. Így alakult ki a kettő ötvözetéből a vadzsrajána, mint a varázslást, különböző erőkkel bíró rituálékát alkalmazó tanítás. Szellemisségében a mahajánát követi, de a gyakorlatban a mantrák és az ezotéria útján igyekszik elérni a buddhaságot. Nem elégszik meg az elme megtisztulásával, a személyes kapcsolatot és a tettek erejét hangsúlyozza. A hívek 5-10%-a követi ezt az irányzatot. Közülük legtöbben Tibetben, Nepálban, Japánban és Mongóliában élnek.

5. Buddhizmusból kinőtt önálló irányzatok

5.1. Csan/zen buddhizmus

Kínában a *csan* (elmélkedés) buddhizmus a mahajána helyi változata, melyben a *tao* és *konfucianizmus* tanításai is megjelennek. Elismeri a fizikai munka értékét. Mind az elmével, mind testileg arra kell törekedni, hogy az ember elérje a buddhaságot. A megvilágosodás útja az elmélkedés. A csanra nagyon jellemzőek a rövid, frappáns mondások, és a *koanok* (tanmesék), melyek értelmezése hozzásegít az elme megtisztulásához. A megvilágosodást egy pillanat alatt érik el, nem folyamatként gondolnak rá.

Japánban *zen* (elmélkedés) buddhizmus néven vált ismertté ugyanezen irányzat. A meditáció, az elme és test edzése, amely során képes az ember kikerülni az örökös újraszületés forgatagából és megvilágosodhat. Kr.u. 1000 körül alakultak a zen iskolák Japán szerte, amelyek elsősorban a szamurájok körében lettek népszerűek. Egyszerűsége nagy hatást gyakorolt a japán művészetre (kalligráfia, zene, festészet stb.)

A zen kör (enso) festése foglalja magába az tanítások és a meditáció lényegét. Egyetlen, lendületes mozdulattal kell megfesteni egy tökéletes és szabályos kört

5.2. Lámaizmus (Tibeti buddhizmus)

Tibetben a Kr.u. VII. században jelent meg a buddhizmus. A kezdetektől összeolvadt a helyi természeti vallás és sámánizmus az új tanokkal. Szerzeteseik, a *lámák*, kolostorokba tömörülnek, ahol a meditálással és testedzéssel igyekeznek elérni a megvilágosodást. A többi irányzattal szemben hisznek az istenek, felettes lények és szellemek léteiben. Mindezt a népi hagyományokból vették át. Legfőbb szenthelyük Lhásza kolostora, a legfőbb vezetőjük a *Dalai Láma*, Lhásza főpapja. A láma halála után országszerte keresésbe kezdenek a szerzetesek, hogy megtalálják reinkarnációját. Két szerzetesi közösség alakult ki: a mágikus irányvonalat képviselő, szabadabb gondolkodású vörös sapkások rendje, akik nőszülhetnek. A másik, szigorúbb irányzat a sárga sapkások rendje.

1951-ben a kínai kommunisták hadseregükkel brutális kegyetlenséggel megszállták az országot, betiltották az összes vallást, és saját ideológiájukat kényszerítették a lakosságra. Sok szerzetes menekült el az országból, közülük az akkori dalai láma is, akinek székhelye jelenleg Indiában, Dharamsala városában van.

buddha-tan: A buddhizmuson belül háromféle buddhát különböztetünk meg:

1. történelmi Buddha: Gautama Sziddhártha, más néven Buddha;
2. szellemi elv, azaz buddha-lét. A dharma fölismerése és a vele való egyesülés vezet a megvilágosodáshoz, amely a tökéletes állapot, azaz a buddha-lét;
3. megvilágosodott lény, aki legyőzött minden szenvedélyt, s szellemi és emberi értelemben is tökéletes. Képes korábbi létezésére visszaemlékezni, és tökéletes ismeretekkel rendelkezik a világegyetem szerkezetéről és más személyek gondolatairól. Ebben az értelemben az idők folyamán már több buddha is létezett.

bóddhiszattva: Megvilágosodott lény, aki azért marad a földön, hogy segítse az embereket a megvilágosodáshoz.

dharma: Kétféle módon használják ezt a fogalmat. Egyrészt jelenti a történelmi Buddha tanítását, a Tant, másrészt a világot felépítő őselemet, tudatot.

nirvana: Jelentése: kihunyás, ellobbanás. A végső állomás, amikor a lélek már nem születik újra, mivel megszabadult a vágy minden rabságától. Itt a vágyak eltűnnek, és az „én” is megszűnik. Minderre már a földi élet során törekedni kell.

1. Gautama Sziddhártha, azaz Buddha sok szélsőséges helyzetet élt át. Volt nagyon gazdag és nagyon szegény, volt hedonista és volt aszkéta, volt nőtlen, nős és többnejű stb. Mit gondolsz, milyen hatással volt a sok tapasztalat tanítására?

2. Buddha kifejezést három formában lehet használni. Melyik buddhára igaz az alábbi kifejezés?
 - történelmi személy
 - nem születik újra többé
 - megvilágosodott állapot
 - az emberek lelki vezetője
 - vallásalapító
 - egyesülés a dharmával
3. A buddhizmus három irányzatából, melyikre igaz az állítás?
 - a legtöbb hívő ehhez az irányzathoz tartozik
 - szabadabb gondolkodású
 - először a szerzetesek körében volt jelen
 - részben utat enged az érzelmeknek
 - meditáció mellett az együttérzést is hangsúlyozza
 - az elme tökélesítésére törekszik
 - a legkisebb és a legismertebb irányzat
4. Olvassátok el a függelékben szereplő Csao Csoucsan mester tanításait! Miről tanít a szerzetes?
5. A 14. Dalai Láma 1989-ben Nobel-békedíjat kapott. Nézz utána, és egy kiselőadásban mutasd be a történetét!
6. A buddhizmus 7 csodájáról szól az alábbi QR kódon található kisfilm! Ha megnézted, összegezd a véleményed a látnivalókról!

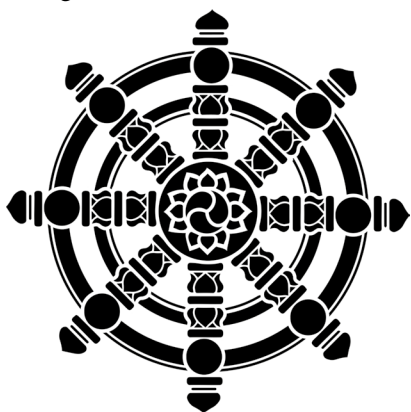

VI/2. A BUDDHIZMUS ALAPELVEI: KÖZÉPÚT – NÉGY NEMES IGAZSÁG – SZTÚPA

1. A középút tana

Buddha az élete során megjár magasságokat és mélységeket, ezekből a tapasztalatokból született meg alaptanítása, a *középút* elmélete. Eszerint az ember útja a megvilágosodáshoz a mértékletesség ösvényén át vezet, mely az érzéki élvezetek és az önsanyargatás között húzódik. A végcél a *nirvána*, ahol megszűnik az egyén. Az emberi „én” levetkőzése a négy nemes igazság elfogadása és gyakorlása során következik be. Így jut el az egyén az *anatta* („nem-én”, azaz önmagát nem szuverén, önálló lényként felfogó) állapotába. Ez az állapot nem a megsemmisülést jelenti, hanem, hogy az „én”-t alkotó létösszetevők az univerzumban feloldódnak. Ez az út sok-sok újraszületésen keresztül vezet, forogva a sors, más néven: a *Tan kerekén*.

A Tan kereke, más néven Dharma kerék.
A kerék küllői a nyolcstréű ösvényt szimbolizálják, míg közepén a kerékagy az öröklétű világszellemet jelképezi.

2. A négy nemes igazság

A megvilágosodáshoz vezető út a *Négy nemes igazságon* keresztül vezet:

a) Az élet szenvedés.

Minden, ami az emberrel történik élete során, kezdve a születéssel egészen a haláláig, szenvedéssel jár. A szenvedés a létezés alapja, mely arra emlékeztet, hogy minden mulandó, és semmi nem nyújt tökéletes elégedettséget.

- b) A szenvedés oka a vágyakozás.
A birtoklás vágya, a ragaszkodás és a sóvárgás sok fájdalommal jár. Gyakran a vágyak miatt bántják egymást az emberek.
- c) A szenvedés megszüntetése, a vágy megszüntetése.
A vágyak uralásának és rabságukból való szabadulásnak az eszköze a lemondás. A tárgyról, tulajdonról, társadalmi pozíciókról stb. való lemondás segítségével képes az ember megszabadulni az énközpontú látásmódtól.
- d) A megvilágosodáshoz vezető középút a helyes életre vezet.

3. A szenvedéstől való megszabadulás útja: a nemes nyolcrétű ösvény

Nemes nyolcrétű ösvény szimbóluma

- A helyes szemlélet – bölcsesség elérésének első foka: a szenvedés elkerülhetetlenségének elfogadása.
- A helyes gondolkodás – bölcsesség elérésének második foka: az elhárítás, a szándék, hogy nem ártunk.
- A helyes beszéd – fegyelem elérésének első foka: hogy tartózkodjunk a hazugságtól, durva beszédétől, fecsegéstől.
- A helyes cselekvés – fegyelem elérésének második foka: hogy tartózkodunk a testet és más életet elpusztító cselekedetektől (káros szenvedélyek, mértéktelenség, ölés stb.)
- A helyes életmód – a fegyelem elérésének harmadik foka: hogy a béke útján járunk, és úgy élünk, hogy ne ártsunk másnak.
- a helyes törekvés – az elmélyülés első foka: a rosszal való szembeszállás, még annak megszületése előtt, illetve a jó létrejöttének elősegítése

- A helyes vizsgálódás – az elmélyülés második foka: az állandó figyelem, hogy készen állunk tanulni.
- A helyes elmélyedés – az elmélyülés harmadik foka: az elme teljes kiürítése, az önvizsgálat.

4. Szent helyek, helységek

4.1. Zarándokhelyek

A buddhizmus több zarándokhelyet is számon tart, amelyek Gauthama Buddha életéhez köthetők. Ezekben a városokban a mester halála után kolostorok épültek. A mai napig szent és különleges energiákkal bíró helyként tartják számon őket. A legfontosabb zarándokhelyek:

- Lumbini(Nepál) Buddha születési helye
- Bódhgajá (India): Buddha megvilágosodásának helyszíne
- Szárnáth (India): Buddha tanítói munkásságának helyszíne
- Kusinagar (India): Buddha halálának helye

Számos város, liget, útmenti szent hely köthető még Buddha életéhez. Ezekben a helyeken általában egy-egy szobor vagy sztúpa emlékeztet tanításaira.

4.2. Sztúpa

Buddhista ereklyetartó, egy olyan szent hely, ahol *felajánlásokat* (buddhának, vagy az isteneknek, ősöknek szánt ajándék) tehetnek a hívek. Eredetileg Buddha földi maradványai fölé emelt építmény volt, később nagy tanítók ereklyéit ilyen építményekbe helyezték.

Az egyik legősibb sztúpa a *Svegadon pagoda* mely Burmában található. Arannyal borított kupolája Buddha hajszáit rejt. Már Asóka király is elzarán-

Zen mesterek
meditálnak
a japán kertben

dokolt ide és az elmúlt 2500 évben szent helyként tartották számon.

4.3. Buddha szobrok

A buddhizmus hitgyakorlatában igen sokféle Buddha szoborral találkozhatunk, melyeknek mérete az egy centiméterestől a többemeletnyi magasságúig is terjedhet. Minden beállított póznak megvan a maga jelentése, például, a aszkéta, szerzetesi ruhában ábrázolt Buddha a négyneves igazságra emlékeztet. A lótuszülésben ábrázolt Buddha a megvilágosodást és a nyugalmat fejezi ki, a nevető, pocakos Buddha a boldogság és gazdagság jelképe.

Buddhista stúpa, a magyarországi Tar városban, mely a Kőrösi Csoma Sándor Emlékparkban található

4.4. Kolostorok, templomok

Több ezer kolostor található világszerte, amelyeknek van egy nyilvános, templomi része, és egy zárt, csak a szerzetesek által használt területe. A templomokba csak mezítláb lehet belépni, hiszen ez a felajánlások, kérések helyszíne. A szentélyekben nincs külön istentisztelet.

A központi helyen egy Buddha szobor áll, aki előtt a hívek leróhatják tiszteletüket. Nepál fővárosában, Katmanduban számos kolostor található, ahova szerte a világból érkeznek zarándokok. Hasonlóan népszerű Lhasza városában a *Potala Palota*, a Dalai Láma korábbi székhelye. Az egyik legérdekesebb kolostor Hongkongban található, a *Tízezer Buddha Kolostor*, melyben ténylegesen tízezer szobor van elhelyezve. Kínában található a *Függőkolostor*, mely egy függőleges sziklafalon épült föl.

5. Kulcskérdések és a buddhizmus válaszai, tanításai

5.1. Kicsoda Isten?

Buddha nem beszél tanításaiban egy személyes, szuverén istenről, bár nem is tagadja létezését. A hinduizmus isteneit ismerte, de a velük való foglalkozást időpocsékolásnak tartotta. Nem beszél a világ keletkezéséről, sem természetfeletti lényekről.

A tibeti lámaizmus azonban ismer isteneket, istennőket, akiket az ősi hiedelemvilágból emelt át. Ezek az istenségek a természeti erők megtestesülései.

5.2. Kicsoda az ember?

Az ember egy megvilágosodásra váró lény. Sorsát és hogy hányszor kell újraszületnie karmája és tettei határozzák meg. Az egyén létezését mint „én”-t illúzióknak tartják. Az ember akkor ismeri fel a önmaga valódi lényét, ha elfogadja, hogy nem létezik, csupán a világegyetemet alkotó dharma összessége. Önmagáért felelős lény, aki képes a végcél, azaz a nirvánát egyedül elérni és abban feloldódni.

5.3. Mi a bűn?

A buddhizmus a tudatlansággal azonosítja a bűnt. A rosszat nem erkölcsi kontextusban vizsgálja, hanem az ember vágyából fakadó tettekért értékeli, amely a helyes élet segítségével legyőzhető. Mivel a bűnt személytelen és kijavítható hibának tartja, a buddhizmus eredendően jónak tartja az embert.

5.4. Van-e megváltás?

Tanításuk szerint mindenki a saját sorsáért felel, elutasítják a másért való helyettes áldozatot. Jézusról nem esik szó, mivel sokáig nem került kölcsönhatásba a két vallás egymással. A nyugati világ buddhistái Buddha egyik reinkarnációjaként vagy bódhiszattvaként.

5.5. Mi az üdvösség útja?

Az üdvösség a buddha-lét elérését jelenti, a végső feloldódást a dharmában.

5.6. Mi történik a halál után?

Nincs végleges megsemmisülés, az ember vagy visszatér, vagy feloldódik a világlétben. A tibeti lámaizmusban esik egyedül szó a túlvilágról. Az újrászületésre való lélek egy rövid időt tölt el egy köztes állapotban, ahol eldől későbbi sorsa.

6. Keresztyének helyzete a buddhizmus világában

A buddhisták minden vallási irányzattal szemben, így a keresztyénséggel szemben is toleránsan viselkednek, és a békés együttélést hangsúlyozzák. A két felekezet között soha nem került sor konfliktusra.

Egyes országokban, főként Kínában és Észak-Koreában a hatalmon lévő kommunista kormányok következetesen üldözik a vallás minden formáját, így a keresztyéneket is. Észak-Koreában mind a mai napig munkatáborokba zárják Krisztus követőit, mégis ebben az országban terjed leginkább az Ige. A Magyarországi Baptista Szeretetszolgálat, rendhagyó módon, beutazhat az országba, ahova adományokat, segélycsomagokat visz a rászorulóknak.

1. Hasonlítsd össze a négy nemes igazságot a bibliai igehelyekkel! Mit tanítanak a szenvedés okáról, céljáról?
Mit tanítanak a vágyakozásról? Alkossatok vitacsoportokat és beszéljétek át a leszűrt tanulságokat!
 - Az élet szenvedés
 - „A világon nyomorúságotok van, de biztatok: én legyőztem a világot.” (Jn 16,33)
 - A szenvedés oka a vágyakozás
 - „Ne kívánd felebarátod házáat! Ne kívánd felebarátod feleségét, se szolgálját, se szolgálóját, se ökrét, se szamarát, és semmit, ami a felebarátodé!” (2Móz 20,17)
 - A szenvedés megszüntetése, a vágy megszüntetése
 - „Sőt, dicsekszünk a megpróbáltatásokkal is, mert tudjuk, hogy a megpróbáltatás szüli az állhatatosságot, az állhatatosság a kipróbáltságot, a kipróbáltság a reménységet...” (Róm 5,3–4)
 - A megvilágosodáshoz vezető út a középút, amely a helyes életre visz. „A minden kegyelem Istene pedig, aki elhívott titeket Krisztusban az ő örök dicsőségére, miután rövid ideig szenvedtetek, maga fog titeket felkészíteni, megerősíteni, megerősíteni és megalapozni.” (1Pt 5,10)
2. A buddha szobrokon nagy jelentősége van az arcmimikának és a kéztartásnak, mivel üzenetet hordoznak. Olvasd el a nemes nyolckrétű ösvény tanítását! Mindegyik fokhoz találj ki egy arckifejezést vagy kézmozdulatot!
3. Kőrösi Csoma Sándor világhírű keletkutató volt. Magyarországon Tar városában található a sztúpája. Munkásságából készíts egy beszámolót!

VI/3. A BUDDHIZMUS ÜNNEPEI ÉS NÉHÁNY JELLEGZETESSÉGE: FÜSTÖLŐ – IMAMALOM – CSAKRA

1. A buddhista időszámítás

A buddhista naptári év holdhónapokra van felosztva. Az év kezdete Buddha halálának napja, ami általában március-április hónapra esik.

Buddha tanítása szerint mindenki a maga soráért felelős. Ez a szemlélet az ünnepekben is megjelenik. Nincs hivatalosan kialakult ünnepi rendtartás, mindenki maga döntheti el mit tart annyira fontosnak, hogy megemlékezzen róla.

2. Ünnepek

2.1. Újév ünnepe

Tavasszal, holdtöltekor tartják az újévet, amelynek pontos ideje országonként eltér a különböző időszámítási rendszer miatt. Minden közösség a maga szer-tartásai, szokásai szerint ünnepel. Egyvalami közös, az év kezdete mindig örö-münnep sok vidámsággal, nagy lakomákkal. A tibeti újév kezdetén a házakat újrafestik, új ruhákat vásárolnak és megvendégelik egymást. Az ünnepi asz-talra édes burgonya, édes rizs, tea, vaj, sütemények kerülnek. A konyha falára, ami általában fekete a füsttől, édes fehér árpaliszt és víz keverékével felrajzol-ják a nyolc szerencseszimbólumot. Az újévi ünnepség fő eledele khabsze, ami a magyar csörögefánkhoz hasonló sütemény, és a csang, egy tibeti szosz.

2.2. Buddha életéhez köthető ünnepek

Külön ünnepe van Buddha csodatételeinek, a megvilágosodásának, a Tan Ke-rekének megforgatásának, a földre jövetelének és távozásának stb.

- Vészakh: Buddha hagyományos születésnapja. A megvilágosodásának és teljes ellobbanásának évfordulója, ami az egyik legnagyobb budd-hista ünnep. Ezen a napon felajánlásokat tesznek, meditálnak és mant-rákat énekelnek.
- Magha: a közösség napja. Arra emlékeznek, hogy Buddha tanítványo-kat gyűjtött maga köré, amelyből az első szerzetesi közösség jött létre.

- A Dharma napja, Tan Kerekének ünnepe: a kereket először Buddha forgatta meg tanítványai körében, amely azóta is megtalálható a kolostorokban. Az egyik legelterjedtebb szimbólum, a művészeti ágakban, sőt sok nemzeti zászlóban is megtalálható.

Buddha ünnepségére készült lótoszvirágok, papírból és mécsesből

2.3. Az évszakok változásainak ünnepei

Megemlékeznek az esős időszak végéről, valamint ünnepe van a szántásnak, a vetésnek és az aratásnak. Az ünnepekhez egy-egy történet is köthető Buddha életéből, amelyet ilyenkor felelevenítenek.

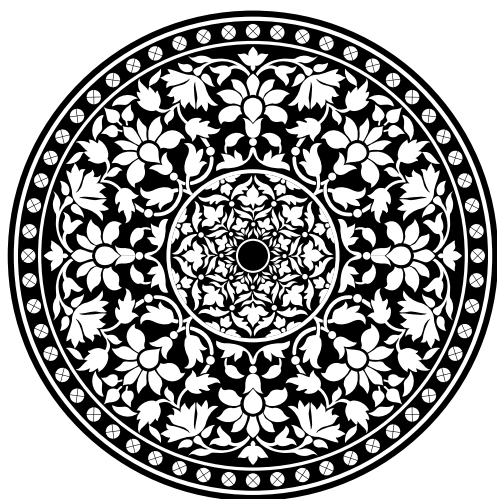
2.4. Ulambana, az ősök napja

A régi kínai hitvilágban gyökeredző ünnep. A hiedelmek szerint ezen a napon az elhunyt ősök visszatérnek, és meglátogathatják rokonaikat. Az élők füstölőket gyújtanak tiszteletük jelekén és ételt ajánlanak fel nekik.

3. Szokások, hagyományok

3.1. Vallási kegytárgyak, ruhadarabok

A *Buddha szobrok* az otthonok szerves részeit képezik. Különleges helyükön szerencsét és áldást hoznak a családra. Hasonló szerepet tölt be a 8 *szerecseszimbólum* (ernyő, kagyló, aranyhal, csomó, lótoszvirág, zászló, dharma kerék, váza).

Mandala

állapot elérésben. A *mandalák* szintén a tiszta elmeállapot, a megvilágosodást elősegítő eszközök.

A tibetiek *imamalmot* használnak, melynek belsejében egy vékony papírtekerercs forog. Az *Om Mani Padme Hung mantra* szövege van a tekerercsre írva. Az imamalom forgatásával a mantra áldása minden irányban szétterjed.

Nepálban terjedt el leginkább az *imazászlók* használata, melyekre mantarákat, kéréseket írnak. A zászlókat soha többé nem veszik le, hagyják, hogy az új és a régi lassan egymásba olvadva adja át az üzenetet az isteneknek. Az imádkozást segíti az *olvasófüzér* is, amit a lámák csuklójukra csavarva, a laikus hívők általában a nyakukban hordanak. Segítségével számolják az imákat, a misztikus szótagokat és kifejezéseket, melyek a meditáció hatásosságát biztosítják.

3.2. Fontos események rítusai

Az élet fontosabb eseményeinek Buddha nem tulajdonított nagy jelentőséget, így az ezekhez kapcsolódó szertartások sem alakultak ki a korai időszakban. Változást a *tantrikus*, a misztika felé nyitott irányzat hozott, amelybe beolvadtak az egyes vidékek ősi hagyományai. Az összes szertartás közös eleme az ima, a felajánlások, a mantra és Buddha beszédeinek *recitálása* (szent szövegek dallamos felolvasása).

Egy kisbaba születésénél csak az asszonyok lehetnek jelen. A lányok már egészen kiskoruktól segédkeznek a vajúdáskor. A szülő nőt masszázssal, lazító kenőcsökkel segítik, majd a párnapos gyermekágy során ellátják a családot

A *füstölők* egyszerre vallási és egészségvédő eszközök. Az égő füstölő kapcsolatot teremt a szellemi világgal, az ősökkel. A legtöbb pálcika ében- vagy szantálfából készül, amelyet különböző fűszerekkel illatosítanak. A gyógyfüvekkel, virágolajokkal bevont pálcákat gyógyításokhoz használják, amelyeknek nyugtató hatása is van.

A buddhista szerzetesek több eszközt is használnak imáik, meditálásuk során. A meditációnál az elmélyüléshez *hangtálat* használnak, amely segít a megfelelő elme-

élelemmel és mindennel, amire szükségük van. Nevet csak később adnak a gyermeknek, ekkor elviszik egy kolostorba, ahol a szerzetesek szerencsét és áldást kérnek a csecsemőre, amit a nevébe rejtenek. Az európai hagyományoktól eltérően nincs családnév. A fiúk 8-9 éves korukban kezdenek iskolába járni. Ekkor a család hatalmas ünnepséget tart a jeles alkalomból. Az iskola befejezésekor szintén összejön a rokonság és a barátok ünnepelni, mert ez jelenti a gyerekkor végét.

A házasulandó korba érő fiatalok megismerkedését általában a szülők készítik elő. A lányok gyakran kérik a barátnőiket, hogy a nekik tetsző fiúra hívják fel az anyjuk figyelmét. A házasság nyélbeütését általában egy közvetítőre bízzák. Ma már egyre több szerelmi házasság kötöttek. Tibetben az asztrológia segítségével választják ki az esküvő megfelelő időpontját.

A lányok nem vesznek különleges ruhát erre az alkalomra, általában a legcsinosabb ruhájukat veszik fel. A nyugati hatás napjainkban már érezhető, ugyanis egyre több menyasszony öltözik fehér esküvői ruhába. A szertartás egy szerzetes előtt zajlik, ahol a házasulandók saját szavaikkal tesznek fogadalmat, majd áldást kérnek közös életükre. A lakodalmat a fiús háznál rendezik. A házasságkötés során központi szerepet kap minden, ami a bőséget és a gazdagságot szimbolizálja. A szertartás során a szerzetes megáld mindent, majd a tálakat a vendégek körbeadják. Ez a gesztus jelképezi az összetartozást és azt, hogy milyen fontos önzetlenül megosztani mindenkivel mindazt, amit az élettől kapnak. Több országban szokás a nászajándékot adni. Van, ahol a csak menyasszonyt látják el mindenféle hasznos eszközzel, máshol közösen kapnak segítséget az induláshoz.

A halál a buddhizmusban nem egy végleges állapot, hisz az egyén vagy újraszületik, vagy eléri a buddha-létet. A család nagyon hamar végső búcsút vesz az elhunyttól. Általában hamvasztásos temetéseket tartanak. A szertartáson mantrákat énekelnek a szerzetesek vezetésével, majd a család házánál tort tartanak. A tibeti és kínai szertartások fontos része az elhunytért való imádkozás, mivel hitük szerint a halál után az ember egy köztes állapotba kerül. Itt dől el, hogy mi történik vele a későbbiekben. A család a jobb elbírálás érdekében mindennap felajánlást tesz a templomban.

A csan és a zen buddhizmusban megjelenik az ősök tisztelete, akik szellemként óvják családtagjaikat.

3.3. Hétköznapi élet szokásai

A buddhisták találkozáskor kezüket öszszetéve meghajolnak egymás felé. Ez a köszönési forma tiszteletadásról a másikban rejlő buddha elismeréséről szól. Az újraszületés tanítása miatt a buddhisták vegetáriánusok. Az ételek elkészítésben, a fűszerezésben és az adagokban a középút tana jelenik meg, azaz mindenből mértéketlenül szabad csak használni.

A testedzés és a harcművészet a hétköznapi élet része. A mozdulatok és technikák a négy nemes igazság tanításaira épülnek.

A keleti filozófián alapuló gyógyítás a *csakrákra* és az egyensúly felállítására épít. Mind a hinduizmus, mind a buddhizmus hétköznapi gyakorlatában jelen van.

Buddhista elgondolás szerint a csakrák helye az emberben

1. *Om*: megszabadít a büszkeségtől
Ma: megszabadít a féltékenységtől és szórakozás keresésétől
Ni: megszabadít a szenvedélytől és vágytól
Pe: megszabadít a butaságtól és előítélettől
Me: megszabadít a szegénységtől és a birtokolni akarástól
Hung: megszabadít az agressziótól és gyűlölettől
Az *Om Mani PadmeHung* mantra minden egyes szótagja jelentőséggel bír. Miért alakulhatott ki ez a sorrend?
2. Szedjétek össze a tanultak alapján, hogy milyen tárgyak, szimbólumok épültek be a hétköznapijainkba a buddhizmusból!
3. Összefoglaló feladatként készíts kétoldalas összefoglalást a buddhizmus és a keresztyén vallás kapcsolatáról. Az első oldalon szerepeljen mindaz, ami összeköti a két vallást, amiben azonosan gondolkodunk! A második oldalra szedd össze mindazt, ami csak a buddhizmusra jellemző, amit másként hiszünk és vallunk!

4. A batikolás a távol-keleti népművészet egyik legrégebbi eleme. Ha van kedved, batikold be otthon egy régi pólódat!

Anyagok, eszközök:

régi pamut poló

ecet a fixáláshoz

fakanál, kevergetni

kavicsok

műanyag terítő,

hogy az asztalt megvédjük

ruhafesték

edények, amiben festünk

spárga,

olló

kötény, gumikesztyű

vasaló

Előkészítése:

A batikolás lényege, hogy amit bekötözünk, az nem fogja meg a festék. Ahol mégis, ott is szabálytalanul, ettől lesz gyönyörű. Ha többféle festéket is használunk, a legvilágosabb színnel kezdjük. Gondoljunk arra is, hogy a festett színek hatnak egymásra, keverednek egymással. Úgy válogassuk össze a színeket, hogy szépek legyenek együtt. Ettől lesz igazán izgalmas, egyedi, amit készítünk. Száradás után világosabbak lesznek a színek.

Festés:

A textilt kedvünk szerint kötözzük össze, egy-egy kavicsot is belecsomózhatunk. Minél több csomó, kötés és szorítás van a pólón, annál több minta lesz rajta. A festéket készítjük elő a doboz utasítása szerint. Ha kész van, ecetbe áztatva fixáljuk a festést kb. 10 percig. Bontsuk ki a csomókat, és hagyjuk megszáradni a pólót! Száradás után alaposan vasaljuk át! Az első mosáskor csak kézzel, langyos vízzel mossuk át az anyagot!

A batikoláshoz a következő QR kódot használva, egy YouTube videót találsz, amely segítséget nyújthat.

VII. TÁVOL-KELETI VALLÁSOK

VII/1. A KÍNAI TRADICIONÁLIS VALLÁSOK ALAPJAI: JIN-JANG – HAGYOMÁNY – KAMI

1. Bevezetés Kína tradicionális vallási világába

Kínában a kezdetekhez nyúlnak vissza az ősi, vallásos köntösbe bújtatott filozófiai rendszerek. A két nagy filozófiai rendszer: a *taoizmus* és a *konfucianizmus*. A taoizmus a *taot* (út) állítja a középpontba, mely mindennek az ősforrása, filozófiai ősatyja Lao-ce mester. A konfucianizmus, Kung-fu-ce mester öröksége sokkal inkább államkultusz és filozófia, mintsem hitrendszer, bár az évszázadok során sok vallásos jegyet öltött magára.

Kung-fu-ce szobra,
Shanghai, Kína

életerő. A két őserő nem tud egymás nélkül létezni. Hitvilága szerint az Ég, Föld és az Ember különleges kapcsolatban állnak egymással. Minden, ami megtalálható az Ég és Föld között, azaz a makrokozmoszban, fellelhető az Emberben, azaz a mikrokozmoszban.

Az ősi kínaiak sámánikus hitvilágban hittek. Ez a hiedelemvilág a maga politeista, jóslatokra és jelekre épülő gyakorlatával a nép hétköznapi gondolkodásába kitörölhetetlenül beleégett. A filozófiai rendszerek és a néphit egyvelegéből alakult ki egy sajátos hitrendszer, az *univerzalizmus*. Tanítása szerint a világ kezdete és ősforrása a *Minden Egy*, amely maga az ősharmónia és nyugalom. A Minden Egy nem egy statikus állapot, hanem két erő folytonos egymásra hatásából létrejövő egyensúly. A két erő *a jin és a jang*. A *jin* a női princípium, az elfogadó és odaadó energia, míg a *jang* a férfi princípium, az aktív, teremtő

Jin-jang szimbólum

2. A kínai tradicionális vallások

2.1. Taoizmus: Az út tana

Lao-ce mester (Kr.e. 604-517) birodalmi levéltárosként dolgozott a császári udvarban. Fő műve a *Tao-te-king* (*Út és Erény könyve*), mely rövid tanításokat, gondolatokat tartalmaz rímekbe szedve. A mű összefoglalja a mester filozófiáját a helyes életmódról és cselekedetről.

Évszázadokkal később már vallásos felhangok is megjelennek a tanításokban. A *tao* (ösvény, út) a helyes élethez, a bölcsességhez segít hozzá, amelyet idővel varázserővel ruháztak fel.

A *tao* egy tevékeny erő, mely a lét ősforrása, személytelen világtörvény és etikai zsinórmérték. A tao hozta létre a *jin-jang* kettősségét. E két, ellentétes erő dinamizmusa tartja fenn a világot. A két erő kapcsán nem beszélhetünk csak jóról és csak rosszról, mivel mindkét irány a harmónia felborulásához vezet. A taoista szimbolikában a jin kék színű, megfelel a víz jellegének, amely lent foglal helyet; felül a jang, a vörös, megfelel a tűz jellegének, amely felfelé tör. Az ember feladata, hogy visszataláljon az ősforráshoz, az Egységhez. Az ide vezető út a világtól való elforduláson, a földi kötöttségektől való megszabaduláson át vezet. Az önzőségről és vágyakról való lemondás során születik meg az eszményi, taoista ember, aki szemlélődő elmélyüléssel, megbékélve éli életét.

Lao-ce után Csuang-Csou mester (Kr. e. IV. század) tett a legtöbbet a tanítások mellé, aki hangsúlyozta a gondolatok hiányának hasznát, és a belső csend szerepét, valamint a *vu-vei* („nem cselekvés”, azaz a létezés pusztá válóságát hangsúlyozó állapot) fontosságát. A tao szerinte mindenben ott van, lényege megérthetetlen és felfoghatatlan.

A Kr.u. II. században alakult vallássá ez az irányzat, amely saját szerzetesrenddel is rendelkezik. A hitvilága a sámánizmusig nyúlik vissza. A középkor végére jelentősen visszaszorult a konfucianizmus és a buddhizmus terjedése miatt. A XX. században a taoista kolostorok sem kerülhették el a Mao féle vallásüldözést, csak az utóbbi évtizedekben kezdtek újjászerveződni.

Lao-ce *Tao-te-king* fő műve az *Út és Erény könyve*.
A QR kód segítségével itt meghallgatható

2.2. Konfucianizmus: A társadalmi rend tana

Kung-fu-ce (latinus formája: Konfuciusz Kr.e. 550-480) egy előkelő, de elszegényedett család sarja. Kiváló nevelést kapott, majd felnőve tanárként dolgozott, amikor pályája csúcsán a császár igazságügyi minisztere lett. Élete vége felé visszatért a tanításhoz. Szerény és mértékletes életet élt, kerülte a szélsőségeket, így a hedonista élvezeteket és az aszkézist. Több könyvet is írt, amelyek közül a *Változások könyve* és a *Dalok könyve* a legismertebbek.

Legfontosabb mondandója, hogy az ember harmóniában éljen. Kung-fu-ce a nevelés központjába az igazságszeretetet, a nagyvonalúságot és családi kapcsolatokat helyezte. Az ember, szerinte, eleve jó. Minden rossz tett az értelem hiányából és a tudatlanságból fakad. A taóval szemben a társadalmi szerepvállalást hangsúlyozza, azaz minden ember vegye ki részét a közösség építésében. Központi szerepet kap az ősök és az ország vezetőjének a tisztelete. Fő erényei: a nagylelkűség, a hűség, a méltóság, a szorgalom és a jótékonyosság.

A Han-dinasztia idején, Kr.e. II. század – Kr.u. II. század között vált államvallássá. Saját kolostorai és szerzetesei lettek. A buddhizmus és a taoizmus tanításai az idők folyamán beépültek az konfucianizmus rendszerébe. Szerzetes szabályrendszere, mely meghatározta az élet viszonyait, hivatalnoki szemlélete a kínai társadalom alapjává vált. A kínai kommunista vezetés az 1960-70-es években minden erejével fellépett követői ellen, sokukat komoly büntetésekkel sújtottak. Az elmúlt évtizedekben csökkent a szigor, ami új lendületet adott a konfucianizmusnak.

Kínán kívül sok taoista és konfucianista él Malajziában, Szingapúrban, Vietnamban, Japánban és Koreában. A nyugati világba a kínai közösségek hozták magukkal ezeket a tanításokat.

3. Keresztyének helyzete Kínában

A középkorban többször is érkeztek Kínába és a környező országokba miszionáriusok, de tartósan csak a jezsuitáknak sikerült megmaradniuk ebben a térségben. A XVII. században egyre többfelé sikerült eljutniuk. Elsősorban tanítottak és gyógyítottak. Az első protestáns felekezet a XIX. században jött létre Kínában. A császárok mindig tartózkodóak voltak a nyugati szellemisséggel kapcsolatban, így a keresztyénséggel szemben is. A XX. század háborúi szintén megnehezítették Jézus tanainak a terjesztését.

A Kínai Népköztársaság megalakulása utáni vallásüldözés a keresztyéneket is érintette, ennek ellenére ma Kína lakosságának mintegy 5%-a vallja magát keresztyénnek. Sokáig börtönbüntetéssel, munkatáborral sújtották a híveket. Javulás csak az ezredforduló óta tapasztalható. A hivatalos hozzáállás

toleránsabb lett, így már legalísan lehet temploma az egyre növekvő hívek közösségének, vásárolhatnak Bibliát.

4. Szent helyek, helységek

Hegyek: a taoisták a hegyekről úgy tartják, hogy az istenek és a halhatatlanok lakhelye, melyek békés környezetet nyújtanak az önvizsgálathoz, meditáláshoz. A korai taoista szerzetesek ezek között a hegyek között éltek. A taoizmus fejlődésével és virágzásával a szent hegyek mentén templomokat és kisebb falvakat építettek. Az öt legszentebb hegy a legenda szerint *Pangu*, amelyek az első Alkotó fejéből és végtagjaiból nőttek ki. A hegyek mellett a folyók, erdők is az istenek és szellemek lakhelyei.

Kolostorok, templomok: mind a taoista, mind a konfucianista filozofikus iskola az évszázadok folyamán vallássá fejlődött. Kolostorai a meditálás, a bölcsülés helyszínei. Templomaiban nem hagyományos istentiszteletek zajlanak. A legtöbbször egy-egy istenség szobra áll, akinek a hívek felajánlásokat visznek, és ahol időről időre rituális színdarabokat adnak elő.

Vidéken a legtöbb faluban áll templom, vagy szentély, amelyben a vidékhez kötődő istent tisztelik. Az egyik legfontosabb szentély a Pekingben található az *Ég temploma*, a Ming és a Csing császárok központi templomegyüttese. Ide még a kínai császárok gyalogosan jártak. Az Ég templomának nevezetessége, hogy egyetlen fém kötőelem sem található benne.

Ősök szentélye: az ősök kultusza a kezdetek óta a kínai vallás egyik legfontosabb eleme. Úgy hiszik, hogy az elhunytak a házuk vagy sírjuk közelében tartózkodnak, akik családjuk sorsában továbbra is részt vesznek, sőt, mint védőszellemek képesek befolyásolni is azt. Az ősök szentélyében vagy a ház egy helységében emléktáblákat állítanak, és áldozati ajándékokkal tisztelik meg őket. A fontos családi eseményeket pl. a házasságkötést stb. bejelentik nekik.

5. Kulcskérdések és a kínai tradicionális vallások válaszai, tanításai

5.1. Kicsoda Isten?

Egyik filozófiai iskola sem foglalkozott eredendően az istenkérdéssel. Csak később jelentek meg az istenek, főként Kína ősi hitvilágából átemelve. Az ősi

hiedelmekben is létező legfőbb isten *Pangu*, aki a világ teremtője, testéből lettek a hegyek, fák füvek és az ember. Mellette a legfőbb istenség vagy világ princípium *Sang-ti* (világot alkotó alapelv, őserő). Sang-ti egyszerre jelent legfőbb erőt és magasságos urat, akire/amire sokkal inkább fenntartó hatalomként gondolnak, mintsem egy személyes istenre. Isteni rangra emelkedett a mítikus Fu-hszi császár, Kína egyik első uralkodója. Neki köszönhető a kultúra megteremtése, az írás, a vadászat, a földművelés és a gazdálkodás alapjainak a letétele. A legtöbb isten a természeti elemekhez kötődik: hegyek, folyók, vidékek megtestesülései. Különleges szerepet tölt be a hallhatatlanság a taoizmusban. Sok hős került tettei miatt az istenek panteonjába. Az ősök tisztelete is ennek a szemléletnek az egyik megnyilvánulása.

5.2. Kicsoda az ember?

Az ember eredendően jó, csak az ismeret hiánya miatt tesz rosszat. Mindkét irányzat szerint az ember képes megjobbítani magát. A taoizmusban a világtól való elfordulás és az elmélyülés az örök egységben visz a jóra. Kung-fuce szerint az erények gyakorlása hozza meg a boldogságot és bölcsességet az ember életében.

5.3. Mi a bűn?

A bűn az egyensúly felborulását jelenti. Az emberben munkálkodó jin és jang egyensúlyba hozása révén az ember minden rossztól megszabadulhat. Önma-gunk folyamatos jobbítása a cél. Morálisan elítélik az önzőséget, gyilkosságot és a másik kárára elkövetett tetteket.

5.4. Van-e megváltás?

Tanításukban nincs szó megváltásról, helyettes áldozatról. Egyik filozófiai iskola sem említi Krisztust, mivel nem volt a vallások között kapcsolat.

5.5. Mi az üdvösség útja?

Sem a taoizmusban sem a konfucianizmusban nincs szó üdvösségről.

5.6. Mi történik a halál után?

Nincs menny és pokol. Sokféle démon, ártó vagy épp segítőkész szellem létezik, de ezek mindegyike evilágon lakik. Az embernek kétféle lelke van: az egyik a halál után eltávozik, és az ősök szentélyébe költözik, a másik a földön marad és újraszületik.

kínai császár:

A kínai császári rendszer a világ egyik legrégebbi intézményének számított. A Csin dinasztia ideje a Kr. e. II. századra nyúlik vissza. Az első császár, CsinSiHuag Ti, a legendás uralkodó, aki magát az istenek leszármazottjának tartotta. A következő császárok politikai, társadalmi és vallási vezetők voltak. A császár egy személyben testesítette meg népének az gondviselő erőt, illetve az istenek irányába a nép képviselője volt. Következő meghatározó uralkodócsalád a Han – dinasztia. Az ő uralkodásuk alatt lett a konfucianizmus államvallássá. A Kr.u. XVII. században léptek trónra a Csingek, akik az utolsó császárt adták Kínának.

istenek panteonja:

Istenek, szellemek, császárok, hősök és családok ősei alkotják a panteont. A sokezer természetfeletti lény közé mind a mai napig bekerülhetnek olyan emberek, akik az emberek javát szolgálják.

harcművészet:

A keleti filozófia meghatározó eleme. Egyes ágai mögött mindig egy spirituális irányzat áll. Szellemi célja egy magasabb rendű elvvel való harmónia kialakítása. A testet ennek a célnak az elérése alá rendeli, felkészítve az a harcra, a tökéletességre.

csí:

Az univerzumot árszövő teremtő energia, mely folyamatosan áramlik az emberben és körülötte.

1. Az alábbi állításokat válogasd szét, aszerint, hogy a taoizmus, a konfucianizmus vagy mindkét vallás jellemzője!
 - a társadalmi hasznosságot hangsúlyozza
 - a világtörvény meghatározza az ember sorsát
 - a rossz a tudatlanságból fakad
 - törekszik a belső csend elérésére
 - harmóniára törekszik a világgal
 - boldogság útja a kötöttségektől való megszabadulás
 - ősök, vezető tisztelete
 - hisz a jin és a yang erejében
2. Mit tanít a kereszténység és a kínai filozófia az alábbi esetekben:
 - Vigyáztam magamra, mégis beteg lettem.
 - Próbálok jobb lenni, de nem megy.
 - Nem tudom, hol tanuljak tovább.
 - Több van a világban, mint amit látok.
 - Eleget tanultam már az életben.

Beszélgétek meg a válaszokat! Mi bennük a közös és mik az ellentétek? Miben gyökeredzik egy-egy gondolat?

3. Az ősök tisztelete nagyon fontos minden kultúrában. Állíts össze egy olyan családfát, amelyben a felmenőid tettei és jellemző tulajdonságai is szerepelnek! Mit hordozol belőlük?
4. Nézd meg a linken található kisfilmet Kung-fu-ce életéről, tanításairól, valamint a taoizmusról és készíts róla egy összefoglalót! <https://www.youtube.com/watch?v=pzBpnx2Yzr8>

VII/2. A JAPÁN SINTOIZMUS: MEDITÁCIÓ – KALLIGRÁFIA – CSÁSZÁRKULTUSZ

1. Sintoizmus – az istenek útja

A *sinto* az ősi japán identitás alapja. Nincs egységes dogmarendszere és sokféle szertartása alakult ki az idők folyamán.

Középpontjában a harmónia áll önmagunkkal és a természettel. Erkölcstana szerint az őszinteség, a tiszta szív és a becsületesség a legfőbb erény. Hisznek a két világprincípium, a *jin* és a *jang* (ég és föld, jó és rossz stb.) létezésében. Jin-*jang* a világot átszövő, egymással ellentétes, de egymás nélkül nem létező életerő szimbóluma. Ezen energiák folytonos kölcsönhatása okozza a természeti változásokat és ugyanennyire az emberi természet alakulását is

A császár és a közösség érdekének előtérbe helyezése egyet jelent az isteneknek való engedelmességgel.

A Kr.u. III. században a japán császári dinasztia emelte első szentélyeit. A következő században a kínai filozófiák nagy hatást gyakoroltak az eszmevilágára. A VI. századra érkezett meg az országba buddhizmus, mely ismét mély nyomokat hagyott a sintoizmus fejlődésében. Gyakori volt, hogy buddhista papok vezették a sintó szentélyeket. Mára már nehéz különválasztani a kettőt. Az egyszerű természetvallás kiegészült a buddhista szerzetesi élet szabályával, a meditációval és etikai nézetekkel. A VIII. századra a sintó isteneket bodhiszattváknak, buddháknak kezdték tekinteni. Japán sajátos vallása, a zen buddhizmusa két vallás ötvözetéből született meg. A samurájok körében volt a legnépszerűbb, mivel a fegyelem és a szolgálat állt tanítása központjában. A XIII. században a császári befolyás egyre jobban erősödött. A Meidzsi-korszakban (XIX-XX. század) a császár mint legfőbb pap államvallássá nyilvánította a sintoizmust.

A II. világháború után jelentősen visszaesett mind a császári család, mind a sintoizmus támogatottsága. Ennek oka a japán harcmódor kudarca a háborúban. Az emberek megkérdőjelezték a sinto véglegességét, az önfeláldozás szükségességét. Mára a sinto és a buddhista tanok egyvelege jellemző a hétköznapi emberek vallásos életére.

A sintoizmusnak nincsenek egyetemes tanok, így nincs egy szent könyve sem, amiben a vallás alaptanításai lennének rendszerezve. A legismertebb könyve a Kr.u. VIII. században keletkezett *Kodziki*, a sintó mitológia gyűjteménye.

2. Keresztyének helyzete Japánban

Az első keresztyének az országban azok a portugál hajósok voltak, akik a XV. században új kereskedelmi lehetőségeket kerestek a messzi keleten. Később jezsuita térítők érkeztek Japánba, akik hol legálisan, hol illegálisan terjesztették Krisztus tanításait. Iskolákat, kórházakat tartottak fent. A nyugati hatást olyannyira tartották rombolónak a japán vezetők, hogy a császár elrendelte az egész ország elzárkózását az európai modernizáció elől. Évszázadokig fennmaradt ez az elutasítás mind a nyugati civilizációval, mind a keresztyénséggel szemben. A XX. században már egyre több protestáns felekezet is megvetette a lábát Japánban. A gyülekezetek az 1950-es évektől indultak virágzásnak. Az ezredfordulóra 1,5 millióra tehető a keresztyének száma a szigetországban.

japán kalligráfia

3. Szent helyek, helységek

Hegyek: a természet minden elemében egy-egy istenség, vagy szellem lakozik. Ők a hely őrzői és védelmezői. Japán szent hegye a Fudzsi, a tűz istennőjének lakhelye, mely a japánok legfontosabb zarándokhelye. Az örök szépség és tökéletesség szimbóluma.

Sintó szentély: a legősibb eleme a sintoizmusnak, mely a kezdetek óta megvan. Régen bambuszkötegekből építették, később állandó formát kapott. Az épület formája kifejezi a természettel való harmóniát. A bejáratánál egy szent kapu áll, mögötte, az épülethez vezető út melletti medence található, ahol a hívek rituális mosdást végeznek. Ezt követi az imahely, ahol áldozatokat is el lehet helyezni. A szent hely központja a belső szentély. Négy sarka a négy égtáj felé tájolt, az ötödik „égtáj” a Közép, ahol az istenséget ábrázoló szent tárgy áll. Ide csak a papok mehetnek be. A jelkép lehet egy faszobor, egy kard, de a leggyakoribb a tükör. A hívők a szentélyhez vezető lépcsőnél csengetés-

sel, tapsolással vagy kopogtatással hívják fel a hely istenének figyelmét magukra.

Japánkert: eredetileg az istenek és szellemek imádásához használt helyet jelentette, akik a hegyeken, fáknban és tavakban élnek. Eleinte az érintetlen természetből választottak le egy részt, később vallási szempontok alapján kezdtek el építeni mesterséges kertet, melynek a növényei kultikus jelentőséggel bírnak.

Tori, a sinto szentély kapuja

4. Kulcskérdések és a sintoizmus válaszai, tanításai

4.1. Kicsoda Isten?

Nem hisznek az egy, személyes teremtő istenben, mégis léteznek tanításaikban egy őserő, mely létrehozta az első istenpárt: *Idzanagit* és *Idzanamit*. Az ő házasságukból született a világ, és minden, ami benne van.

Mitológiájukból kitűnik, hogy az istenek egy-egy természeti jelenség megtestesülései. Természetfeletti erővel bírnak egyes állatok, növények, tavak, hegyek. Léteznek különleges erejű helyek is, ezért a kamik száma több ezerre tehető. Isteni rangra emelkedhettek a császárok, kiemelkedő harcosok vagy híres költők. A panteon ma is nyitva áll Japán nagyjai előtt.

4.2. Kicsoda az ember?

A sinto tanítása szerint épp úgy, mint a világ, az ember is az istenek teremtménye, ezért jó és élete szent. A sinto ember köteles tiszteletben tartani maga és mások életét. Az ember igazi természete az elme megtisztulása során bukkan elő. A közösség szolgálata minden ember kötelessége. Az egyén az ősi folytonosság továbbvivője, az elődök és leszármazottak közti összekötő láncszem. A világ fejlődésében mindenkinek feladata van, munkájával járul hozzá a nagy egész épüléséhez.

4.3. Mi a bűn?

A sintoban ismeretlen fogalom az eredendő bűn. A bűn morális cselekedet. Elítélik az erkölcstelen, életellenes viselkedést (gyilkosság, lopás stb.) A harcosok szigorú becsületkódex szerint éltek, amelyben a bűnnek komoly következményei voltak.

4.4. Van-e megváltás?

A sintoizmus nem ismeri az eredendő bűn és a megváltás fogalmát.

4.5. Mi az üdvösség útja?

Az erényes ember az, aki harmóniában él környezetével, önmagával és a társadalom hasznára van.

4.6. Mi történik a halál után?

Nem ismert a túlvilág fogalma, ahol a jók mennybe a rosszak pokolra jutnak. Az istenek, szellemek evilágon élnek, és itt tesznek jót vagy rosszat az emberrel.

japán császár:

A japán császár (*tennó*) évezredek óta isteni származású uralkodóként népe felett. Ő testesíti meg a nép egységét. Az első uralkodó a Kr.e. VI. században élt. Azóta fennáll a császárság, így a világ legrégebbi intézményének számít.

japán elzárkózás:

Az izoláció a XVII-XIX. század közti hivatalos politikai, társadalmi és vallási magatartást jelenti. Japán félt az egyre erősödő nyugati befolyástól, ezért bezárta kapuit. Ebben az elzárt, békés időszakban felvirágzott a művészet és kultúra. A mai napig meghatározó a haiku, a teaszertartás. Az ikebana művészi szintre emelkedett, a tudományos élet virágzott.

szamuráj:

Jelentése: közelben szolgáló. Harcos, eredetileg nemes. Kezdetben kisebb fegyveres csoportokat alkottak, később az utódlásból kizárt császári utódok, a sógunok katonái lettek. Idealizált erkölcsi kódexük a *Busidó* (A

harcos útja). A harcosok családba született nők is szamurájnak számítottak, és rendelkeztek az összes kiváltsággal. A szamurájok számkivetettjei a nindzsák, akiket nem tartottak egyenrangúnak, de sokszor alkalmazták őket testőrnek, vagy hírszerzési, kémkedési feladatokra.

kami:

Több jelentése is van: kaminak hívják az isteneket, szellemeket, az ősök lelkeit és természeti erőket is. A kami egyszerre jelenti a különleges cselekedetet és a cselekvőt is.

1. Olvassátok el Shiro, a csodakutya meséjét a függelékben! Mit tudunk meg belőle a sintoista istenképről?
2. A sintó tanítása szerint nagyon fontos a harmónia és a testtudat. Az elme annál élesebb, minél felkészültebb a test. Próbáljátok ki, ti mennyire tudjátok uralni a testeteket! A jobb kezetekkel kezdjétek el körkörösén simogatni a hasatokat, majd a bal kezetekkel a fejeteket ütögetni, szabályos föl-le mozgással. Mennyire voltatok képesek irányítani a testeteket?
3. A japán teaszertartást szigorú szabályok szerint végzik. Nézd utána és készíts bemutatót a tea művészetéből!

VII/3. ÜNNEPEK ÉS A MINDENNAPI ÉLET: SÁRKÁNY – LAMPION – MACURI

1. Időszámítás és ünnepek Kínában

Kínai időszámítás holdhónapokra osztja az évet. A csillagok állása és az azokból leszűrt jelek fontos szerepet játszanak a hétköznapiakban és az ünnepek időpontjának kitűzésében.

Kínai újév: háromnapos tavaszi ünnep, amely a megújulás, az újrakezdés ünnepe. Az előkészületek során a házat megtisztítják az elmúlt év ártalmas hatásaitól, kisöprik, s ha van rá mód, kifestik. A takarítással azonban vigyázni kell, hogy a jó szerencsét ne hagyják kisöpörjék az otthonukból. Újév előestéjén az összes söprűt és egyéb takarítóeszközt el kell rejteni. Mindenki igyekszik új ruhát viselni, s megszabadulni régi rongyaitól. A magyar hiedelmekhez hasonlóan a kínaiak is úgy hiszik, hogy amit ezen a jeles napon tesznek, azt fogják végezni egész évben: még a betegek is kikelnek ágyukból, nehogy egész évben betegek maradjanak. A családok összegyűlnek, s együtt ünneplik az óév végét. Az ünnephez hozzátartozik a petárdázás, amely a rossz szellemek elijesztésére szolgál. Éjfélkor a ház minden ajtaját és ablakát kinyitják, hogy a bűcsúzó év távozni tudjon. Az újévi szokásokhoz tartozik a „piros tasak” (*hongbao*) ajándékozása is, amibe papírpénzt csomagolnak, és ezt adják a gyerekeknek, illetve a nőtlen fiataloknak. A piros és a narancssárga a bőség, a szerencse, a gazdagság színe, ezért ez az alapszíne minden újévi dekorációnak. Az ünnepi asztal fontos eleme a nyolcszögletű tálca, amelyről nyolcféle rágcsálnivalóval kínálják a vendéget. Ezek mindegyike szerencsét hoz. Fehér ételt felkínálni azonban tilos, mert a fehér a gyász színe.

Lámpásfesztivál: az ünnep egy legendára épül. Egyszer egy gyönyörű madár, a Jade Császár (mitológiai uralkodó, aki a világmindenség felett áll) kedvence leszállt az égből a földre, az emberek azonban lelőtték a madarat. A császár mikor ezt megtudta, nagyon szomorú és dühös lett. Elrendelte, hogy a falut benne az emberekkel a Hold 15. napján gyűjtsák fel. A császár lánya meghallotta apja szigorú parancsát, és figyelmeztette a falusi-

akat, hogy készüljenek fel a veszélyre. Mindenki félt és aggódott, de senki nem tudta, hogy hogyan kerüljék el a katasztrófát. Szerencsére egy bölcs ember éppen a faluban tartózkodott. Felkeresték őt a falusiak, és tanácsot kértek tőle. A bölcs azt javasolta, hogy mikor jönnek a katonák, az egész faluban minden házban akasszanak piros lámpásokat az ajtókra, az ablakokra és a ház körül. Az utcákon rakjanak jó nagy tüzeket, és robbantsanak petárdákat. A Hold 15. napjának az éjjelén a császár elküldte a megsemmisítő csapatot, hogy hajtsák végre a parancsát. Ahogy a csapat közeledett a faluhoz, úgy látták, mintha az egész falu lángokban állna. Jelentették a császárnak, hogy mire ők odaértek, a falu már lángokban állt. Erre a császár visszarendelte a csapatát az égbe. A Jáde Császár lánya tudott a cselről, és nagyon boldog volt, hogy a falu népe megmenekült. Attól a naptól kezdve, az emberek minden évben megünneplik a Hold első 15. napját.

Sárkány ünnepek: Kínában a sárkány a bölcsesség szimbóluma. A császár sárkánytónuson ült, halálakor egy sárkány hátán távozott az égbe. Több ünnep is kapcsolódik mítoszához. Mindegyiken központi szerepet kap a sárkánytánc, mely szerencsét hoz és elűzi az ártó szellemeket.

Kínai sárkány szimbólum

Ősök napja: a magyar halottak napjának megfelelő ünnepe. Ilyenkor minden család ellátogat az ősei sírjához, ahova felajánlásokat és virágokat visznek.

2. Időszámítás és ünnepek Japánban

A Japán ősi időszámítás a kínaira épül. Nem években, hanem korszakokban (uralkodói korszak, esős időszak stb.) mérik az időt. A Gergely – naptárra 1873-ban tértek át.

Az ünnepek mindegyike egy-egy fesztivál. Japánul a *macuri* az életerő megújítását jelenti. Az ünnepek szerves része a kultikus színdarabok előadása, melyeket csak férfiak játszhatnak, illetve fontos szerepet kapnak a

versenyek és a játékok. A legtöbb ünnep az aratáshoz kötődik.

Japán újév: a kozmosz megújulásának ünnepe. A császár ilyenkor a legfőbb szentélyben elvégzi a négy égtáj szertartást és imádkozik népe jólétéért. Maga az ünneplés 3 napig tart, amely a rokonlátogatások, a szentélylátoga-

tás, az ajándékozás és a vidámság ideje. Az előkészültek során a házakat és ruhákat kimossák. A bejáratot szerencsét hozó fenyőgallyakkal, bambusszal, a szobákat növényekkel, narancssal, kis papírrákokkal díszítik fel. Éjfélkor a harangokat 108-szor kongatják meg, amellyel elűzik a buddhizmus 108 rossz szellemét. Az ünnep másnapján kezdődnek a látogatások, ilyenkor üdvözlő kártyát szokás ajándékba vinni. Mindhárom napon tradicionális, szerencsét hozó ételeket, például hajdinatésztát esznek, ami a hosszú életet szimbolizálja, és fűszeres rizsbor isznak. Dolgoznia azonban senkinek sem szabad.

Babaünnep vagy lányok fesztiválja: az ünnep napján családok a lányaik boldogságáért és boldogulásáért imádkoznak a szentélyekben. A szülők lányaik születésétől kezdve szerencsét és boldogságot hordozó babákat gyűjtenek. Az ünnep napján lányok a legszebb kimonóikba öltöznek, és meglátogatják barátaikat, ahol megvendégelik egymást. Az ünneplés otthon és a tengerparton folytatódik, ahol felajánlásokat tesznek a vízre. Az ünnep hagyományos étele a gyémánt formájú rizstorta és a rizsmaláta, amelyet szakéval fogyasztanak.

Sinto szentély cseresznyevirágzás idején

tékok, népdalok, néptáncok, virágbemutatók, kirakodóvásárok és szerzetesi szertartások kötődnek.

Lámpásünnep: az elhunyt ősök emléknapja. Ilyenkor papír lámpásokat, amelyekben égő gyertya van a folyó vagy a tenger vizére rakják, és hagyják elúszni. A szárazföld belsejében a levegőbe engedik, és azok elszállnak az éjszakában. A fényük arra hivatott, hogy a család meghalt tagjainak lelkét vezessék. Általában az az ember, aki elengedi a lámpást, ír egy üzenetet az oldalára.

parton folytatódik, ahol felajánlásokat tesznek a vízre. Az ünnep hagyományos étele a gyémánt formájú rizstorta és a rizsmaláta, amelyet szakéval fogyasztanak.

Cseresznyevirágzás ünnepe: a virágfesztiválok a sinto szentélyeknél tartják április folyamán. A virágnéző ünnepeket a parkokban, nyitott kertekben rendezik meg. Ez az egyik legnépszerűbb esemény tavasszal, melyhez játé-

3. Szokások, hagyományok

3.1. Vallási kegytárgyak, ruhadarabok

A rituálék során hegy alakú *füstölőket* használnak, melyek a mitikus világ-hegy szimbólumai. Tömjént és bódító hatású növényeket füstölnek el. A füst felszáll a legfelsőbb szférákba, ahova magával viszi az imákat és kéréseket. Az *amulettek* és *talizmánok* oltalmazó erővel bírnak, távol tartják a démonokat és ártó szellemeket stb. Az amulettek a legkülönböfélé anyagokból és formában készültek, melyeket meghatározott helyeken kellett viselni, hogy hatásukat kifejtsék. Démonokat riasztó, varázsmondásokat tartalmazó papírcsíkok is hatásos amulettnek számítottak. A bronztükröt az egyik legkedveltebb amulettként tartották számon, amely a telihold jelképe és az ártó démonokat távol tartotta. Gyakori talizmán a tigriskarom is. A népi hitvilágban a *számoknak* különleges erőt tulajdonítanak, szerencsét vagy szerencsétlenséget hoznak az emberre.

3.2. Fontos események rítusai

Mind Kínában, mind Japánban kialakultak azok a szertartások, melyek az emberi élet korszakaihoz kötődnek. Így adva hangsúlyt azoknak.

Kínában a születés dátumából sorsot vetnek az újszülött életére. Japánban az újszülött gyereket életének 1-3 hónapjában mutatják be védelmező *kamijának*. Ekkor lép a gyerek a hívők sorába, majd az ötéves kisfiúkat, valamint a három- és hétéves kislányokat újra elviszik a szentélybe, hogy köszönetet mondjanak a kamijuk gondoskodásáért. A gyerekeket ez alkalomból általában tradicionális ruhákba öltöztetik, és a szentély meglátogatása után *csitose-amét* (ezeréves cukorka) kapnak. Az utolsó látogatást 20 éves korukban teszik, innentől kezdve felnőtteknek számítanak.

A házasságkötéshez sok szertartás kötődik. Mindkét országban a leendő házastárs kiválasztásakor a család érdekei dominálnak. A konfucianus és taoista házasságban elsősorban rituális szertartást láttak, amely a család gyarapodásának, erősödésének ügyét szolgálja. Kínában régen szokás volt, hogy már csecsemőkorban eljegyezték a gyerekeket, és a leendő vőt már

Emák, kis fatáblák, melyeken az isteneknek szóló imádságok olvashatóak Japánban

gyerekkorában örökbe fogadta leendő apósa és anyósa. A leendő házaspárok családjai mindig egy házasságközvetítő segítségét kérik. Ha megegyeztek, akkor a lány és a leendő vőlegény születésének évét, hónapját és óráját odaadták egy jósnak, aki bonyolult asztrológiai számításokkal meghatározta, előnyöse-e a házasság a vőlegény családjának. Csak ezután jelölték ki a lakodalom napját. Az esküvőn hagyományosan piros színt viselnek.

Japánban a XIX. századig nem volt külön ceremónia a házasságkötésre. Nyugati hatásra lett egyre népszerűbb a lakodalom szervezése. Így alakult ki az is, hogy a menyasszony fehér ruhát és fátylat visel.

Kínában a temetéshez sok szertartás kötődik. Ha egy családtag elhunyt, a rokonok és barátok áldozati ajándékokkal kedveskednek a halottnak. Hitük szerint ugyanis a lélek - miután a földi testét elhagyja - továbbra is a közöttük él. Csak a halott uralkodók vagy más előkelő személyiségek szelleméről képzeltek, hogy felemelkedik az istenekhez, és segít nekik a világ irányításában. Az ősök tisztelete a társadalom egyik pillére. A családtagok gyászideje a rokoni fokozattól függ. Mindkét országban a fehér a gyász színe.

Japánban a temetés szinte minden esetben buddhista szertartás szerint zajlik. Az elhunytat elhamvasztják, majd urnáját otthon egy erre kialakított szentélysarokban helyezik.

3.3. Hétköznapi élet szokásai

Mindkét országban a hétköznapi életet rituálék szövik át amelyek különleges jelentőséggel bíró szertartások., Köszönéskor szertartásosan meghajolnak, így tisztelegve a másikban rejtőző isteni erő előtt.

A tökéletes harmónia megteremtése a mindennapok részét képezik. Harmóniára törekednek *étkezés*kor, kezdve a tálalás módjától az ételek elkészítésén át a menüsor összeállításáig. Hisznek abban, hogy egészségük az elfogyasztott táplálék fajtájától és mennyiségétől függ. Az építészetben (*fengshui*), a lakberendezésben (*bonszaj*, *ikebana*) a testedzésben (*tajcsi*) és a gyógyászatban (*akupunktúra*) szintén a harmónia elérése a cél.

Japán eredetű számos harcművészet, amelyek közül az egyik legérdekesebb a szumó. Eredete a VIII. századig nyúlik vissza. A szumó küzdelem során az istenek figyelmét és támogatását igyekeznek kivívni a harcosok. Küzdelem előtt tapsolnak és lábukkal dobantanak, így hívják fel magukra a figyelmet, majd sót vetnek a hátuk mögé. Ez egy megtisztulási szertartás.

1. Olvassátok el a kínai és japán újévhez kötődő szokásokat! Miben hasonlítanak a magyar hagyományokhoz? Mi lehet ennek az oka?
2. Nézzétek át a keleti vallási tárgyak és szimbólumok listáját illetve a hétköznapi élet szokásait! Melyek épültek be a hétköznapi életünkbe? Mi lehet ennek az oka? Mit gondoltok, milyen hatása van ennek a sokféleségnek?
3. Készíts egy egyszerű lampiont! Kellékek: 1 szép piros alma, 4 db fogvájó, 1 db teamécses, 1 db szép áttetsző papír. Az alma tetejébe, ahol a szára van, szúrj 4 db fogvájót, akkora távolságra egymástól, hogy közé férjen egy teamécses. Ez egy négyzet alakú távolság. A fogvájók közé mehet a mécses, s a fogvájóra kell ráhelyezni a lámpabúra alakúra kiszabott áttetsző papírt. Felül, ugyanúgy, mint a rendes éjjeli lámpáknál maradjon egy kör alakú lyuk, amin a füst eltávozhat.
4. Összefoglaló feladatként készíts kétoldalas összefoglalást a távol-keleti vallások és a keresztyén vallás kapcsolatáról! Az első oldalon szerepeljen mindaz, ami összeköti a vallásokat, amiben azonosan gondolkodunk! A második oldalra szedd össze mindazt, ami csak az egyes vallásra jellemző!

VIII. MODERN SPIRITUÁLIS IRÁNYZATOK

SPIRITUÁLIS HATÁSOK: SZINKRETIZMUS – LÉLEKLÁTÓ – ENERGETIZÁLÁS

1. Bevezetés a témába

A mai korra nagyon jellemző, hogy nap mint nap bukkannak fel új vallási, spirituális irányzatok, amelyek a saját „örök” igazságukat hirdetik. Divat lett valamiféle szellemiségben hinni, sajátos, *ezoterikus gyakorlatokat* végezni. „Hiszek a magam módján”, „léteznek energiák, melyek irányítják sorsunkat”, „van valami több a világon, mint amit a szemünkkel látunk” ilyen és ehhez hasonló mondatokkal találkozhatunk a médiában, plakátokon vagy társasági beszélgetésekben. Keresztyénként nem tisztünk ítélni mások felett, de vizsgáljuk meg, vajon valós meggyőződésből fakadnak-e ezek a gondolatok, vagy csak divatos öngazolásról, esetleg útkeresésről van szó.

Hisszük, hogy az Ige ma is hat, és minden keresztyén feladata a naponkénti önvizsgálat, lelkiismeretének megítélése. A modern világ új kihívások elé állít mindenkit, amelyekre hitbeli válaszokat kell adni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy új elemeket kell beemelnünk hitvilágunkba. Az európai vallássosságra a *szekularizáció* (elvilágiasodás) jelenti a legnagyobb veszélyt, amely teret enged a keleti filozófiáknak és az újraéledő, ősi hiedelmeknek. Tiszteletben tartva a másfajta tanításokat, fontos kiemelni, hogy Isten önmagát Jézusban jelentette ki, és szavait a Bibliában olvashatjuk. Minden, ami ezen kívül van, emberi tett, gondolat és szándék.

2. Szinkretista nézetek

A *szinkretizmus* célja, hogy a különböző vallási nézeteket összhangba, azaz szinkronba hozza. Minden vallásból kiemel elemeket, így igyekszik létrehozni egy olyan egyetemes tanítást, amely magába foglalja az egész emberiség valaha létezett spirituális tanait. Ritkán alakul konkrét irányzattá, sokkal inkább

egy életformát hirdet. Épp ezért nem lehet definiálni. Álljon itt egy-két példa a leggyakoribb nézetekből:

„Hiszek Istenben, aki a legfőbb energia az univerzumban, és én az ő szikrája vagyok.”

„Nagyanyám olyan szent asszony volt, hogy Isten visszaküldte, és a lányomban született újjá.”

„Jézus, Buddha, Krisna és Allah lényegében ugyanannak az istennek különböző elnevezései.”

„Keresztet hordok a nyakamban, mivel az megvéd a rossztól.”

„Rossz karmával büntet az Isten.”

„A keresztet az ajtóval szembeni falra kell rakni, mivel így szerencsét hoz, és távol tartja a gonoszt.”

„A horoszkópom szerint szerencsés időszak következik az életemben, ezért templomba is elmentem.”

„Reggel imádkoztam a sikerért és a szerencsét hozó pólómat vettem fel.”

2.1. New Age (Új korszak mozgalom)

Szinkretizmust kifejező ábrázolás

tuális úton jut el a „megbölcsülés”, azaz az üdvözülés, a *megistenülés* állapotába. *Holisztikus* (a teljességre, az egészre törekvő) szemlélete szerint az megvilágosodáshoz a reinkarnáción, a szellemekkel való egyesülésen, a meditáción

Az 1960-as években indult útnak Amerikából. Az *asztrológiára* építve egy új korszakot hirdet, a vízöntő idejét, amely a halak korszakát váltja le. Ezek a csillagképek egymást követik az asztrológiában. Az ókorban egy-egy korszakváltást jelként, az istenek üzeneteként értelmezték.

A halak korszaka a keresztyénséget jelenti, amelynek ideje lejárt. A vízöntő ember önmagát fedezi fel, spiri-

és a mágikus erők, energiák irányításán keresztül vezet az út. Középpontjában az emberben rejlő ismeretlen lehetőségek kiaknázása áll. Nyitottsága miatt az erőszakmentesség és a béke hirdetője, a vallási toleranciát úgy értelmezi, hogy mindent elfogad.

Önálló mozgalomként is működik, de sokkal inkább szemléletmódként van jelen a hétköznapiakban.

2.2. A Bahá'í hit

Az Bahá'í az iszlámból nőtte ki magát Irán területén a XIX. század közepén. Magyarországon állandó közösségként a 90-es évek óta vannak jelen. Tanítása szerint a világ összes vallása, hitrendszere ugyanazon istenséggel való kapcsolatteremtés eszköze. Ábrahám, Krisna, Zoroaszter, Mózes, Buddha, Krisztus, Mohamed, Báb és végül Bahá'u'lláh ezen istenség megnyilvánulásai. Céljuk a *világegyesítése*, a vallási és társadalmi *különbségek felszámolása* a szegénységtől kezdve a különböző nyelvek használatáig.

3. Újkori pogányság

A modernkori jósök, látók és gyógyítók ma már természetes jelenségek Európa és benne Magyarország városaiban, falvaiban. A sajátos jelenség, hogy a szigorú erkölcsök feloldódása miatt, illetve a szocialista érából kinőve, a nemzetek igyekeztek újra megtalálni, újrafogalmazni saját identitásukat. Ennek egyik formája, hogy a népmesék szereplői újra testet öltöttek. *Boszorkányok, táltosok és jóvendőmondók* elevenedtek meg, akik különleges képességeiket az emberek szolgálataiba állították, sokszor a megfelelő ellenszolgáltatás fejében. Tanításaik, szertartásaik a régi animista, mágikus hiedelmekből erednek.

A boszorkányok úgy tartják, mindent szabad, amíg nem ártanak vele másnak. Hisznek abban, hogy az, amit mások felé közvetítenek, visszairányul magukra is. Vannak jó és rossz boszorkányok: a *fehérek* életcélja, hogy segítség az embereket, míg a gonosz, *fekete boszorkányok* rontásokat, betegségeket idéznek elő. A világgal való harmónia fenntartása fontos, így szertartásaik nagy része az erdőkben zajlott. A természet szeretete a mai napig fennmaradt. A modern boszorkányok gyógynövényeket is használnak szertartásaik során. Férfiak is lehetnek beavatottak, őket *boszorkánymestereknek* hívjuk.

A *léleklátók* olyan gyógyítók, akik érzékelik a másik ember energiáját, népiesen szólva látják a másik lelkét. Tehetségük révén képesek meggyógyítani betegségeket, legyen szó pszichés vagy testi bajról. Eredetük a régi sámá-

nista tanokban gyökeredzik, de mára már a keleti misztika vonásait is magukban hordozzák. Úgy tartják, hogy képesek a szellemekkel kommunikálni, sőt irányításukra is képesek, valamint a világot átszövő energiákra, őserőkre a jó elérése érdekében befolyással vannak.

A *jövendőmondók* képesek bepillantást nyerni az ember jövőjébe. Ehhez különböző eszközöket használnak: gyertyákat, gömböt, de leggyakrabban kártyát. A tarot kártya a legrégebbi jóskártya. Bár egy több száz éves kártyáról van szó, a figurák értelmezésében nincs egységes álláspont.

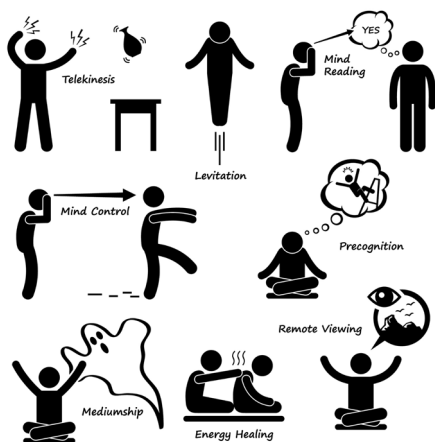
Léleklátó, jövőmondó gömbje

Az újkori pogányságra jellemző, hogy a keresztyénység néhány tanítását, szertartásainak egyes elemeit átemelték és sajátos tartalommal töltötték meg. Ilyen a szeretet pozitív erejével való gyógyítás, a kereszt mágikus, gyógyító erejének hangsúlyozása, a Szentlélek munkájának kisajátítása és elferdítése.

Az újkori pogányságra jellemző, hogy a keresztyénység néhány tanítását, szertartásainak egyes elemeit átemelték és sajátos tartalommal töltötték meg. Ilyen a szeretet pozitív erejével való gyógyítás, a kereszt mágikus, gyógyító erejének hangsúlyozása, a Szentlélek munkájának kisajátítása és elferdítése.

4. Keleti filozófiák nyugaton

A XX. század második felében egyre nagyobb hatással volt a nyugati világra a keleti hinduizmus, buddhizmus, kínai filozófiák. Általánosságban elmondható, hogy nálunk a különböző

Telekinézis, levitáció, gondolatolvasás, agykontroll, előérzet, szellemidézés, kézzrátételes gyógyítás, távolba látás

hitrendszerek misztikus irányzatai bizonyultak legnépszerűbbeknek, illetve ezeknek csak egy-egy eleme eresztett gyökeret Európában. Az előző leckékben már szó volt ezekről a tanokról, hétköznapi szokásokról az egyes vallások vizsgálata során. Itt most csak a leggyakoribb gondolatokat vesszük számba, amelyek beszivárogtak a keresztyénységbe. Ezek közül a legismertebb az a *dualista* tanítás, miszerint a világ és benne az ember sorsát két, egymással egyenrangú, de ellentétes erő irányítja. Hasonlóan keleti hatás, hogy a lelkek sorban áll-

nak a túlvilágon, és arra várnak, hogy újraszülethessenek. Szintén népszerű gondolat, hogy a világon a *túlvilági lények*, *segítő szellemek* (angyalok) és ártó *démonok* csatátere. A Szentlélek erejét sokan összemoszák a *csi* vagy a *jin-jang* energiájának áramlásával, gyógyító erejével. A meditálás során a lélek egyesül a világlélekkel, megtisztul és tökéletesedik.

4.1. Krisna Tudatú Hívők Közössége

1966-ban alapította A. C. Bhaktivedánta Szvami Prabhupada, indai származású guru New York-ban ezt a közösséget. Legfontosabb vallási szövegük *Bhagavadgíta*, melyben olvasható Krisna története. *Krisna* herceg eredetileg Visnu isten 8. reinkarnációja, azaz *avatárja*. A hindu tanítások szerint ez az ifjú volt a legtökéletesebb reinkarnáció, így önálló istenként is tisztelik. Legendája szerint születésétől kezdve csodás dolgokat művelt, és ezek a történetek a mai napig a hindu irodalom kedvelt témái közé tartoznak.

A hívek célja – mint minden hindunak – az örökkévalóság elérése, azaz, hogy az *újraszületés körforgásából* kikerüljenek. Vallásos életük négy pillére: *a tisztaság, a lemondás, az igazmondás és a könyörületesség*. Különösen fontos számukra a misszió, Krisna tiszteletének és tanításainak terjesztése. Gyakran járják az utcákat, hirdetve tanaikat, amikor tradicionális indiai ruhát viselnek. A misszió szerves része az adománygyűjtés. Tanításuk szerint minden háború, éhínség, betegség Krisna elutasításából fakad. A hívek hétköznapi szabályok, tradíciók köré épülnek. A négy legfontosabb szabályuk:

- tilos húst fogyasztani,
- tilos mindenféle bódítószert használni (kábitószert, alkoholt, kávé, tea stb.),
- tilos a helytelen nemi élet (csak házasságban, gyermeknemzés céljából engedélyezett),
- tilos a szerencsejáték, pénzügyi spekuláció és bármiféle teljesítménysport, versengés.

Istentiszteleteiket saját templomaikban tartják, ahol az imádság mellett nagy hangsúlyt kap a *meditáció* is. Ennek egyik formája a *mantrázás*, mikor Krisna nevét ritmikusan éneklük, gyakran táncal kísérvé. Templomaikban istenszobor is található, melyek öltöztetése és táplálása szintén vallási kötelességük. Jézust Krisna egyik reinkarnációjának tartják, aki pusztán a maga vétkeiért bűnhődött.

5. Szcientológia

Alapítója *L. Ron Hubbard*, aki az 1930-as években fantasy és sci-fi regényeket írt. 1950-ben adta ki fő művét a *Dianetika, a szellemi egészség modern tudo-*

mánya címmel. Könyvében azt hirdette, hogy mindenféle betegség és lelki nyomorúság meggyógyítható a lélek felszabadításával. Ennek útja a szellem trenírozásán, különböző kurzusok és szemináriumok elvégzésén át vezet. Tanításában nincs személyes isten, van viszont egy szellemi erő: a *Thetan*, mely a létezés alapja. Hisznek a *reinkarnációban*, mely során az ember annyiszor születik újra, míg vissza nem szerzi régen elvesztett képességeit. A *sikeres ember* az eszményképük. Elutasítják a hagyományos orvoslást, a pszichológiát és a többi vallást. Úgy tarják, mindezek csak megnyomorítják és rabszolgává teszik az ember lelkét. Az új tagokat általában egészségmegőrző előadásaikon toborozzák. Egy-egy állapotfelmérés során kipuhatolják az egyén pszichés gyengeségeit, majd a bajokra különböző kurzusokat ajánljának. A *szemináriumok* rendszere nagyon hasonlít a piramisjátékok felépítéséhez. Minden új tag kap egy *auditort* maga mellé, aki az ő személyes tréneré lesz. Eleinte csak az egyén életén veszik át az irányítást, mind lelki, mind anyagi téren, majd ráveszik, hogy családtagjait, barátait is igyekezzen beszervezni. Mindezekért kreditpontokat kap, amelyek hozzásegítik őt a végcélhoz, a teljes uralomhoz anyagon, időn és gondolon. Módszerük rendkívül tudatos, erőszakos és manipulatív. Világszerte sok millióan csatlakoztak már szervezetükhöz, annak ellenére, hogy számos volt tag osztotta meg a nyilvánossággal, milyen lelki és fizikai bántalmazásokat kellett elviselnie a „kiképzés” során. Azok közül, akik végül elhagyták a közösséget sokan beszámoltak arról, hogy távozásuk után zaklatták őket.

1. Gyűjtsetek össze minél több negatív és pozitív érvet az egyes irányzatokról! Alakítsatok vitacsoportokat és beszéljétek át az egyes érvek létjogosultságát!
2. Olvassátok el a függelékben szereplő forrásanyagot és a Mt 7,24–27-ben szereplő jézusi tanítást! Milyen összefüggéseket találtok a hit és az ember testi, lelki egészsége között?

ÖSSZEFOGLALÁS

1969-ben az ember először lépett földönkívüli talajra. Az Apollo-11 utasai közül Neil Armstrong sétálhatott a Holdon. Lépéseit milliók figyelték a televízióban. A holdséta után az űrhajósok hazatértek, de egy kis fehér tasakot hagytak a Hold felszínén, amelyben egy szilíciumkorong volt az emberiség üzenetével. A korongon, többek között, az összes világvallás vezetője is elküldte üdvözetét és hitvallását a világűrbe. Így került rá a korongra a 8. zsoltár.

*„Ó, URunk, mi URunk! Mily felséges a te neved az egész földön,
az égen is megmutattad fenségedet!*

*Gyermekek és csecsemők szája által is építed hatalmatat ellenfeleiddel
szemben, hogy elnémítsd az ellenséget és a bosszúállót.*

*Ha látom az eget, kezed alkotását, a holdat és a csillagokat,
amelyeket ráhelyeztél,*

*micsoda a halandó – mondom –, hogy törödsz vele,
és az emberfia, hogy gondod van rá?*

Kevéssel tetted őt kisebbé Istennél, dicsőséggel és méltósággal koronáztad meg.

Úrrá tetted kezed alkotásain, mindent a lába alá vetettél:

*a juhokat és marhákat mind, még a mezei vadakat is,
az ég madarait, a tenger halait, amelyek a tenger ösvényein járnak.*

Ó, URunk, mi URunk! Mily felséges a te neved az egész földön!”

A következő kitűzött cél a Mars meghódítása. Már folynak a kutatások és az előkészületek, hogy az ember ráléphessen az első földönkívüli bolygóra. Az űrhajósok ide is elviszik az emberiség üzenetét. Ti mit üzennétek?

Alakítsatok csoportokat a világvallások szerint! Minden egyes csoport fogalmazza meg a választott vallása lényegét és hitvallását! A következő órán a csoportok osszák meg egymással, mire jutottak! Az emberiség nevében vittassátok meg őket, és állítsátok össze azokat az üzenteket, amelyeket az űrbe küldenétek!

FÜGGELÉK

II. Ősi természeti vallások

Afrikai népmese: A fogoly és a teknősbéka

Egy napon így szólt a fogoly a teknősbékához: – Én sokkal ügyesebb vagyok nálad, mert nem csak, gyorsabban szaladok, mint te, de repülni is tudok! – Ó, de boldog lehetsz! – sóhajtott a teknős. – Én csak vonszolom magam, és így jutok lassan, nagyon lassan a céloom felé. Történt azonban egyszer, hogy egy vadászó ember felgyújtotta a mező száraz fűvét. A tűz mindjobbán közeledett a két állat felé. A teknős megbújt egy elefánt lábnyomában és megmenekült, de a fogoly, mikor fölrepült, a füsttől fulladozva leesett és elégett. Aki túlságosan dicséri önmagát, gyakran nem állja ki a próbát.

Indián mese a világ keletkezéséről

Kezdetben a Nagy Szellem aludt a semmiben. Álma az örökkévalóság óta tartott. Aztán egyszer csak, nem tudni miért, álmot látott az éjszakában. Hatalmas vágy szállta meg, és megálmodta a fényt. Ez volt az első álom. A legelső utazás.

Hosszú ideig kereste a fény a beteljesülését, amikor végre rátalált, látta, hogy az áttetszőség az. Aztán, amikor már kipróbálta a színek összes elképzelhető játékát, az áttetszőséget eltöltötte a vágy valami másra. Most ő kezdett álmodni. Ő, aki annyira könnyű volt, nehéznek álmodta magát. Akkor megjelent a kavics. És ez volt a második álom. A második utazás.

Hosszú ideig kereste a kavics a beteljesülését. Amikor végre megtalálta, látta, hogy a kristály az. És úrrá lett a kristály. Azután, hogy kipróbálta a fény tükröződésének összes játékát, másra vágyott, ami felülmúlja azt. Most ő álmodott. Ő, aki olyan szabályos volt, egyenes és kemény, gyöngédségről, puhaságról, törekenységről álmodott. Akkor megjelent a virág. És ez volt a harmadik álom, a harmadik utazás.

Hosszú ideig kereste a virág, az illatérzéki sége beteljesülését, mire végre megtalálta. És látta, hogy a fa az. És a fa úrrá lett a világban. A fán volt az álomlátás sora. A fa, mélyen a földbe gyökerezve, azt álmodta, hogy szabadon járkal és eszeveszetten csavarog a világban. Akkor megjelent a földigiliszta. És ez volt a negyedik álom.

Hosszú ideig kereste a földigiliszta a beteljesülését. Fölvette a kismalac, a sas, a puma, a csörgőkígyó alakját. Hosszú ideig keresgélt. Aztán egy szép napon, egy hatalmas vízfoltból, az óceán kellős közepéből furcsa lény emel-

kedett ki, amelyben a föld minden állata megtalálta a beteljesülését. És látták, hogy ez a bálna! Sokáig uralta a Földet ez a hatalmas, zenélő hegy. És minden így is maradhatott volna, mert nagyon szép volt. Csakhogy miután sok-sok holdéven át énekelt, egyszerre a bálna sem tudott ellenállni örült vágya beteljesítésének. A világok mélyén élve a bálna azt álmodta, hogy elszakad onnan. És akkor egyszer csak megjelentünk mi, emberek. Mert mi vagyunk az ötödik álom. És rajtunk a sor, az ötödik beteljesülés van eljövendőben.

Szláv babonák

Szúros szerszámot nem szabad ajándékba adni, mert az a kapcsolat megromlását jelenti.

Ha valakinek vizket a bal tenyere, akkor pénzt kap, ha a jobb tenyere, akkor nagyobb összeget fog kiadni.

Sót nem szabad az asztal fölött átadni, mert az nem jelent semmi jót.

Üdvözölni egymást, illetve búcsúzkodni csak a küszöböt átlépve lehet, mivel az ártó szellemek itt laknak.

Ha valaki más betegségét, balesetét meséli el, nem szabad magán megmutatni a szervi problémákat, mert akkor ő is hasonlóképp megbetegedhet.

Ha valakinek a füle ég, akkor az azt jelenti, hogy haragszanak rá.

Kulcsot nem lehet az asztalra tenni, mert az veszekedést jelent a háznál.

A morzsát az asztalról nem szabad összesöpörni kézzel, mert aki így tesz, az megbetegszik.

A makói Teknyőkaparó története

„Nagyapám mesélte, hogy vót itten a makói pusztákon, mert ott vót néki tanjája, vót itt egyteknyőkaparóembör. Úgy hitták, hogy Teknyőkaparó. Hogy miért nevezték Teknyőkaparónak... nem tudom én. Talán, hogy teknyőcsinálással foglalkozott? Ez, kéröm szépen, egy olyan táltosembör vót vagy mit tudom én, boszorkány löhetött-é? Oszt ű dógozott ott a nagyapám öregapjánál és a nagyapám apjánál mint részös. Elgyütt a szombat délután, na kéröm, szombat délig dolgoztunk, bemögyünk a városba. Hítták a Teknyőkaparót is, hogy mönjön. Azt mondta, ű nem mögy. Jó, röndbe van, hát ha nem mögy, nem mögy. Elindultak a kocsival. Egyször csak gyünegy nagy forgósziel. Az egyikembörnek elkapta a kalapját, el is vitte. Úgy elvitte az a forgósziel, hogy nem is tudtak utánamönni. Na, majd hazaérnek Makóra. Bemönnék. Hát kéröm, mit látnak? A Teknyőkaparó mán ott ül, és mellette vót annak az illetőnek a kalapja, amit a forgósziel elvitt. És ű mán nyugodtan ötte a túrúslepényt.

Kérom, hogy igaz vót-ë, nem vót-ë? Én az öregapámtul vagyis a nagyapámtul hallottam. Hogy mi ebbe az igaz, azt nem tudom.” (Czifra István, 1976)

Az első magyar nyelvű Miatyánk a XIV. századból

„Mü atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék te neved. Jöjjön te országod. Légyen te akaratod, miként mennyen és azonként földön. Mü testi kenyerönk felett való kenyeret adjad münekünk ma. És bocsásadmünekükmüvétetönek, miként es müböcsátonknekönk vétetteknek. És ne vigy minket kísértetbe. De szabadócsmünket gonosztól. Ámen.” (forrás: biblia.hu)

III. ZSIDÓ VALLÁS

Tanítások a Talmudból

- A hazugság hasonló a terebélyes fához, melynek satnya a gyökere, jön a zivatar, s kiszakítja tövéből.
- A szó olyan, mint a méh: méze és fullánkja van.
- Aki megment egy életet, egész világot ment meg.
- Ne az edényt, hanem a tartalmát nézd!
- Ha én nem magamért, ki érettem?
Ha én csak magamért, mi vagyok én?
S ha nem most, hát mikor?

Radnóti Miklós: Erőltetett menet

Bolond, ki földre rogyván
s vándorló fájdalomként
de mégis útnak indul,
s hiába hívja árok,
s ha kérdezed, miért nem?
hogy várja őt az asszony
Pedig bolond a jámbor,
fölött régóta már csak
hanyattfeküdt a házfal,
és félelemtől bolyhos
Ó, hogyha hinni tudnám:
mindazt, mit érdemes még,
ha volna még! s mint egykor
a béke méhe zöngne,
s nyárvégi csönd napozna
a lomb között gyümölcsök
és Fanni várna szókén
s árnyékot írna lassan
de hisz lehet talán még!
Ne menj tovább, barátom,

fölkél és újra lépked,
mozdít bokát és térdet,
mint akit szárny emel,
maradni úgyse mer,
még visszaszól talán,
s egy bölcsebb, szép halál.
mert ott az otthonok
a perzselt szél forog,
eltört a szilvafa,
a honni éjszaka.
nemcsak szivemben hordom
s van visszatérni otthon;
a régi hús verandán
míg hűl a szilvalekvár,
az álmos kerteken,
ringnának meztelen,
a rőt sövény előtt,
a lassú délelőtt,
a hold ma oly kerek!
kiálts rám! s fölkelek!
Bor, 1944. szeptember 15.

Hilléi rabbi (kb. Kr.u. 20†) és Jézus tanítása

„Történt, hogy egy pogány Sammaj rabbi elé lépett és így szólt hozzá: – Végy fel engem a zsidóságba, azzal a feltétellel, hogy az egész Thóra megtanítasz, míg fél lábomon meg tudok állni. Sammaj a mérőruddal (kaneh, azaz kánon), mely kezében volt, elkergette a pogányt.

Elment Hillél rabbihoz. Ez felvette őt a zsidóságba. És így szólt: – „Amit magadnak nem kívánsz, azt ne tedd másnak.” Ez az egész Thóra. A többi csak a magyarázata. Menj és tanuld meg!”

(Talmud – Sabbath 31a)

„Egy törvénytudó, kísértetni akarta őt, és megkérdezte tőle: „Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?” Jézus így válaszolt: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből!” Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat! E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták.”

(Mt 22,35–40)

Zsidó tanmese

Egyszer a rabbi így tanított Isten gondviseléséről:

- Meddig tart az Úr haragja?
- Egy pillanatig.
- Meddig tart egy pillanat?
- Ameddig ezt a szót, regá (pillanat) kimondod.
- Honnét tudjuk, hogy csak egy pillanatig haragszik?
- Innét: „csak egy pillanatig tart haragja, de egész életen át a kegyelme.”

(Zsoltárok 30,6) De innét is: „Eredj, népem, menj be szobádba, és zárd magadra az ajtót! Rejtőzz el egy rövid pillanatra, míg elmúlik az Úr haragja.” (Ézsaiás 26,20)

- És mikor van haragjának ideje?
- A nap első három óráinak egyikében, mikor a kakas taraja fehér, és a kakas egy lábon áll!
- De hiszen máskor is szokott egy lábon állni?
- Igaz, de máskor vörös foltok vannak a taraján, és ebben a pillanatban nincsenek rajta vörös foltok.

Meghallotta ezt a tanítás egy másik rabbi, aki haragban volt a szomszédjával. Elment és vett egy kakast, magában így gondolkodva: majd ha észreve-

szem, hogy itt van Isten haragjának ideje, meg fogom átkozni szomszédomat. De várakozás közben elaludt. Mikor felébredt, ezt mondta: – Kiderült, hogy Isten akarata ellen cselekedtem, mert „jó az Úr mindenkire, irgalmas minden teremtményéhez.” (Zsolt145,9) és „nem való megbírságotlani az igaz embert” (Péld17,26).

Talmud: A teremtés

Az ember azért alkottatott szombat előestéjén, hogy mindjárt lakomához mehessen; amikor t.i. már minden készen volt. – Az a por, amelyből Ádám alkottatott, az egész földről kapartatott össze. A derekának való Babilóniából vétetett, a feje Zsidóországból, a végtagjai a többi országokból.

Ádám megalkotása a következő program szerint ment végbe:

- I. óra: a por összehordatik a négy világtáj felől;
- II. óra: a por egy formátlan csomóvá dagasztatik;
- III. óra: a tagok kinyújtóztatnak;
- IV. óra: a gomolyagba lélek leheltetik;
- V. óra: föláll a lábára;
- VI. óra: elkezd mindent a nevéen szólítani;
- VII. óra: Éva odavezettetik hozzá;
- VIII. óra: az Úr lefekteti mindkettőjüket az ágyba
- IX. óra: Isten megtiltja nekik, hogy a tudás fájáról egyenek;
- X. óra: Ádám mégis eszik róla;
- XI. óra: Ádám törvény elé kerül;
- XII. óra: kidobják a Paradicsomból.

IV. ISZLÁM VALLÁS

Mohamed elhívásának története

Mohamed Ramadán havában egy barlangba indult meditálni, ahol egész nap maradni szeretett volna és megköszöni Allah adományait. Az éjszaka közepén a nevét hallotta a félhomályban. A hang irányába fordult, de senkit sem látott. Mikor másodszorra is hallotta a hangot, süketnek tette magát. Erre azonban hirtelen fényesség támadt, amitől elveszítette egyensúlyát és elájult. Mikor érzékeit visszanyerte, egy angyali lényt látott emberi alakhoz hasonlót, aki ráparancsolt:” Olvass! „ Mohamed válaszolt: „Nem tudok olvasni!” Erre az angyal átölelte és megszólította úgy, hogy Mohamednek a lélegzete is elakadt. „Olvass! „ – szólt az angyal: Ez már parancsként hangzott. Mohamed nem tudott mit válaszolni, csak azt: „Nem tudok olvasni! „Az angyal Gábiel arkangyal volt. Ismét átölelte és magához szorította, s harmadszorra is felszólította Mohamedet, s ezután elmondta Mohamednek az első versét az Iqra (A vérrög) szúrának.

„Hirdess Urad nevében, aki teremtett,
Vérrögből teremtette az embert,
Hirdess! A te Urad a legnagyobb, aki íróttal tanított,
Megtanította az embert arra, amit nem tudott.”
(Korán, 96: 1)

Ez volt az első Kinyilatkoztatás. A Próféta óriási lelki felindulásban lépett ki a barlangból, amikor kint hangot hallott: „Ó Mohamed! Te vagy Allah Próféta és én Gábiel vagyok!”

Félve és lelkileg felkavarva ért haza, ahol feleségének elmesélte a hegyen történt csodás eseményeket. Felesége csodálkozott, hisz sem ilyen csodás történetet, sem ilyen csodás rímeket nem hallott eddig még. Khadidzsa (a feleség) elment Varakon unokafivéréhez, aki egy Istent kereső ember volt, tudott héberül és olvasta a Bibliát. Varaka rögtön felismerte, hogy Mohameddel valami isteni dolog történhetett, és ezeket mondta:” Örvendj Mohamed! Hiszek Allahban: Te vagy az utolsó próféta, akit Jézus megjövendölt! Az angyal, aki megmutatta magát, Gábiel volt, aki Mózeshez is jött. Ah, bár fiatalabb volnék, hogy melletted állhatnék, mert a mekkai honfitársaid el fognak kergetni, hisz egyetlen ember sem lehet próféta a saját hazájában! „ Az első küldetésre való felhívás után nem is oly soká Mohamed Próféta az an-

gyal ismételt látogatáskor megkapta a többi Korán verset is. Innentől kezdve a Kegyelemben gazdag Korán részei folyamatosan érkeztek egymás után 22 évig, 22 hó és 22 napig.

Ábrahám és Izmael: (37. szúra a Koránból)

Uram! Ajándékozz nékem utódot, ki a jó cselekedetűek közül való!
Hát Mi kihirdetnénk néki egy nyájas gyermek születését.
S midőn (fia) megérett arra, hogy véle vándoroljon, mondá (néki Ábrahám): „Ó, fiam! Látám álmomban, hogy fel kell áldozzalak téged. Mit gondolsz erről?” Mondá: „Ó, atyám! Tedd azt, mi megparancsoltatott néked! Ha Allah is úgy akarja, te az állhatatosak közt lesz meg engem.”
S midőn (mindketten) megbékélének (Allahban), az arcára fekteté őt,
S Mi szólítánk őt: „Ó, Ábrahám!
Bizony beigazoltad a látomást. Lám! Ekképpen jutalmazzuk meg a jó cselekedetűeket.
Íme! Bizony ez volt a nyilvánvaló próbatétel.
S Mi megváltánk őt egy bőkezű áldozat által,
S Mi meghagyánk emlékét az utókornak.
Békesség Ábrahámra!

Az utolsó ítélet – A földrengés (99. szúra a Koránból)

Allah, a könyörületes és az irgalmas nevében.
Amikor remegve megrendül a föld,
s kiveti a föld a terhét,
és azt mondja az ember: „Mi történt velem?”,
azon a napon elmondja a híreit,
mivel a te Urad sugallatot ad neki.
Azon a napon az emberek külön-külön jönnek elő, hogy lássák tetteiket.
Aki csak egy porszemnyi jót is tett, az meglátja azt,
És ha valaki csak egy porszemnyi rosszat tett, az (is) meglátja azt.

Sariában szereplő vétségek rövid listája

- idegen nő / férfi bámulása (szemezés)
- idegen női kéz érintése
- a szülőkkel szembeni engedetlenség
- álmofejtés
- hűtlenség és az egyezés megszegése

- becsületsértés, rágalmazás
- pletykálás
- engedély nélküli betekintés más házába
- hallgatózás
- jajveszékelés
- megátkozás
- embert vagy állatot ábrázoló kép készítése, tartása
- rossz bánásmód a szomszédokkal
- szerencsejáték
- árvák vagyonának felélése

Asztal körüli illem – 12 szabály, amelyet Haszan, Mohamed próféta unokája foglalta össze

1. Tudnod kell, hogy az ételt Allah adta neked!
2. Elégedj meg azzal, amit neked adott!
3. Mielőtt hozzáfognál az evéshez, mondd: „bismilláh” /Allah nevében/!
4. Étkezés után mondd: „alhamolulilláh” /Allahnak hála/!
5. Étkezés előtt moss kezet!
6. Az asztal baloldalán foglalj helyet!
7. Jobb kezed három ujjával egyél!
8. Ha befejezted az evést, nyald meg az ujjaidat!
9. Egyél a közvetlenül előtted lévő tálból, annak is a feléd eső részéből!
10. Végy kis falatokat!
11. Jól rágd meg az ételt!
12. Ne bámuld a veled együtt étkezőket!

V. HINDUIZMUS

Védák könyve X. 129.

A TEREMTÉS HIMNUSZA

Nem volt semminek nemléte, se léte,
nem volt levegő és fölötte kék ég.
Hol volt a világ? mi takarta, védte?
Hol volt a magasság és hol a mélység?
Az élet még nem vált el a haláltól,
egymásban pihent a nap és az éjjel:
lélegzés nélkül lélegzett magától
az Egy, és magányát dobogta széjjel.
Fekete volt minden, mint mikor éj van,
az idő csak készülő óceán volt:
s ekkor az Egy, mely ott aludt a héjban,
áttüzesedett s burkából kilángolt.
Megszületett a Szerelem, a lélek
magva és ura minden ösztönöknek;
nemlétig érő gyökerét a létnek
ma is a vágyban keresik a bölcsek.
És mikor a rend a határt kiszabta,
mi volt alul: és mi került fölébe?
Itt vak álmok, ott erők forradalma,
lent bomlás, fent a formák büszkesége.
Megtudtak-e mást is, akik kutattak?
A titkokat bejárni volt-e szent ész?
S ha istenek is csak azóta vannak,
ki mondhatja meg, mi volt a teremtés?
Ő, akitől van, aki a világra
örködve néz, aki a maga őse,
Ő, aki csinálta vagy nem csinálta:
Ő tudja! tudja!... Vagy nem tudja Ő se?
(Szabó Lőrinc fordítása)

Református lepramisszió rövid története

A Református Lepramisszió a leprabetegek gyógyítása közben más vallású országokban hirdeti az evangéliumot szavakkal és tettekkel. A világon kb. 6 millióan szenvednek ma is leprában. Pár évtizede kiváló gyógyszerek állnak már rendelkezésre. Mégis naponta majdnem ugyanannyian betegszenek meg, mint ahányan meggyógyulnak. A Lepramisszió szolgálatában azt tapasztaljuk, hogy Isten folyamatosan nyit meg előttünk kapukat. Azt látjuk, hogy kivetett, beteg leprás testvéreinken keresztül a többi ember szíve felé nyit Isten világszerte kapukat. Több mint 30 éve Dobos Károly lelkipásztor kezdte meg a munkát, majd egyre több segítőtje lett. Azóta mi, magyarok is aktívan hozzájárulunk a leprabetegség felszámolásához, az előítéletek lerombolásához, az evangélium hirdetéséhez. Külmissziói szolgálatunk közben hisszük, hogy Isten előtt nincs lehetetlen, és akik ma még nem is tudnak róla, holnap tanítványai lehetnek. A Nemzetközi Lepramisszió tagjaként a legszélesebb hazai ökumenizmusban imádkozunk, szolgálunk és teszünk azért, hogy a világ leprásai meggyógyuljanak testben és lélekben. *(Riskóné Fazekas Márta beszámolója)*

Teréz Anya: Az élet himnusza

Az élet egyetlen – ezért vedd komolyan!

Az élet szép – csodáld meg!

Az élet boldogság – ízleld!

Az élet álmom – tedd valósággá!

Az élet kihívás – fogadd el!

Az élet kötelesség – teljesítsd!

Az élet játék – játszd!

Az élet vagyon – használd fel!

Az élet szeretet – add át magad!

Az élet titok – fejtse meg!

Az élet ígéret – teljesítsd!

Az élet szomorúság – győzd le!

Az élet dal – énekelj!

Az élet küzdelem – harcold meg!

Az élet kaland – vállalj!

Az élet jutalom – érdemeld ki!

Az élet élet – élj!

Ráma királyfi története

Ráma Visnu isten 7. reinkarnációja. A legrégebbi legnépszerűbb eposzgyűjtemény a Ramajana főszereplője.

Ajódhjá dicső királyának csodálatos kisfia született, akinek szépsége bámulattal töltötte el az embereket. A gyermek neve Ráma lett. Felnöve a herceg dicső tetteket hajtott végre, amely miatt hírneve örökre fennmaradt.

A szomszédos királynak volt egy leánya, a szépséges Szítá. Kezéért számtalan herceg versengett, akiknek egy feladattal kellett bizonyítaniuk rátermettségüket. Síva íját kellett megfeszítenük, de senki nem bizonyult méltó kérrőnek. Ráma azonban könnyedén felemelte az íjat, megfeszítette, s a hatalmas íj nagyot reccsenve kettétört. Így vette feleségül a szépséges Szítát.

Ráma apjának életét hajdan egyik felesége, Kaikéji mentette meg. A király ekkor ígéretet tett, hogy teljesíti két kívánságát, bármi legyen is az. Kaikéji azt kérte, hogy ne Ráma, hanem az ő gyermeke, Bhárata kerüljön a trónra, Rámát pedig száműzzék 14 évre az erdőbe.

A király szíve majd meghasadt, amikor felesége kérését meghallotta, de ígéretét be kellett tartania.

Ráma önként az erdőbe ment, hogy remeteként éljen. Apja hamarosan nemsokára belehalt szomorúságába. Rámát felesége, a hűséges Szítá, és öccse, Laksman is elkísérte a számkivetésbe. Az erdő árnyékos fáinak között laktak, egyszerű ruhákban jártak.

Egy nap Máricsa, a gonosz varázsló aranyszínű őz formáját vette fel, s a szépséges Szítá előtt termelt.

– Óh, kedves Ráma, kérlek hozd ide nekem azt a csodálatos őzet! – szólta Szítá Ráma királyfihoz. Ráma ekkor üldözőbe vette az elbűvölő őzet.

Szítá és Laksman hosszú ideig várt Rámára, de ő csak nem tért haza. Szítá aggódva így szólta:

– Kedves Laksman, kérlek indulj Ráma keresésére hamar, s mielőbb térjete vissza!

Ekkor repült keresztül az égen pompás hintóján Rávana, a tízfejű ráksza (hindu démon). Amint megpillantotta az egyedül maradt Szítát, nyomban felkapta, s magával vitte aranyból készült palotájába.

Amikor Ráma és Laksman hazatért, csodálkozva látta, hogy Szítának nyoma veszett. Miközben szélteben, hosszában kutatták az erdőt, hogy rátaláljanak, találtak Hanumánnal, a Majomkirály hű miniszterével, aki megígérte Rámának, hogy számíthat a majmok népének segítségére.

Nagyot ugorva keresztülszökellt a tengeren, s nyomban Lanká szigetén, Rávana félelmetes birodalmában termelt. Szítá bánatosan ült Rávana palotá-

jának kertjében. Hanumán a fák ágain ugrálva észrevétlenül a közelébe lopakodott, s megmutatta neki Ráma gyűrűjét, melynek párját a királynő viselte. Szítá, amint megpillantotta Hanumán kezében a gyűrűt, azonnal tudta, hogy megmentőjét férje küldte. Azonban Rávana démonkatonái észrevették Hanumánt. Nem ismerték a derék majom erejét, így ostobán körbefogták, és meggyújtották a farkát, hogy kínozzák.

Hanumán azonban könnyen elmenekült, s égő farkával lángba borította Lanká városát.

A Majomkirály majomkatonái ezalatt hatalmas kőhidat építettek az óceánon át, hogy elérjék a démon palotáját. A bátor sereg átkelt az óceánon. Rávana királyságát elérve a hős majmok mindenkit legyőztek. A gonosz démon aggódva látta, hogy összeomlik ragyogó városa. Szemei lángoltak dühében, s nyilai záporként hullottak a majomharcosokra.

Ekkor a Ráma felemelte félelmetes íját, s nyila a démon szívébe fúródott, ezután kiszabadította a rémült Szítát. Egy lótuszvirágon hazarepültek Ráma apjának palotájába.

Véget ért immár száműzetésük, s Ráma királyfi elfoglalhatta trónját. Ettől fogva újra öröm és boldogság köszöntött Ajódhjá népére.

A hét napjai		
Magyar név	Hindi elnevezés	Naphoz tartozó isten
Hétfő	Szómvár	Siva
Kedd	Mangalvár	Ganésa, Párváti, Hanumán
Szerda	Budhvár	Krisna
Csütörtök	Guruvár/Brihaszpativár	Guru (tanító) vagy Brihaszpati
Péntek	Sukravár	Laksmi
Szombat	Sanivár	Hanumán
Vasárnap	Ravivár	Szúrja

VI. BUDDHIZMUS

Csao-csou mester, VIII. században élt kínai szerzetes koanjai

– Igaz ember szájában a hamis eszme is megigazul, hamis ember szájában az igaz eszme is meghamisul.

– Még egy ilyen bölcs se szabadulhat a portól? – kérdezte egyszer a söprögető mestert egy látogató. A por kívülről jön – felelte Csao-csou.

– Mi az igazság végső szava? – kérdezte egy szerzetes.

– Igen – felelte Csao-csou. A szerzetes ezt nem vette válasznak, és másodszor is feltette a kérdését. – Nem vagyok süket! – kérte ki magának a mester.

Buddha tanítása a bölcsességről, a megvilágosodás felé vezető útról

A csatornaépítő megszabja a víz útját, a nyílkészítő kiegyenesíti a nyilat, az ács formát ad a fának, a bölcs pedig irányítja saját elméjét. Ahogy a sziklát nem rendíti meg a szél, a bölcsöt sem rendíti meg a dicséret vagy szidalom. Az igazak valóban képesek bármikor lerázni a béklyót. A szentek nem pazarolnak egy szót sem vágyakra. Adódhat öröm vagy bánat, a bölcshez nem ér fel egyik sem. Erényes, igaz és bölcs az, aki sem a maga, sem a más érdekében nem vágyódik sok gyerekre, hatalomra vagy gazdagságra, aki saját érdekeit nem helyezi az igazságosság elé.

Buddha tanítása a Tan kerekéről (Dharma kerék)

Szerzetesek, két végtől kell távol tartania magát annak, aki remeteségbe távozik. Milyen két végtől? Az egyik az, amely elmerül a gyönyörökben, a gyönyörök élvezetében; ez üres, hitvány, közönséges, nemtelen, értéktelen. A másik az, amely elmerül az önkínzásban; ez fájdalmas, nemtelen, értéktelen. Szerzetesek, a Beérkezett mindkét végletet elkerülve rátalált a középutra, amely megnyitja a szemeket és megvilágosítja az elmét, amely nyugalomra, megismerésre, megvilágosodásra, kialvásra [nirvánára] vezet. És mi ez a középut, szerzetesek, amelyre a Beérkezett rátalált, amely megnyitja a szemeket és megvilágosítja az elmét, amely nyugalomra, megismerésre, megvilágosodásra, kialvásra vezet? Ez a nemes nyolcágú ösvény, úgymint ez: helyes nézetek, helyes elhatározás, helyes beszéd, helyes viselkedés, helyes életmód, helyes törekvés, helyes gondolkodás, helyes elmélyedés. Ez az a középut, szerzetesek, amelyre a Beérkezett rátalált, amely megnyitja a szemeket és megvilágosítja az elmét, amely nyugalomra, megismerésre, megvilágosodásra,

kialvásra vezet. És ez a szenvedés nemes igazsága, szerzetesek: a születés is szenvedés, az öregség is szenvedés, a betegség is szenvedés, a halál is szenvedés, kötve lenni ahhoz, akit nem szeretünk, az is szenvedés, elveszíteni azt, akit szeretünk, az is szenvedés, ha a kívánság nem teljesül, az is szenvedés; röviden: minden, ami a léthez köt, szenvedés. És ez a szenvedés okának nemes igazsága, szerzetesek: az ok a Szomj [vágy], amely újjászületéshez vezet, élvezet és szenvedély kíséri, örömet talál különböző dolgokban. Ez [a szomj] a következő: gyönyörök szomja, lét szomja, birtok szomja. És ez a szenvedés megszüntetésének nemes igazsága, szerzetesek: a szomjnak teljes vágytalanság révén történő megszüntetése, elvetése, feladása, elhagyása, elutasítása. És ez a szenvedés megszüntetéséhez vezető út nemes igazsága, szerzetesek: ez a nemes nyolcágú ösvény, úgymint ez: helyes nézetek, helyes elhatározás, helyes beszéd, helyes viselkedés, helyes életmód, helyes törekvés, helyes gondolkodás, helyes elmélyedés.

VII. TÁVOL – KELETI VALLÁSOK

Lao-ce mester tanításai

Mikor a szépet megismerik, felbukkan a rút is; mikor a jót megismerik, felbukkan a rossz is.

Lét és nemlét szüli egymást.

Nemcsak azért vagyunk felelősek, amit teszünk, hanem azért is, amit nem teszünk meg.

Csuang Csou a Kr.e.IV. században élt tanító, akinek műveit hasonló fontosságúnak tartják, mit Lao-ce írásait

Pillangó

Egyszer régen én, CsuangCsou azt álmodtam, hogy pillangó vagyok, csapongó pillangó, amely szabadnak és boldognak érzi magát, s mit sem tud Csou-ról. Hirtelen azonban felébredtem, és íme, én voltam az, a valóságos Csou. Most aztán nem tudom, vajon Csou álmodta-e, hogy pillangó, vagy talán a pillagó álmodja éppen, hogy ő Csou? Pedig Csou és a pillangó között biztosan van némi különbség. Íme, ezt nevezem a dolgok átalakulásának.

Kung-fu-ce mester tanításai

Gondolkodás nélkül tanulni: kárba veszett munka. De tanulás nélkül gondolkodni veszélyes.

Ha kis dolgokban nem vagyunk türelmesek, akkor a nagy álmainkat hiúsítjuk meg.

Aki a célt ismeri, az tud dönteni, aki döntött, nyugalmat talál, aki megtalálta a nyugalmát, bizonyosságban él. Aki bizonyosságban él, az birtokolja önmagát, aki birtokolja önmagát, az jobbá teheti életét.

Shiro, a csodakutya

Egy falucskában élt egy öreg és szegény parasztember, aki egy napon egy hófehér kóbor kutyát talált.

Odaadta neki azt az ennivalót, ami nála volt, aztán hazavitte. A feleségével együtt szeretettel bántak vele, és elnevezték Shirónak, ami japánul annyit jelent: fehér.

Egyszer éjszaka Shiro ugatni kezdett, és a földet kaparta. A gazdája észrevette, és legnagyobb csodálkozására a kutya meg is szólalt: – Áss itt! Áss itt! – Az öregember pedig ásott, és kincset talált.

Meglátta őket a szomszédjuk, és kölcsönkérte a kutyát, mert arra gondolt, hátha ő is találhat így kincset. Ám hogy rávegye a kutyát, mutassa meg, hol van a kincs, rosszul tartotta, ütötte, verte. Amikor elkezdett ásni ott, ahol a kutya mutatta neki, csak egy csomó törött cserepet talált.

Attól a naptól kezdve Shiro számtalanszor tett csodát. Megjutalmazta a jó cselekedeteket és megbüntette a rosszakat. Halála után a sírján kicsi fenyőfa nőtt ki, amely néhány hét múlva terebélyes lett, és az ágain drágakőből való virágok fakadtak (Japán népmese)

VIII. MODERN SPIRITUÁLIS IRÁNYZATOK

Hit és egészség kapcsolata

2011-ben hazánkban a 18 éven felüli népesség 13 százaléka rendszeresen gyakorolta vallását; 12 százaléka alkalmanként, de egyházában gyakorolta vallását; 25, illetve 18 százalék nem hívő vagy nem gyakorolta vallását, s körülbelül 30 százalék a maga módján vallásos. Körükben végzett felmérés kimutatta, hogy a vallásos emberek kevésbé dohányosok, alkoholfüggők, kevesebbet hiányoznak betegség miatt a munkából. A maguk módján vallásosak ugyanakkor sokkal gyakrabban és erőteljesebben betegek. Ugyanis ez az individualista vallásosság nem ad kellő kapaszkodót, így a legdepressziósabbak általában közülük kerülnek ki. Az ellenségesség is az ő köreikben a legmagasabb, hiszen ők a csak magukban bízók, míg másokban bizalmatlan emberek. Az egyházban vallásosak ugyanakkor nagy százalékban számíthatnak nehéz helyzetben a családjukra, baráti köreikre, munkatársaikra, s ők a legtoleránsabbak. Az egyházban, tehát közösségben gyakorló vallásos emberek legfőbb védő tényezője ugyanis a közösség. (Kopp Mária és Skrabski Árpád kutatása: http://www.tavlatok.hu/86/86kopp_skrabski.pdf)

A kiadó elismeri a fejlesztés első fázisából adódó tévedések lehetőségét.
Hálásak vagyunk minden jobbító-javító észrevételért.
Szakmai visszajelzéseket 2016. június 15-ig
a következő elérhetőségeken várunk:
nagy.marta@reformatus.hu
szaszi.andrea@reformatus.hu
A visszajelzések tükrében a szükséges változtatások alapján
a tankönyv átdolgozásra kerül.

Tördelés és borító: Tibographia Stúdió,
www.tibographia.hu
Felelős vezető: Kerti Tibor

Képek:
© Shutterstock.com
© Péter Anikó

RP-011/NF11